

een beschrijving van het wettelijke kader voor gezinsvoogden

OTS

de ondertoezichtstelling

een beschrijving van het wettelijke kader voor gezinsvoogden

mr. Renske de Boer

De ondertoezichtstelling.

Een beschrijving van het wettelijk kader voor gezinsvoogden.

Een gezamenlijk product van Van Montfoort te Woerden
en Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland te Den Haag.

Auteur: **mr. Renske de Boer**, *senior juridisch adviseur Van Montfoort*

Een leesgroep van professionals van de jeugdbescherming van
Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland gaf commentaar
op een eerdere versie. De leesgroep bestond uit:

Margot de Graaf, *teamleider jeugdbescherming*

Maartje Hoepel, *gezinsvoogd*

Nicole Mostert, *jurist*

Henk Salet, *regiomanager*

Fred de Zoete, *ontwikkelaar en opleider*

Van Montfoort

Houttuinlaan 4 • 3447 GM Woerden

Tel. (0348) 481 200

www.vanmontfoort.nl

Voorwoord

De ondertoezichtstelling. Een beschrijving van het wettelijke kader voor gezinsvoogden beschrijft de juridische regelingen die van toepassing zijn op de uitvoering van de ondertoezichtstelling door Bureau Jeugdzorg. Het is geschreven voor gezinsvoogden, die namens Bureau Jeugdzorg de ondertoezichtstelling uitvoeren, en is bedoeld als naslagwerk voor de dagelijkse uitvoeringspraktijk. De beschrijving richt zich op het wettelijk kader. Voor een methodische beschrijving van de uitvoering van de taak van de gezinsvoogd wordt verwezen naar het *Handboek Deltamethode gezinsvoogdij*.

In de tekst zijn verwijzingen naar de toepasselijke wettelijke bepalingen opgenomen, zodat een gezinsvoogd als bijvoorbeeld een jeugdige, een ouder of een advocaat daarom vraagt kan uitleggen waar zijn of haar bevoegdheid op is gebaseerd. Waar een verwijzing naar een wetsartikel zonder nadere aanduiding wordt gebruikt, wordt bedoeld op het genoemde artikel van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (bijvoorbeeld 'artikel 254' doelt op 'artikel 1:254 BW'). Verder is er voor gekozen om de in de praktijk gebruikelijke term 'gezinsvoogd' aan te houden, hoewel de officiële wettelijke benaming sinds 2005 'gezinsvoogdijwerker' is.

De ondertoezichtstelling. Een beschrijving van het wettelijke kader voor gezinsvoogden is een gezamenlijk product van Van Montfoort en Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland. De tekst van dit boekje is afgesloten in december 2008 en is gebaseerd op de op dat moment geldende regelgeving.

Den Haag/Woerden, december 2008

INHOUDSOPGAVE

1	De geschiedenis en de toekomst van de OTS-maatregel.	11
1.1	Een nieuwe maatregel in 1922: de ondertoezichtstelling.	11
1.2	Herziening van de ondertoezichtstelling in 1995.	11
1.3	Wet op de jeugdzorg en de wijziging in verband met de gesloten jeugdzorg.	12
1.4	De toekomst: herziening van de kinderschermingsmaatregelen.	12
2	Toepasselijke wet- en regelgeving bij de uitvoering van de OTS?	13
2.1	Wat is de belangrijkste Nederlandse wetgeving voor de uitvoering van de OTS?	13
2.1.1	<i>Kinderbeschermingsmaatregelen in het Burgerlijk Wetboek.</i>	13
2.1.2	<i>Wetboek voor Burgerlijke Rechtsvordering.</i>	13
2.1.3	<i>Wet op de jeugdzorg en bijbehorende uitvoeringsbesluiten.</i>	13
2.1.4	<i>Algemene wet bestuursrecht.</i>	13
2.2	Invloed internationale wetgeving.	14
2.2.1	<i>EVRM en IVRK.</i>	14
2.2.2	<i>Verdragen voor kinderscherming, adoptie en kindervervoer.</i>	14
2.3	Invloed van rechterlijke uitspraken (jurisprudentie).	14
2.4	Verhouding OTS-wetgeving met het vreemdelingenrecht.	14
3	Juridisch ouderschap en gezag.	17
3.1	Wie zijn volgens de wet de ouders van een kind?	17
3.1.1	<i>Juridische moeder (artikel 198).</i>	17
3.1.2	<i>Juridische vader (artikel 199).</i>	17
3.1.3	<i>Ouderschap in een relatie van twee vrouwen of twee mannen.</i>	18
3.1.4	<i>Gevolgen van juridisch ouderschap.</i>	18
3.1.5	<i>De verwekker (biologische vader).</i>	18
3.1.6	<i>Waar kun je navragen wie de juridische ouders zijn?</i>	18
3.2	Gezag over een kind (wettelijk vertegenwoordiger).	18
3.2.1	<i>Ouderlijk gezag.</i>	18
3.2.2	<i>Gezamenlijk gezag door een ouder en een niet-ouder.</i>	19
3.2.3	<i>Voogdij.</i>	19
3.2.4	<i>Hoe kun je nakijken wie het gezag heeft?</i>	19
4	Grond, doel en duur van de ondertoezichtstelling.	21
4.1	Wanneer kan de OTS worden uitgesproken (artikel 254)?	21
4.2	Wie kunnen om een OTS verzoeken (artikel 254)?	21
4.3	Hoe lang duurt een OTS (artikel 256)?	21
4.3.1	<i>Duur van de OTS en verlenging van de OTS.</i>	21
4.3.2	<i>Besluit om geen verlengingsverzoek voor de OTS in te dienen.</i>	22
4.3.3	<i>Tussentijdse opheffing van de OTS.</i>	22
4.4	De voorlopige ondertoezichtstelling (artikel 255).	22
5	Wat is de taak van BJJ?	23
5.1	Opdracht aan BJJ (doel van de OTS) (artikel 257).	23
5.2	Beperking van het ouderlijk gezag door BJJ tijdens de OTS.	23
5.3	Middelen van BJJ bij de uitvoering van de OTS.	24
5.4	Gezinsvoogd voert de OTS namens BJJ uit.	24

5.4.1	<i>Juridische positie gezinsvoogd t.o.v. BJZ</i>	24
5.4.2	<i>Aanwijzen gezinsvoogd en informeren ouders (artikel 44 Ub Wjz)</i>	24
5.5	Uitvoering OTS via een plan van aanpak en evaluatie	24
5.5.1	<i>Opstellen van een plan van aanpak (artikel 43 Ub Wjz)</i>	25
5.5.2	<i>Bijstelling plan van aanpak en evaluatierapportage</i>	25
5.5.3	<i>Afsluitrapportage bij einde OTS</i>	25
5.6	Samenloop OTS en jeugdreclasseringsmaatregel	25
5.7	Controlerende taak van de Raad voor de Kinderbescherming	25
5.8	Vervanging door een ander BJZ	26
5.9	Uitvoering OTS door een landelijk werkende instelling	26
6	Uitvoering van de OTS	27
6.1	BJZ is belast met openbaar gezag	27
6.2	Betrekken van belanghebbenden	27
6.3	Algemene beginselen van behoorlijk bestuur	27
6.3.1	<i>Normen voor verkeer tussen BJZ en belanghebbenden</i>	28
6.3.2	<i>Zorgvuldige voorbereiding van besluiten (o.a. hoorplicht belanghebbenden)</i>	28
6.3.3	<i>De besluitvorming en de inhoud van de beslissing</i>	28
6.3.4	<i>Bekendmaking van beschikkingen</i>	29
6.4	Bezwaar en beroep tegen besluiten (negatieve lijst)	29
6.5	Schriftelijke aanwijzing (artikel 258-260)	31
6.5.1	<i>Wat is een aanwijzing (artikel 258)?</i>	31
6.5.2	<i>Inhoud van de aanwijzing</i>	31
6.5.3	<i>Aan wie kan een aanwijzing worden gegeven?</i>	32
6.5.4	<i>Sancties op het niet opvolgen van de schriftelijke aanwijzing (artikel 269)</i>	32
6.6	Vaststellen van een omgangsregeling	32
6.6.1	<i>Vaststellen omgangsregeling tijdens een uithuisplaatsing (artikel 263a)</i>	33
6.6.2	<i>Verzoek tot wijziging van een bestaande omgangsregeling (artikel 263b)</i>	33
6.7	Wat als ouders het niet eens zijn met de aanwijzing of omgangsregeling?	33
6.7.1	<i>Verzoek aan rechter tot vervallenverklaring van aanwijzing (artikel 259)</i>	33
6.7.2	<i>Verzoek aan BJZ tot (gedeeltelijke) intrekking van aanwijzing (artikel 260)</i>	34
7	Vaststellen welke zorg nodig is (indicatiebesluit)	35
7.1	Om welke vormen van zorg gaat het?	35
7.1.1	<i>Indicaties voor jeugdzorg (waaronder gesloten jeugdzorg)</i>	35
7.1.2	<i>Indicaties voor jeugd-GGZ</i>	36
7.1.3	<i>Voor een uithuisplaatsing is alleen het indicatiebesluit onvoldoende</i>	36
7.2	Hoe komt het indicatiebesluit tot stand?	36
7.3	Wanneer heeft de cliënt recht op een second opinion?	36
7.4	Wat moet er in een indicatiebesluit staan?	37
7.5	Hoe lang kan het indicatiebesluit lopen (geldigheidstermijn)?	37
7.6	Spoeisende situaties	38
7.7	Wat als de ouders/jeugdige het niet eens zijn met het indicatiebesluit?	38
7.8	Uitvoering van de in het indicatiebesluit aangewezen zorg	38
7.8.1	<i>Aanspraak (recht) op zorg en de opnameplicht zorgaanbieder</i>	38
7.8.2	<i>Informatieplicht zorgaanbieders</i>	38
8	Uithuisplaatsing in een open accommodatie	39
8.1	Onderscheid vrijwillige plaatsing en plaatsing met machtiging	39
8.2	Het verzoek tot machtiging uithuisplaatsing	39
8.2.1	<i>Wanneer kan om de machtiging worden verzocht en door wie (artikel 261)?</i>	39
8.2.2	<i>Wanneer moet een indicatiebesluit worden bijgevoegd?</i>	40
8.2.3	<i>Beoordeling van het verzoek door de kinderrechter</i>	40
8.3	Hoe lang loopt de machtiging tot uithuisplaatsing?	40
8.4	Gebruik van de machtiging tot uithuisplaatsing	41

8.4.1	<i>Gebruik van de machtiging binnen drie maanden</i>	41
8.4.2	<i>Uithuisplaatsing: automatisch bevel tot afgifte</i>	41
8.4.3	<i>Verhouding met het indicatiebesluit</i>	41
8.4.4	<i>Uitvoering door de jeugdzorgaanbieder, pleegouder of AWBZ-zorgaanbieder</i>	41
8.4.5	<i>Beperking van het contact met ouders tijdens de uithuisplaatsing</i>	42
8.4.6	<i>Overplaatsing van de jeugdige op grond van de afgegeven machtiging</i>	42
8.4.7	<i>Eigen bijdrage jeugdige en ouderbijdrage (melding LBIO)</i>	42
8.5	Spoedprocedure voor een machtiging uithuisplaatsing	42
8.6	Uithuisplaatsing in een AWBZ-voorziening (verhouding met BOPZ)	43
8.7	Verlenging van de machtiging uithuisplaatsing	44
8.8	Beëindiging van de uithuisplaatsing	44
8.9	Wat kunnen belanghebbenden doen als zij het niet eens zijn met uithuisplaatsing	45
8.9.1	<i>In hoger beroep tegen de machtiging</i>	45
8.9.2	<i>Verzoek aan BJZ m.b.t. de machtiging (beëindiging/afzien van overplaatsing)</i>	45
9	Uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg	47
9.1	Wanneer kan een machtiging gesloten jeugdzorg worden verzocht en door wie?	47
9.2	Meesturen indicatiebesluit en onderzoek gedragswetenschapper	47
9.3	Behandeling van het verzoek door de kinderrechter	47
9.4	Hoe lang loopt de (verlenging van de) machtiging voor gesloten jeugdzorg?	48
9.5	Spoedeisende situaties	48
9.6	Tenuitvoerlegging door de gesloten jeugdzorgaanbieder	49
9.6.1	<i>Door welke zorgaanbieders kan de machtiging worden uitgevoerd?</i>	49
9.6.2	<i>Aanmelding LBIO door BJZ</i>	49
9.6.3	<i>Beperkingen en maatregelen voor jeugdigen tijdens het verblijf</i>	49
9.6.4	<i>Verlof jeugdige</i>	49
9.6.5	<i>Schorsing machtiging i.v.m. overplaatsing naar open voorziening</i>	49
9.7	Plaatsing op grond van gesloten machtiging in justitiële jeugdinrichting	50
9.7.1	<i>Afronding opleiding/behandeling na strafrechtelijke veroordeling</i>	50
9.7.2	<i>Overgangsregeling in verband met capaciteitstekort</i>	50
9.8	Beëindiging van de uithuisplaatsing in de gesloten jeugdzorg	50
9.9	Wat kunnen belanghebbenden als zij het niet eens zijn met de uithuisplaatsing?	50
10	Vervangende toestemming medische behandeling en paspoort	51
10.1	Vervangende toestemming voor medische behandeling	51
10.1.1	<i>Toestemmingsvereisten op grond van de Wgbo</i>	51
10.1.2	<i>Vervangende toestemming voor jeugdigen tot 12 jaar</i>	51
10.1.3	<i>Wat als jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen?</i>	51
10.2	Vervangende toestemming voor afgifte van paspoort/identiteitskaart	52
10.2.1	<i>Procedure voor kinderen met de Nederlandse nationaliteit</i>	52
10.2.2	<i>Procedure voor kinderen met een niet-Nederlandse nationaliteit</i>	52
11	Verderstrekkende maatregelen: ontheffing of ontzetting	53
11.1	Ontheffing	53
11.1.1	<i>Wanneer kan een ontheffing worden uitgesproken?</i>	53
11.1.2	<i>Wie kunnen een ontheffing verzoeken?</i>	53
11.1.3	<i>De ontheffing in de praktijk (jurisprudentie)</i>	54
11.2	Ontzetting	54
11.2.1	<i>Wanneer kan een ontzetting worden uitgesproken?</i>	54
11.2.2	<i>Wie kan om een ontzetting verzoeken?</i>	54
11.3	Gevolgen van ontneming van het gezag	54
11.4	Herstel in het gezag na ontheffing/ontzetting	55

12	Procesrecht	57
	12.1 De procedure bij de kinderrechter van de rechtbank.....	57
	12.1.1 <i>Welke rechtbank is bevoegd?</i>	57
	12.1.2 <i>Het indienen van het verzoekschrift</i>	57
	12.1.3 <i>De inhoud van het verzoekschrift en de bijlagen (rapportage)</i>	57
	12.1.4 <i>Belanghebbenden</i>	58
	12.1.5 <i>Informanten (anderen van wie de verklaring van belang kan zijn)</i>	58
	12.1.6 <i>Recht op inzage en afschrift van de processtukken</i>	58
	12.1.7 <i>Verzoek om een contra-expertise</i>	59
	12.1.8 <i>De zitting bij de kinderrechter</i>	59
	12.1.9 <i>Horen van jeugdigen</i>	60
	12.1.10 <i>Advies van de Raad voor de Kinderbescherming</i>	60
	12.1.11 <i>Beoordelen van het verzoek door de kinderrechter</i>	60
	12.1.12 <i>De uitspraak (beschikking)</i>	60
	12.1.13 <i>De procedure in spoedzaken</i>	60
	12.1.14 <i>Tenuitvoerlegging van de uitspraak</i>	61
	12.2 Kort geding.....	61
	12.3 In hoger beroep bij het Gerechtshof.....	61
	12.4 In cassatie bij de Hoge Raad.....	62
	Litertuurlijst	63
	Gebruikte jurisprudentie	63
	Kamerstukken Eerste en Tweede Kamer	64
	Bijlage: Wettelijke OTS-bepalingen in Boek 1 Burgerlijk Wetboek	65
	Trefwoordenregister	69

Gebruikte afkortingen

abb	algemene beginselen van behoorlijk bestuur
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BIG	Beroepen Individuele Gezondheidszorg
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BW	Burgerlijk Wetboek
BOPZ	Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
EVRM	Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
Hof	Gerechtshof
HR	Hoge Raad
IVRK	Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind
jeugd-GGZ	geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen
LBIO	Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen
MKD	medisch kinderdagverblijf
MOgroep	Maatschappelijke Ondernemers groep
OM	Openbaar Ministerie
OTS	Ondertoezichtstelling
Raad	Raad voor de Kinderbescherming
Rb	Rechtbank
Rv	Wetboek voor Burgerlijke Rechtsvordering
Ub Wjz	Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg
VOTS	voorlopige ondertoezichtstelling
Wgbo	Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst
Wjz	Wet op de jeugdzorg
ZZP	zorgzwaartepakket

1 De geschiedenis en de toekomst van de OTS-maatregel

In dit hoofdstuk wordt de geschiedenis van de ondertoezichtstelling (OTS) kort besproken.

Besproken wordt hoe deze maatregel bijna een eeuw geleden in het wetboek terecht is gekomen en wat er sindsdien is gewijzigd. De regering heeft in 2008 een voorstel gedaan om de wetgeving van de maatregelen voor kinderbescherming, waaronder de OTS, behoorlijk te wijzigen. Dit voorstel komt ook aan de orde.

1.1 Een nieuwe maatregel in 1922: de ondertoezichtstelling

Eeuwenlang beperkte in het recht de aandacht voor het kind zich voornamelijk tot regels over afstammings- en erfrecht en tot regels over door kinderen gepleegde strafbare feiten. Voor de ontwikkeling van kinderrechten werd een belangrijke stap gezet met de invoering van het 'kinderwetje van Van Houten' (1874), dat het verrichten van arbeid door kinderen onder de 12 jaar verbood. Pas vanaf de 20^e eeuw heeft het jeugdbeschermingsrecht grote ontwikkelingen doorgemaakt. De kindervetten van 1901, die in 1905 in werking traden, maakten het voor het eerst mogelijk voor de overheid om in te grijpen in het ouderlijk gezag ter bescherming van het kind. Er werden drie kinderbeschermingsmaatregelen ingevoerd: de toevertrouwing, de ontzetting en de ontheffing. Het gezag kon ouders worden ontnomen, bijvoorbeeld vanwege verwaarlozing van het kind en ongeschiktheid of onmacht tot opvoeding. In de praktijk bleek al snel dat de ontneming van het gezag in veel gevallen een te zwaar middel was. In 1922 werd daarom de ondertoezichtstelling ingevoerd. Deze maatregel ontnam ouders het gezag niet, maar beperkte het slechts. Doel was om door het bieden van begeleiding aan ouders en kind in de gezinssituatie dieper ingrijpen te vermijden. Ouders kregen in het kader van de ondertoezichtstelling een vaste begeleider toegewezen, de gezinsvoogd. Deze gezinsvoogd kwam te werken onder leiding van de kinderrechter, die ook in 1922 in het jeugdrecht werd geïntroduceerd. De kinderrechter had destijds niet alleen een rechtsprekende taak, maar was ook betrokken bij en verantwoordelijk voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Gezinsvoogden waren in het begin vrijwilligers, die door de kinderrechter zelf werden geworven en opgeleid. Al snel namen gezinsvoogdij-instellingen, zoals Pro Juventute en andere verenigingen,

deze activiteiten van de kinderrechter over.

Belangrijke wijzigingen in het jeugdbeschermingsrecht vonden vervolgens allereerst in 1947 plaats, toen het jeugdrecht werd herzien en de zogenaamde gedwongen ontheffing mogelijk werd. In 1956 vond de reorganisatie van de voogdijraden tot raden voor de kinderbescherming plaats en werd de adoptie ingevoerd. In 1978 is het blokkaderecht voor pleegouders ingevoerd en vanaf 1982 is er een hoorrecht voor minderjarigen. In 1988 is de meerderjarigheidsgrens verlaagd van 21 naar 18 jaar. In 1989 trad de Wet op de jeugdhulpverlening in werking, waarin o.a. de taken van de gezinsvoogdij-instelling waren opgenomen.

1.2 Herziening van de ondertoezichtstelling in 1995

In 1995 is de wettelijke regeling van de ondertoezichtstelling ingrijpend herzien. Tot 1995 had de kinderrechter een dubbelrol: enerzijds moest hij rechtspreken en anderzijds zette hij de hulpverleningslijn uit, die onder zijn leiding door de gezinsvoogd werd uitgevoerd. In de loop van de tijd is steeds meer kritiek ontstaan op deze dubbelrol van de kinderrechter. Met name de ontwikkeling van de mensenrechten in Europa heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. Op grond van artikel 6 EVRM heeft een burger recht op toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechter. In de praktijk beschouwden ouders de kinderrechter steeds vaker als een soort verlengstuk van de gezinsvoogdij-instellingen en zijn beslissingen niet als onafhankelijke rechtspraak. Sinds 1995 berust de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de OTS om die reden niet langer bij de kinderrechter, maar bij de gezinsvoogdij-instelling. De kinderrechter is sindsdien uitsluitend nog een rechtsprekend orgaan. De controle taak van de kinderrechter bij de beëindiging van de OTS en de uithuisplaatsing ligt vanaf 1995 bij de Raad voor de Kinderbescherming (zie § 5.7). De scheiding van rechtspraak en uitvoering betekent een versterking van de rechtspositie van de ouders en het kind. Ook pleegouders hebben sinds 1995 een sterkere positie, aangezien zij sindsdien bij alle beslissingen als belanghebbende kunnen worden gehoord en bepaalde verzoeken aan de kinderrechter kunnen voorleggen. In 1995 is ook het familieprocesrecht herzien, waarna dit in 2003 opnieuw is gewijzigd. Verder is in 1997

de voorlopige toevertrouwing aan de Raad voor de Kinderbescherming gewijzigd in de voorlopige voogdij en werd de mogelijkheid ambtshalve een OTS uit te spreken in het kader van een ontheffings- of ontzettingsprocedure geïntroduceerd.

1.3 Wet op de jeugdzorg en de wijziging in verband met de gesloten jeugdzorg

In 2005 is de Wet op de jeugdhulpverlening vervangen door de Wet op de jeugdzorg (Wjz). Jeugdigen en hun ouders hebben op basis van deze wet recht op jeugdzorg gekregen. De Wet op de jeugdzorg vormt de wettelijke basis voor de bureaus jeugdzorg. Op basis van deze wet heeft Bureau Jeugdzorg (BJZ) de taak om vast te stellen op welke zorg de cliënt is aangewezen (de indicatietaak) en de cliënt te begeleiden bij het tot gelding brengen van dit recht. Daarnaast is de gezinsvoogdij-instelling opgegaan in BJZ, dat sindsdien dus ook verantwoordelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. BJZ voert verder taken uit in het kader van voogdij en jeugdreclassering. Ook het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling is onderdeel van BJZ.

Op 1 januari 2008 is de Wet op de jeugdzorg aangevuld met een regeling voor gesloten jeugdzorg, o.a. in het kader van een ondertoezichtstelling. Voorheen werden jongeren in het kader van een ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel, op basis van een machtiging gesloten uithuisplaatsing, samen met jongeren die strafrechtelijk waren veroordeeld geplaatst in een justitiële jeugdinrichting. De wettelijke basis hiervoor was vanaf 2000 de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen. Vanuit de politiek en samenleving is steeds meer kritiek ontstaan op deze samenplaatsing, waarna besloten is om deze civielrechtelijke en strafrechtelijke groepen te gaan scheiden. In een justitiële jeugdinrichting worden nu alleen nog jongeren met een strafrechtelijke veroordeling geplaatst. De wettelijke basis voor de andere jongeren vormt nu de Wet op de jeugdzorg, op basis waarvan een jeugdige met ingang van 2008 gesloten kan worden geplaatst bij een daartoe erkende jeugdzorgaanbieder.

1.4 De toekomst: herziening van de kinderschermingsmaatregelen

Na de herziening van de OTS in 1995 is vanuit de wetenschap regelmatig kritiek geuit op de nieuwe wetgeving voor de ondertoezichtstelling. Zo bleek onder andere uit de wetsevaluatie in 2001 van het Verwey-Jonker Instituut dat de verbetering van de rechtspositie van belanghebbenden onvoldoende tot stand was gekomen. Ook de positie van pleegouders bleek in de praktijk nog zwak. Verder werd de schriftelijke aanwijzing niet vaak gebruikt en bleek de Raad voor de Kinderbescherming vanwege financiële en praktische problemen zijn toetsende taak niet uit te voeren. In 2008 is door het ministerie van Justitie een wetsvoorstel opgesteld

om de kinderschermingsmaatregelen wederom te herzien. Het ministerie stelt onder andere voor om de OTS ook mogelijk te maken voor kinderen met relatief lichte problemen. Verder worden voorstellen gedaan om de uitvoering van de OTS te verbeteren. Zo kan de kinderrechter bepalen dat het ouderlijk gezag op specifiek punten wordt overgedragen aan BJZ, bijvoorbeeld bij aanmelding bij een onderwijsinstelling. BJZ kan de kinderrechter ook vragen een schriftelijke aanwijzing te bekrachtigen en zelfs zonodig een dwangsom aan ouders op te leggen als ze deze niet naleven. Verder krijgt BJZ het recht om zonder toestemming informatie op te vragen bij derden. Pleegouders krijgen een betere rechtspositie door invoering van een blokkaderecht tijdens de OTS. Ten slotte zullen de ontheffing en de ontzetting worden samengevoegd tot één gezagsbeëindigende maatregel. Of het wetsvoorstel uiteindelijk ook in deze vorm wordt aangenomen hangt af van de behandeling hiervan in de Tweede en Eerste Kamer.

2 Toepasselijke wet- en regelgeving bij de uitvoering van de OTS?

De uitvoering van de OTS door BJJ is vastgelegd in een aantal verschillende wetten. In dit hoofdstuk wordt hiervan een overzicht gegeven. Deze wetgeving zal in de volgende hoofdstukken nader worden behandeld. Niet alleen de Nederlandse wetgeving, maar ook internationale verdragen en uitspraken van rechters zijn van invloed op de uitvoering van de OTS-maatregel. Deze komen hieronder ook aan de orde. Ten slotte wordt de verhouding tussen de OTS-wetgeving en het vreemdelingenrecht besproken.

2.1 Wat is de belangrijkste Nederlandse wetgeving voor de uitvoering van de OTS?

2.1.1 Kinderbeschermingsmaatregelen in het Burgerlijk Wetboek

De wettelijke bepalingen over de ondertoezichtstelling zijn te vinden in het Burgerlijk Wetboek (BW). Het Burgerlijk Wetboek bestaat uit acht boeken, die zijn onderverdeeld in titels (een soort hoofdstukken) en afdelingen (te vergelijken met paragrafen). Het eerste boek van het BW bevat de regels over het personen- en familierecht. Hierin wordt bijvoorbeeld geregeld wie volgens de wet je ouders zijn, wie de wettelijk vertegenwoordiger is, wanneer je kunt trouwen, hoe je kunt scheiden, etc. In dit eerste boek is in Titel 14, die gaat over het gezag over minderjarigen, in Afdeling 4 de regeling voor de ondertoezichtstelling opgenomen. De ondertoezichtstelling is een van de kindbeschermingsmaatregelen. De kindbeschermingsmaatregelen zijn de wettelijke middelen van de overheid om in te grijpen in de opvoeding van kinderen door hun ouders, wanneer de lichamelijke of geestelijke ontwikkeling van een jeugdige wordt bedreigd. Naast de ondertoezichtstelling, die het gezag van ouders beperkt, kent de wet de twee mogelijkheden van ontneming van het gezag: de ontheffing en de ontzetting (zie hoofdstuk 12). Verder zijn er twee tijdelijke maatregelen voor crisissituaties: de voorlopige ondertoezichtstelling en de voorlopige voogdij.

2.1.2 Wetboek voor Burgerlijke Rechtsvordering

In het kader van de uitvoering van de OTS moeten regelmatig procedures bij de (kinder)rechter worden gestart, zoals verzoeken tot verlenging van de OTS of het verlenen van een machtiging tot uithuisplaatsing. De wettelijke procedureregels die

hiervoor gelden zijn vastgelegd in het Wetboek voor Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Naast de algemene procedureregels gelden voor de OTS specifieke regels voor zaken die minderjarigen betreffen (artikel 808-813 Rv). Daarin is bijvoorbeeld geregeld dat jeugdigen vanaf 12 jaar het recht hebben om te worden gehoord door de kinderrechter (zie hoofdstuk 13).

2.1.3 Wet op de jeugdzorg en bijbehorende uitvoeringsbesluiten

De Wet op de jeugdzorg legt de wettelijke taken van BJJ vast. Een van deze taken is de uitvoering van de OTS. De kwaliteitseisen waaraan BJJ moet voldoen, zoals ten aanzien van de indicatieprocedure, gelden ook bij de uitvoering van de OTS. Verder is de uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorgaccommodaties in de Wet op de jeugdzorg geregeld. Ook de privacyregels en het klachtrecht voor cliënten zijn in de Wet op de jeugdzorg vastgelegd. Het Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg (Ub Wjz) bevat een aantal specifieke bepalingen voor de uitvoering van de OTS (artikel 43-45 Ub Wjz). Daarin is bijvoorbeeld geregeld aan welke eisen het plan van aanpak van de gezinsvoogd moet voldoen (zie o.a. hoofdstuk 5)

2.1.4 Algemene wet bestuursrecht

Bij de uitvoering van de OTS heeft BJJ de bevoegdheid om in te grijpen in het recht dat ouders hebben om hun kind te verzorgen en op te voeden. Dat is bijvoorbeeld het geval als BJJ een schriftelijke aanwijzing geeft, waardoor het gezag van ouders wordt beperkt, of als BJJ een machtiging tot uithuisplaatsing gebruikt. Hiermee worden de rechten van deze ouders met betrekking tot hun ouderlijk gezag beperkt. Geeft BJJ een indicatiebesluit af in het kader van de OTS, dan krijgt een jeugdige daarmee juist een recht erbij, namelijk een recht op jeugdzorg. Organisaties die van de wetgever de bevoegdheid hebben gekregen rechten van burgers te beperken of juist rechten toe te kennen worden bestuursorganen genoemd. Omdat BJJ een bestuursorgaan is bij de uitvoering van de OTS, zijn de regels van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Dit heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat beslissingen van BJJ, zoals schriftelijke aanwijzingen, moeten voldoen aan bepaalde zorgvuldigheidsnormen. Ook moeten belanghebbenden, zoals ouders en de

jeugdige, op grond van de Awb de gelegenheid krijgen om hun mening te geven over voorgenomen beslissingen (zie hoofdstuk 6).

2.2 Invloed internationale wetgeving

2.2.1 EVRM en IVRK

Naast de nationale wetgeving heeft ook internationale wetgeving invloed op de uitvoering van de OTS. Belangrijk in dit verband zijn het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden (EVRM) en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK). Het EVRM is in 1954 voor ons land in werking getreden en is voor de OTS vooral van belang vanwege artikel 8, waarin het recht op respect van privéleven en familie- en gezinsleven (*family life*) is vastgelegd. Het recht op *family life* geldt niet alleen tussen echtgenoten en tussen ouders en hun kind, maar in bepaalde omstandigheden ook tussen bijvoorbeeld een grootouder en zijn kleinkind of tussen pleegouders en hun pleegkind. Dit recht mag niet zomaar worden doorbroken. Zo bepaalt het EVRM dat als de overheid in wil grijpen in gezinsleven dit in een wet moet zijn vastgelegd. Er mag dus niet willekeurig worden ingegrepen. Ook moet de ingreep een belangrijk doel dienen, zoals het 'belang van het kind'. Ten slotte moet het ingrijpen in een redelijke verhouding staan tot het doel dat wordt nagestreefd, zoals de bescherming van het kind. Er moet dus zo 'licht' mogelijk worden ingegrepen.

Het IVRK is een verdrag van de Verenigde Naties dat door vrijwel alle landen wereldwijd is aangenomen en dat sinds 1995 voor ons land geldt. Het verdrag legt een groot aantal rechten voor kinderen vast op sociaal, cultureel, politiek en economisch terrein. Een belangrijke bepaling is artikel 3, dat bepaalt dat alle maatregelen die kinderen aangaan moeten worden genomen in het belang van het kind. Als ouders of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind de zorg niet aankunnen, moet de overheid volgens het verdrag passende zorg regelen. Alle landen die het verdrag hebben ondertekend zijn verplicht de rechten en plichten uit het verdrag na te leven. Het IVRK hoort dan ook de basis te vormen voor het jeugdbeleid van Nederland. Rechters baseren beslissingen die kinderen aangaan ook regelmatig op dit verdrag.

2.2.2 Verdragen voor kindbescherming, adoptie en kindertoonvoering

Het Haags Kinderbeschermingsverdrag is van toepassing als jongeren of hun ouders verbonden zijn aan twee landen, bijvoorbeeld omdat zij in het ene land wonen en de nationaliteit van een ander land hebben. Hoofddregel van het verdrag is dat de rechter in het land waar de jeugdige woont bevoegd is maatregelen te nemen om een jeugdige te beschermen. Dit betekent dat

de Nederlandse rechter een kind met bijvoorbeeld een Marokkaanse nationaliteit dat in Nederland woont onder toezicht kan stellen. Ook regelt het verdrag dat landen ouderlijk gezag en kindbeschermingsmaatregelen die in een ander land zijn uitgesproken moeten erkennen. Er is ook een Haags Adoptieverdrag en Haags Kinderontvoeringsverdrag. Op basis van dit laatste verdrag moeten landen er alles aan doen om een kind dat is ontvoerd terug te laten brengen naar het land waar de ouder met gezag woont. Voor al deze 'Haagse' verdragen geldt dat de Centrale Autoriteit, dat onderdeel is van het ministerie van Justitie, coördinator en aanspreekpunt is voor de uitvoering van het verdrag.

2.3 Invloed van rechterlijke uitspraken (jurisprudentie)

Naast nationale wetgeving en internationale verdragen, kunnen ook uitspraken van rechters in concrete zaken invloed hebben op de uitvoering van de OTS. Wetgeving en verdragen bevatten vaak open normen, zoals 'ernstige bedreiging voor de ontwikkeling' of 'family life'. De wettelijke omschrijving wordt bewust 'vaag' gehouden, zodat deze kan worden toegepast in veel verschillende situaties. Ook kan het voorkomen dat de wet onduidelijk is of tegenstrijdig. In dat geval zal een rechter, als een concrete zaak aan hem wordt voorgelegd, de regels nader moeten invullen. Wie bijvoorbeeld wil weten wat onder 'belang van het kind' moet worden verstaan, vindt het antwoord niet zozeer in de wet of in een verdrag, maar vindt meer uitleg in de rechtspraak. Rechtspraak, die ook wel jurisprudentie wordt genoemd, kan de wet dus nader concretiseren. Hoe 'hogere' een gerechtelijke instantie, des te meer belang gehecht wordt aan deze jurisprudentie. Doet de Hoge Raad, het hoogste rechtscollege, een uitspraak dan zal deze over het algemeen gevolgd worden door lagere rechters.

2.4 Verhouding OTS-wetgeving met het vreemdelingenrecht

Zoals hierboven is besproken, kan een OTS worden uitgesproken over alle kinderen die in Nederland verblijven. Dit geldt dus ook voor kinderen met een andere nationaliteit, kinderen die nog geen verblijfsvergunning hebben of kinderen die illegaal in Nederland verblijven. Lastig is alleen dat het feit dat een OTS is uitgesproken niet maakt dat een jeugdige ook in Nederland mag blijven op grond van het vreemdelingenrecht. In de praktijk blijkt dat het vreemdelingenrecht meestal een dominante positie heeft ten opzichte van het jeugdrecht. Zo kan het voorkomen dat een jeugdige met zijn ouders het land moet verlaten, terwijl BJJ vindt dat deze jeugdige dringend hulp nodig heeft. Dit alles terwijl het IVRK en het Haags Kinderbeschermingsverdrag de verplichting geven om maatregelen ter bescherming van kinderen te nemen. Voor BJJ zal de bescherming van

het kind altijd het uitgangspunt voor de hulpverlening moeten zijn. Toch zal BJZ bij de uitvoering van de OTS rekening moeten houden met de consequenties van het vreemdelingenrecht. BJZ moet beoordelen welke hulpverlening, gezien de gegeven omstandigheden, het beste aan de cliënt kan worden geboden. BJZ moet zich bovendien realiseren dat de uitvoering van de OTS invloed kan hebben op de verblijfsstatus van een jeugdige.

Heeft een jeugdige bijvoorbeeld een verblijfsvergunning die afhankelijk is van die van zijn ouders, dan kan hij deze als gevolg van een uithuisplaatsing verliezen. Er moet dan een zelfstandige verblijfsvergunning voor deze jeugdige worden aangevraagd.

Omdat de verblijfsstatus van een kind invloed kan hebben op de uitvoering van een OTS, is het belangrijk dat (met behulp van de juridische afdeling van BJZ) bij aanvang van een OTS gekeken wordt of een jeugdige beschikt over een geldige verblijfsvergunning.

3 Juridisch ouderschap en gezag

Voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling is het van belang dat de gezinsvoogd weet wie de juridische ouders van de onder toezicht gestelde jeugdige zijn en wie het gezag over het kind heeft. Dit is bijvoorbeeld van belang voor de vraag wie de gezinsvoogd moet betrekken bij de hulpverlening, aan wie een aanwijzing kan worden gegeven, wie recht heeft op informatie over het kind of recht op inzage in het dossier. In dit hoofdstuk wordt allereerst behandeld wie volgens de wet de ouders zijn van een kind. Vervolgens wordt besproken wie de formele zeggenschap, het gezag, over een kind heeft.

3.1 Wie zijn volgens de wet de ouders van een kind?

Dat iemand de biologische ouder is van een kind, wil nog niet zeggen dat hij ook een 'juridische ouder' is, oftewel een ouder volgens de wet. Het afstammingsrecht, geregeld in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, bepaalt wie de ouders zijn van een kind. Ieder kind kan maximaal twee 'juridische ouders' hebben.

3.1.1 Juridische moeder (artikel 198)

De vraag wie de juridische moeder van een kind is, is voor het recht redelijk eenvoudig. Dat is de vrouw die een kind baart. Ook door een adoptie-uitspraak van een rechter kan een vrouw de moeder van een kind worden. Wordt een kind geadopteerd, dan verliest het de juridische banden met zijn oorspronkelijke (biologische) ouders en worden zijn adoptieouders de 'juridische ouders'.

3.1.2 Juridische vader (artikel 199)

De vraag wie volgens de wet de juridische vader van een kind is, is ingewikkelder. De juridische vader van een kind is:

- 1 de man die op het moment van de geboorte met de moeder is gehuwd;
- 2 de man die het kind heeft erkend;
- 3 de man die het kind heeft geadopteerd;
- 4 de man van wie het vaderschap gerechtelijk is vastgesteld.

Ad 1. Vader door huwelijk

Als een moeder getrouwd is op het moment dat zij een kind ter wereld brengt, dan is haar man automatisch de vader van het kind. Ook als ouders gehuwd waren en de

man overlijdt binnen 9 maanden vóór de geboorte van het kind, dan is deze man de juridische vader van het kind.

De echtgenoot van de moeder hoeft niet altijd de biologische vader van het kind te zijn. Is de man niet de biologische vader, dan bestaat in bepaalde gevallen de mogelijkheid het vaderschap te ontkennen. Gebeurt dit niet, dan blijft deze man de juridische vader van het kind.

Bij een geregistreerd partnerschap wordt de man niet automatisch de juridische vader, maar kan hij het kind erkennen (zie ad 2.).

Ad 2. Vader door erkenning

Is de moeder niet getrouwd op het moment dat zij een kind krijgt, dan heeft dit kind niet automatisch een juridische vader. Het gaat dan bijvoorbeeld om ouders die samenwonen of een geregistreerd partnerschap hebben. Dit kind kan door een man worden erkend. De man verklaart dan bij de burgerlijke stand van de gemeente dat hij de vader van het kind wil worden. Deze man hoeft niet de biologische vader van het kind te zijn.

Voorbeeld. Als Marije wordt geboren, is haar moeder niet getrouwd. Wanneer Marije een half jaar is, krijgt haar moeder een nieuwe partner. Deze partner erkent het kind. Wie is de juridische vader? Voor de wet is de nieuwe partner de vader van Marije, ook al staat vast dat hij niet de verwekker (biologische vader) van Marije is.

Voor de erkenning heeft de man de toestemming van de moeder nodig als het kind jonger dan 12 jaar is. Is het kind tussen de 12 en 16 jaar, dan is toestemming van zowel de moeder als het kind nodig en is het kind 16 jaar of ouder, dan is alleen toestemming van het kind nodig. Geven moeder en/of kind geen toestemming, dan kan de man de rechter vragen om vervangende toestemming voor de erkenning. Voorwaarde is dan wel dat de man de biologische vader van het kind is.

Ad 3. Vader door adoptie

Net als de vrouw kan een man door een adoptie-uitspraak van de rechter de juridische vader van een kind worden.

Ad 4. Vader door gerechtelijke vaststelling

Weigert een man een kind te erkennen of is een man overleden, dan kunnen de moeder (tot het kind 16 jaar is) en het kind de rechter vragen om het vaderschap

gerechtelijk vast te stellen. Voorwaarde is dan wel dat de man ook daadwerkelijk de verwekker van het kind is. Wordt het vaderschap door de rechter vastgesteld, dan wordt de man daarmee de juridische vader van het kind.

3.1.3 *Ouderschap in een relatie van twee vrouwen of twee mannen*

Als binnen een relatie van twee vrouwen een kind wordt geboren, is de vrouw die het kind baart de juridische moeder. De andere vrouw is dan niet automatisch de moeder van het kind, ook al zijn deze vrouwen met elkaar getrouwd. Deze vrouw zal om de juridische moeder van het kind te worden het kind moeten adopteren, door middel van een verzoek aan de rechter om éénouderadoptie. Erkennen van een kind door een vrouw is namelijk niet mogelijk.

Als twee mannen samen een kind opvoeden, kan één van hen via erkenning de juridische vader worden (mits er geen andere juridische vader is en met toestemming van moeder en/of kind). De andere man kan alleen vader worden door middel van adoptie.

3.1.4 *Gevolgen van juridisch ouderschap*

Het zijn van 'ouder' in de zin van de wet heeft bepaalde gevolgen voor zowel ouders als kind:

- Het kind krijgt de achternaam van één van zijn juridische ouders.
- Het kind is wettelijk erfgenaam van zijn juridische ouders.
- Het kind heeft meestal de nationaliteit van zijn ouders.
- Juridische ouders hebben vaak het gezag over hun kind, maar dit hoeft niet altijd zo te zijn (§ 3.2).
- Juridische ouders hebben een onderhoudsplicht. Zij zijn verplicht de kosten voor verzorging en opvoeding te betalen tot hun kind 18 jaar is. Volgt het kind daarna een studie, dan zijn zij verplicht tot 21 jaar de kosten voor levensonderhoud en studie te betalen.
- Juridische ouders hebben in principe recht op omgang met hun kind.
-

3.1.5 *De verwekker (biologische vader)*

Naast de 'juridische ouders' kent de wet ook het begrip 'verwekker'. In bepaalde gevallen heeft deze verwekker, die wel de biologische maar niet de juridische vader is, bepaalde rechten en plichten. Zo heeft de verwekker een onderhoudsplicht als zijn kind alleen een juridische moeder heeft (artikel 394). Ook kan een verwekker recht op omgang met zijn kind hebben, maar dat is alleen het geval wanneer er sprake is van een 'nauwe persoonlijke betrekking' tussen de verwekker en het kind (artikel 377f).

3.1.6 *Waar kun je navragen wie de juridische ouders zijn?*

Wie de juridische ouders zijn, is voor een gezinsvoogd meestal af te leiden uit de rapportage van de Raad

voor de Kinderbescherming en de beschikking(en) van de kinderrechter. Bij twijfel kan een uittreksel uit het geboorteregister van de gemeente, waar het kind is geboren, worden opgevraagd.

3.2 **Gezag over een kind (wettelijk vertegenwoordiger)**

Zolang kinderen minderjarig zijn, staan zij onder gezag. Meestal hebben zijn ouders het gezag, maar het kan ook door anderen (bijvoorbeeld een tante) worden uitgeoefend. Degene die het gezag uitoefent is verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding van het kind. Hij is de wettelijk vertegenwoordiger van het kind. Minderjarige kinderen mogen veel officiële handelingen niet zelf verrichten. De persoon die het gezag uitoefent doet dit dan voor of namens het kind, zoals het zetten van een handtekening. Ook moet de wettelijk vertegenwoordiger het vermogen (de bezittingen) van het kind beheren. Het gezag eindigt automatisch als het kind meerderjarig (meestal met 18 jaar) wordt.

Er zijn verschillende soorten van gezag:

- 1 ouderlijk gezag;
- 2 gezamenlijk gezag door een ouder en een niet-ouder (partner); en
- 3 voogdij.

N.B. De toeziende voogdij is in 1998 vervallen. Iemand die destijds toeziend voogd was, oefent geen gezag uit.

3.2.1 *Ouderlijk gezag*

Als een of beide ouders het gezag hebben, wordt dit ouderlijk gezag genoemd. Om ouderlijk gezag te kunnen krijgen, moeten de ouders de 'juridische ouders' van het kind zijn.

Ouderlijk gezag wordt onderscheiden in:

1. *Gezag door twee juridische ouders*
 - a. Tijdens hun huwelijk of geregistreerd partnerschap hebben ouders gezamenlijk het gezag over hun kinderen.
 - b. Ouders blijven na echtscheiding of beëindiging van het geregistreerd partnerschap het gezamenlijk gezag houden dat zij daarvoor hadden. Willen zij dit niet, dan kan een van de ouders de rechter vragen alleen met het gezag te worden belast.
 - c. Buiten huwelijk of geregistreerd partnerschap (bijvoorbeeld bij samenwonen) heeft een meerderjarige moeder alleen het gezag. Zij kan samen met de juridische vader het gezamenlijk gezag laten registreren in het gezagsregister bij de griffie van de rechtbank.
2. *Gezag door één ouder*
 - a. Een meerderjarige ongehuwde moeder heeft alleen het gezag over haar kind, als er geen juridische

vader. Ook als er wel een vader is, maar ouders geen gezamenlijk gezag hebben laten registreren, dan heeft de moeder alleen het gezag.

- b. Na echtscheiding kan één ouder het gezag krijgen, als de rechter dit bepaalt.
- c. Als ouders gezamenlijk gezag hebben en een van de ouders onbevoegd is tot het gezag, omdat deze minderjarig is, onder curatele staat of wegens een psychische stoornis niet in staat is tot uitoefening van het gezag, dan oefent de andere ouder alleen het gezag uit.
- d. Als ouders gezamenlijk gezag hebben en één van de ouders overlijdt, dan oefent de andere ouder het gezag daarna alleen uit.

3.2.2 Gezamenlijk gezag door een ouder en een niet-ouder

Een ouder kan samen met een niet-ouder, bijvoorbeeld een nieuwe partner, het gezamenlijk gezag over kinderen uitoefenen. Dit gezamenlijk gezag geeft dezelfde rechten en plichten als ouderlijk gezag. Er zijn twee situaties:

1. Gezamenlijk gezag van rechtswege

Als het kind wordt geboren tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap van een ouder en zijn/haar partner, die niet de juridische ouder is van het kind, dan oefenen deze ouder en partner automatisch gezamenlijk het gezag uit. Voorwaarde is wel dat er geen andere juridische ouder is. Is er wel een andere ouder, dan is een beslissing van de rechter nodig over het gezamenlijk gezag.

Voorbeeld. *Twee vrouwen zijn met elkaar gehuwd. Tijdens het huwelijk wordt Bas geboren. De vrouw die Bas baart, is zijn juridische moeder. Bas heeft volgens de wet geen juridische vader. De moeder van Bas en haar partner oefenen automatisch gezamenlijk het gezag uit over Bas. Overigens is de partner niet automatisch de juridische ouder van Bas. Wil zij dat wel worden, dan zal zij Bas moeten adopteren.*

2. Gezamenlijk gezag door de rechter toegekend

Oefent een ouder alleen het gezag uit, dan kan hij samen met zijn partner via een advocaat de rechter verzoeken gezamenlijk met het gezag te worden belast. Voorwaarde is dat er een nauwe persoonlijke betrekking bestaat tussen de partner en het kind. Als er nog een andere juridische ouder is, geldt een verzorgingstermijn van minimaal een jaar en moet de ouder minimaal drie jaar alleen het gezag hebben gehad.

3.2.3 Voogdij

Gezag over kinderen dat enkel en alleen door niet-ouders wordt uitgeoefend, wordt voogdij genoemd. Er wordt een voogd benoemd als beide ouders zijn overleden, zijn ontheven of ontzet of onbevoegd zijn tot

het gezag (vanwege minderjarigheid, curatele of een ernstige psychische stoornis). De voogdij kan worden uitgeoefend door een of twee personen, zoals een tante (die de ouders bijvoorbeeld in hun testament hebben genoemd) of pleegouders. Ook een voogdij-instelling (BJZ) kan belast worden met de voogdij.

Wordt er één voogd benoemd (bijvoorbeeld een tante), dan is deze verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding van het kind, maar hoeft hij dit niet zelf te doen. Het kind kan bijvoorbeeld in een tehuis of pleeggezin verblijven. Ook hoeft de voogd niet zelf het levensonderhoud van het kind te betalen. Zijn er twee voogden (bijvoorbeeld een tante en een oom), dan zijn zij wel onderhoudsplichtig. De wetgever stelt gezamenlijke voogden namelijk meer gelijk aan de ouders van een kind.

In geval van pleegzorg geldt in dit verband nog een specifieke regeling, de zogenaamde pleegoudervoogdregeling. Op basis van deze regeling kan de pleegzorgvergoeding door blijven lopen, als BJZ de voogdij naar een pleegouder overdraagt. Deze regeling geldt echter alleen als er één pleegouder tot voogd wordt benoemd. Wil een echtpaar dat samen een pleegkind opvangt, gezamenlijk de voogdij, dan geldt de pleegoudervoogdregeling niet en stopt de pleegzorgvergoeding zodra pleegouders de voogdij krijgen.

3.2.4 Hoe kun je nakijken wie het gezag heeft?

Informatie over wie belast is met het ouderlijk gezag of de voogdij, is terug te vinden in het 'gezagsregister' van de rechtbank. Bij de rechtbank van het arrondissement waar het kind geboren is, kan een uittreksel uit het gezagsregister worden gevraagd. In het register staan alleen wijzigingen van het gezag door rechterlijke uitspraken vermeld. Gezag van rechtswege, zoals het gezag van getrouwde ouders of gezamenlijk gezag na echtscheiding staat er niet in vermeld. Rechterlijke beslissingen over gezamenlijk gezag van een ouder en zijn partner, gezamenlijke voogdij, voorlopige voogdij of een ondertoezichtstelling staan er wel in.

4 Grond, doel en duur van de ondertoezichtstelling

In dit hoofdstuk wordt besproken in welke gevallen de OTS kan worden uitgesproken, door wie deze kan worden verzocht en hoe lang een OTS kan duren. Ook wordt de voorlopige OTS behandeld.

4.1 Wanneer kan de OTS worden uitgesproken (artikel 254)?

De kinderrechter kan een jeugdige onder toezicht stellen van BJJ als aan twee voorwaarden is voldaan:

1. de jeugdige groeit zodanig op dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd; en
2. andere middelen ter afwijking van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen.

Deze voorwaarden vormen de zogenaamde (rechts) grond op basis waarvan de ondertoezichtstelling kan worden uitgesproken. Het moet gaan om minderjarigen, dat wil zeggen jeugdigen jonger dan 18 jaar. Uit de formulering 'zodanig opgroeit' blijkt dat het gaat om de opvoedingssituatie van de jeugdige, waardoor de jeugdige in zijn ontwikkeling ernstig wordt bedreigd.

De term 'zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid' geeft aan dat het zowel kan gaan om mishandeling, verwaarlozing of misbruik van het kind als om probleemgedrag van het kind. De wetgever heeft deze rechtsgrond bewust 'vaag' gehouden en niet nader geconcretiseerd. De grond moet zo ruim zijn dat de vele verschillende situaties waarin een jeugdige beschermd moet worden er onder kunnen vallen. Het is aan de kinderrechter om te oordelen onder welke omstandigheden sprake is van een 'ernstige bedreiging'.

Dit betekent dat steeds gekeken moet worden welke waarneembare feiten en omstandigheden er zijn die in een concrete situatie een bedreiging voor het kind vormen. Pas als de bedreigingen zo ernstig zijn dat een jeugdige zich onvoldoende of verkeerd ontwikkelt, komt een OTS in zicht. Verder moet worden vastgesteld dat 'andere middelen ter afwijking van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen. Met 'andere middelen' wordt vooral bedoeld op vrijwillige hulp. Of vrijwillige hulp kans van slagen heeft, zal afhangen van de motivatie en mogelijkheden van de ouders en de jeugdige. Er hoeft niet altijd eerst vrijwillige hulp te

zijn geprobeerd. Is niet te verwachten dat vrijwillige hulp effect zal hebben, dan kan meteen een OTS worden uitgesproken.

Een OTS kan ook worden uitgesproken als een door de rechter vastgestelde omgangsregeling niet wordt nagekomen. Dit wordt ook wel eens een 'omgangs-OTS' genoemd. Van een aparte juridische regeling is echter geen sprake. Er moet ook bij een omgangs-OTS namelijk gewoon aan de rechtsgrond voor de OTS zijn voldaan; de jeugdige moet dus ernstig in zijn ontwikkeling worden bedreigd. Bovendien moet volgens uitspraken van de Hoge Raad in 2001 uitgebreid gemotiveerd worden in de beschikking van de kinderrechter uit welke feiten en omstandigheden blijkt dat sprake is van een ernstige bedreiging en waarom vrijwillige hulp ontoereikend is.

Ook een jeugdige die onder voogdij staat kan onder toezicht worden gesteld, tenzij de voogdij berust bij een instelling, zoals bij BJJ. Verder kan een OTS worden uitgesproken, als een ouder samen met zijn partner het gezag heeft. Ook na een gezagswijziging, waarbij bijvoorbeeld het gezag van de ene ouder naar de andere gaat, blijft de ondertoezichtstelling gewoon doorlopen. Niet de ouders (of voogd), maar de minderjarige staat onder toezicht.

4.2 Wie kunnen om een OTS verzoeken (artikel 254)?

In veruit de meeste gevallen dient de Raad een verzoek tot OTS in bij de kinderrechter. Daarnaast zijn een ouder met gezag, maar ook een ouder zonder gezag en de voogd bevoegd om de kinderrechter een OTS te vragen. Ook degene die de jeugdige 'als behorend in zijn gezin verzorgt en opvoedt', bijvoorbeeld een partner van de ouder met gezag of een pleegouder, mogen dit verzoek doen. Ten slotte kan het openbaar ministerie de kinderrechter vragen, bijvoorbeeld in het kader van een strafrechtelijk onderzoek, een jeugdige onder toezicht te stellen. BJJ kan zelf geen verzoek tot OTS indienen.

4.3 Hoe lang duurt een OTS (artikel 256)?

4.3.1 Duur van de OTS en verlenging van de OTS

De kinderrechter bepaalt de duur van de ondertoezichtstelling. Deze is maximaal één jaar. Deze

duur kan telkens met maximaal één jaar worden verlengd (artikel 256). De OTS eindigt automatisch op het moment dat de jeugdige meerderjarig wordt (doorgaans met 18 jaar).

Een verlengingsverzoek wordt normaal gesproken door BJZ gedaan. Daarnaast mogen ook de ouder (met en zonder gezag), de voogd en opvoeder/verzorger verzoeken om verlenging. Zie voor de procedure die voor de verlenging moet worden gevolgd hoofdstuk 13.

4.3.2 *Besluit om geen verlengingsverzoek voor de OTS in te dienen*

Vindt BJZ dat niet langer aan de gronden voor de OTS is voldaan, dan zal BJZ besluiten om geen verlengingsverzoek in te dienen voor de OTS. Als BJZ besluit om géén verzoek tot verlenging van de OTS in te dienen, moet BJZ de Raad in het kader van de toetsende taak acht weken vóór het verstrijken van de termijn daarvan mededeling doen (artikel 256 en Afstemmingsprotocol met de Raad). Is de Raad van mening dat de OTS wel verlengd zou moeten worden, dan kan de Raad alsnog zelf een verlengingsverzoek indienen (§ 5.7).

4.3.3 *Tussentijdse opheffing van de OTS*

De kinderrechter kan op verzoek een OTS tussentijds opheffen als tijdens de looptijd van de OTS blijkt dat de gronden voor de OTS niet langer bestaan. Dit betekent dat moet worden aangetoond dat de jeugdige niet langer ernstig bedreigd wordt in zijn ontwikkeling of dat hulp in het vrijwillig kader inmiddels toereikend is.

In de praktijk komt het voor dat BJZ geen mogelijkheden meer ziet om een bepaalde OTS uit te voeren. Te denken valt aan de situatie dat ouders alle medewerking weigeren, terwijl er wel zorgen zijn maar onvoldoende concrete argumenten zijn om de kinderen uit huis te plaatsen. Zolang de gronden voor de OTS nog bestaan, is het dan niet mogelijk om opheffing van de OTS te vragen. Het enige waar naar gekeken kan worden is of de OTS wellicht aan een ander BJZ kan worden overgedragen (zie § 5.8).

BJZ, de ouder met gezag (of voogd) en de minderjarige van 12 jaar en ouder kunnen om de tussentijdse opheffing verzoeken (artikel 256).

4.4 **De voorlopige ondertoezichtstelling (artikel 255)**

De kinderrechter kan een jeugdige voorlopig onder toezicht stellen als dit dringend en onmiddellijk noodzakelijk is. De voorlopige OTS (VOTS) kan alleen worden uitgesproken als er ook een verzoek tot (reguliere) ondertoezichtstelling (meestal door de Raad) is ingediend. De voorlopige ondertoezichtstelling kan worden uitgesproken, zonder dat de ouders, de jeugdige en andere belanghebbenden vooraf zijn gehoord door

de kinderrechter. Dit is alleen mogelijk als de jeugdige onmiddellijk en ernstig gevaar zou lopen als het verhoor zou worden afgewacht (artikel 800 lid 3 en 809 lid 3 Rv). De kinderrechter moet de betrokkenen dan alsnog binnen twee weken horen. Gebeurt dit niet, dan vervalt de beschikking. Een VOTS duurt maximaal drie maanden en belanghebbenden kunnen niet in hoger beroep tegen de beslissing. Wordt gelijktijdig met het uitspreken van de VOTS ook een machtiging tot uithuisplaatsing afgegeven, dan is tegen die machtiging wel hoger beroep mogelijk (§ 9.5 en § 9.9).

5 Wat is de taak van BJZ?

De uitvoering van de OTS is de verantwoordelijkheid van BJZ. In dit hoofdstuk wordt de taak van BJZ in het kader van de OTS besproken. BJZ heeft voor de uitvoering van de OTS bepaalde juridische middelen tot zijn beschikking en wijst een gezinsvoogd aan die de OTS feitelijk uitvoert. BJZ heeft de taak een plan van aanpak op te stellen, dat regelmatig wordt geëvalueerd. In bepaalde gevallen kan de OTS worden overgedragen aan een ander BJZ of worden uitgevoerd door een landelijk werkende instelling. De taakuitvoering van BJZ wordt gecontroleerd door de Raad voor de Kinderbescherming.

5.1 Opdracht aan BJZ (doel van de OTS) (artikel 257)

Het doel van de OTS is het terugdringen en zo mogelijk opheffen van de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van de jeugdige, die de aanleiding vormde voor het uitspreken van de OTS. De verantwoordelijkheid voor de realisatie van dit doel ligt bij BJZ.

Wettelijk is bepaald dat minderjarige asielzoekers die in een opvangcentrum voor asielzoekers verblijven, niet onder toezicht van BJZ maar van NIDOS worden gesteld. Deze stichting is gespecialiseerd in de zorg voor minderjarige asielzoekers (artikel 254 lid 2).

Om het doel van de OTS te bereiken bepaalt de wet dat BJZ toezicht moet houden op de jeugdige en er voor moet zorgen dat de jeugdige en de ouder met gezag de nodige hulp en steun krijgen. Daarbij moet BJZ er voor zorgen dat de ouder zoveel mogelijk zelf de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding houdt (artikel 257 lid 1). Dit betekent dat een uithuisplaatsing zo veel mogelijk moet worden voorkomen.

Is een uithuisplaatsing toch nodig, dan moet BJZ volgens de toelichting van de wet werken aan een zodanige verbetering van de thuissituatie dat de ouders het kind weer zelf kunnen verzorgen en opvoeden. Verbetering van de opvoedingsmogelijkheden van de ouders kan vooral bij oudere jeugdigen minder zinvol zijn. De hulp van BJZ moet daarom soms gericht zijn op het vergroten van de zelfstandigheid van de jeugdige. Dit is het geval als de jeugdige een zodanige leeftijd en ontwikkelingsniveau heeft en daarnaast de behoefte heeft zelfstandig te handelen en zijn leven naar eigen

inzicht in te richten (artikel 257 lid 3). BJZ zal, op basis van de concrete situatie, moeten inschatten of het zich op de opvoedingsmogelijkheden van de ouders of de vergroting van de zelfstandigheid van de jeugdige moet richten. Ten slotte geeft de wet BJZ de taak om (ook bij oudere kinderen) de gezinsband tussen de ouder met gezag en de jeugdige te bevorderen (artikel 257 lid 4).

5.2 Beperking van het ouderlijk gezag door BJZ tijdens de OTS

Tijdens een OTS komt het gezag over de jeugdige niet bij BJZ te liggen, maar behouden de ouders zelf het gezag over hun kind.

Ouders met gezag hebben tijdens een OTS nog steeds het recht om de woon- en verblijfplaats van hun kind te bepalen. Dit betekent dat ouders ook tijdens een OTS met hun kind naar het buitenland mogen vertrekken. Ouders hebben hiervoor geen toestemming nodig van BJZ. Dit ligt anders als er een machtiging tot uithuisplaatsing van de kinderrechtter is. Dit blijkt uit een uitspraak van de Hoge Raad in 2000. Het ging in dat geval om een met gezag belaste moeder die met haar onder toezicht gestelde kind naar Denemarken was vertrokken. De Hoge Raad oordeelde dat BJZ op grond van alleen de OTS geen ‘gezagsrecht’ heeft in de zin van het Haags Kinderontvoeringsverdrag (§ 2.2.2) en daarom niet kon eisen dat het kind terug zou keren naar Nederland.

Dat ouders het gezag houden tijdens een OTS betekent ook dat ouders in principe toestemming moeten geven voor alles waarvoor zij zonder OTS ook toestemming zouden moeten geven. BJZ kan die toestemming van ouders niet vervangen.

Stel dat ouders een kind weigeren in te schrijven voor een school, dan heeft BJZ niet de bevoegdheid om het kind zelf in te schrijven.

Wel heeft BJZ de bevoegdheid om in bepaalde gevallen, al dan niet met tussenkomst van de rechter, voorbij te gaan aan de toestemming van ouders. BJZ kan namelijk in bepaalde gevallen het ouderlijk gezag beperken, bijvoorbeeld door een aanwijzing te geven of door een machtiging tot uithuisplaatsing te gebruiken. Deze bevoegdheden komen in de volgende paragraaf aan de orde.

5.3 Middelen van BJZ bij de uitvoering van de OTS

Om de taak in het kader van de OTS uit te kunnen voeren, werken alle bureaus jeugdzorg inmiddels volgens de landelijke *Deltamethode gezinsvoogdij*. Deze methode beschrijft onder andere het handelen van de gezinsvoogd, hoe de gezinsvoogd met de jeugdige en ouders samenwerkt, hoe de gezinsvoogd wordt begeleid, etc. De methode is gebaseerd op de wet en op een aantal (pedagogische) uitgangspunten. In de Deltamethode staan de ontwikkeling en de veiligheid van het kind centraal. Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan het ondersteunen van de ouders bij de opvoeding. Dit betekent dat de gezinsvoogd voortdurend met twee invalshoeken te maken heeft. Aan de ene kant moet hij het vertrouwen van gezinsleden winnen (engageren). Aan de andere kant moet hij ook eisen stellen en grenzen aangeven om het belang en de veiligheid van het kind te waarborgen (positioneren). Met name voor wat betreft dit 'positioneren' geeft de wet BJZ een aantal speciale bevoegdheden. BJZ beschikt over de volgende juridische middelen bij de uitvoering van de OTS:

- 1 de mogelijkheid de benodigde (jeugd)zorg vast te stellen door middel van een indicatiebesluit (hoofdstuk 8);
- 2 de bevoegdheid een schriftelijke aanwijzing over de verzorging en opvoeding te geven, die de ouder met gezag en de jeugdige moeten opvolgen (hoofdstuk 7);
- 3 de mogelijkheid het contact tussen een ouder met gezag en een uit huis geplaatste jeugdige te beperken (§ 7.2);
- 4 de mogelijkheid een machtiging tot uithuisplaatsing van de jeugdige te vragen aan de kinderrechter (hoofdstuk 9 en 10);
- 5 de bevoegdheid een uithuisplaatsing te beëindigen (§ 9.8 en § 10.8);
- 6 de mogelijkheid de kinderrechter te vragen een rechterlijke omgangsregeling te wijzigen (§ 7.2.2);
- 7 de mogelijkheid de kinderrechter te vragen om vervangende toestemming voor een medische behandeling van een jeugdige jonger dan 12 jaar (§ 11.1);
- 8 de mogelijkheid de kinderrechter vervangende toestemming voor het aanvragen van een paspoort te verzoeken (§ 11.2).

Deze juridische bevoegdheden van BJZ worden in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt.

5.4 Gezinsvoogd voert de OTS namens BJZ uit

5.4.1 Juridische positie gezinsvoogd t.o.v. BJZ

Sinds 1995 wordt niet meer de gezinsvoogd persoonlijk, maar BJZ belast met de uitvoering van de OTS. BJZ (in de vorm van de Raad van Bestuur) is juridisch

verantwoordelijk en aansprakelijk voor de uitvoering van de OTS. De gezinsvoogd (officieel gezinsvoogdijwerker) is de contactpersoon voor de jeugdige en zijn ouders, die namens de instelling de OTS uitvoert. Welke bevoegdheden een gezinsvoogd heeft, wordt geregeld door het betreffende BJZ. BJZ kan volmacht of mandaat verlenen aan medewerkers om namens de organisatie bepaalde taken uit te voeren. Dit wordt meestal vastgelegd in een zogenaamd intern bevoegdhedenregister. Hierin is vaak ook vastgelegd of een gezinsvoogd zelfstandig een beslissing kan nemen of dat multidisciplinaire besluitvorming moet plaatsvinden.

De wet bevat de verplichting dat als 'de aard van de problematiek dat vergt' een multidisciplinaire beoordeling van de problemen van de jeugdige en zijn gezin plaats moet vinden (artikel 32 Wjz). In de wet wordt niet nader geconcretiseerd wanneer daar sprake van is. In bepaalde gevallen bepaalt de wet wel expliciet dat bijvoorbeeld beoordeling door een gedragswetenschapper vereist is (bij o.a. de vaststelling van een indicatiebesluit).

5.4.2 Aanwijzen gezinsvoogd en informeren ouders (artikel 44 Ub Wjz)

Binnen vijf dagen nadat de jeugdige onder toezicht is gesteld, moet BJZ een gezinsvoogd aanwijzen en zowel de jeugdige als de ouder met gezag of voogd daarover informeren. BJZ kan (op een later moment) de gezinsvoogd vervangen door een andere medewerker. De jeugdige, de ouder met gezag en de voogd kunnen BJZ ook om deze vervanging vragen.

Uit de wet wordt niet duidelijk wat ouders of de jeugdige kunnen doen als BJZ de gezinsvoogd niet wil vervangen. In elk geval kunnen zij dan wel een klacht bij de klachtencommissie van BJZ indienen.

Als BJZ de betrokkenen informeert over de toegewezen gezinsvoogd, moet in dezelfde mededeling zijn vermeld wanneer het eerste contact van de gezinsvoogd met de jeugdige en zijn ouders is en wie de gezinsvoogd vervangt bij afwezigheid. Ook moet worden vermeld welke bevoegdheden BJZ heeft in het kader van de OTS. Verder moet worden uitgelegd hoe de jeugdige en zijn ouders bezwaar kunnen maken tegen de aanwijzing en de uithuisplaatsing. BJZ stuurt hiervoor meestal een brochure waarin deze informatie is opgenomen mee.

5.5 Uitvoering OTS via een plan van aanpak en evaluatie

De wet schrijft voor dat BJZ voor de uitvoering van de OTS een plan van aanpak moet opstellen en dit plan regelmatig moet evalueren. In de Deltamethode neemt het planmatig werken ook een belangrijke plaats in, waarbij de ouders en de jeugdige bij het opstellen ervan een belangrijke rol hebben ('plan op tafel'). De wettelijke eisen die aan de rapportage van BJZ worden

gesteld, worden hieronder besproken. In het kader van de Deltamethode zijn standaardformulieren opgesteld, waarin de wettelijke eisen zijn verwerkt.

5.5.1 Opstellen van een plan van aanpak (artikel 43 Ub Wjz)

In het kader van de OTS moet BJZ een plan van aanpak opstellen, waarin volgens de wet in elk geval het volgende moet worden beschreven (artikel 13 lid 3 Wjz en artikel 43 Ub Wjz):

- een beschrijving van de doelen die met de OTS worden nagestreefd (zonodig gesplitst in korte en lange termijn doelen);
- de wijze waarop de doelen worden nagestreefd;
- een beschrijving van de voorgenomen activiteiten m.b.t. de jeugdige, de ouder met gezag of voogd;
- de wijze waarop ouders, andere opvoeders en de sociale omgeving bij de uitvoering van de OTS worden betrokken of de reden waarom dit niet gebeurt;
- de momenten waarop de OTS geëvalueerd wordt (minimaal één maal per jaar);
- welke (geïndiceerde) zorg voor de jeugdige, ouders en/of opvoeders nodig is en hoe de doelen van deze zorg samenhangen met de doelen van de OTS.

Het plan van aanpak moet binnen zes weken na het uitspreken van de OTS worden vastgesteld. Voordat het definitief wordt vastgesteld, moet het worden besproken met de jeugdige.

De wet bevat geen leeftijdsgrens en het zal van de leeftijd van de jeugdige afhangen op welke wijze een overleg met hem over het plan mogelijk is. In elk geval zal het plan met jeugdigen vanaf 12 jaar moeten worden besproken. Maar het is wenselijk het plan ook met jongere kinderen te bespreken, al is het maar om uitleg te geven over wat ze te wachten staat.

Daarnaast moet het plan vóór de vaststelling worden besproken met de ouder met gezag (voogd) en eventuele andere opvoeders/verzorgers, tenzij dit overleg kennelijk schade zou toebrengen aan de jeugdige. De resultaten van het overleg of de reden van het uitblijven van het overleg, moeten in het plan worden vermeld.

Bij langdurige uithuisplaatsingen moet een lange termijn planning worden opgesteld. Het plan moet, als een jeugdige meer dan 18 maanden buiten het ouderlijk gezin is verzorgd en opgevoed (bijvoorbeeld in een pleeggezin of bij een zorgaanbieder), een beschrijving bevatten van de doelen van de OTS op langere termijn. Er moet daarbij aandacht worden besteed aan de continuïteit van de verblijfplaats van de jeugdige.

De periode van 1,5 jaar is door de wetgever gekozen, omdat het dan mogelijk is om een gedwongen ontheffing te verzoeken. Vindt BJZ in verband met de

langdurige uithuisplaatsing een ontheffing nodig, dan moet de Raad worden ingeschakeld (hoofdstuk 12).

5.5.2 Bijstelling plan van aanpak en evaluatierapportage

Minimaal één maal per jaar moet BJZ het plan van aanpak evalueren en kijken of het moet worden bijgesteld (artikel 43 lid 7 Ub Wjz). Ook over de bijstelling van het plan moet zowel overleg met de jeugdige als met de ouder met gezag (voogd) en andere opvoeders worden gevoerd (tenzij dit overleg kennelijk schade aan de jeugdige toebrengt).

Daarnaast moet BJZ, op het moment dat er een procedure bij de kinderrechter aanhangig is, altijd een verslag van het verloop van de OTS en de eventuele uithuisplaatsing opstellen. Dit evaluatieverslag moet namelijk aan de kinderrechter worden gestuurd (§ 13.1.3).

5.5.3 Afsluitrapportage bij einde OTS

Bij afsluiting van de OTS, moet BJZ een rapport opstellen waarin wordt beschreven op welke wijze BJZ de OTS heeft uitgevoerd. In het rapport moet worden aangegeven of de jeugdige volgens BJZ behoefte heeft aan nazorg en hoe daarin kan worden voorzien (artikel 38 Wjz).

5.6 Samenloop OTS en jeugdreclasseringsmaatregel

Het kan voorkomen dat een jeugdige niet alleen onder toezicht staat, maar daarnaast ook een jeugdreclasseringsmaatregel door de rechter krijgt opgelegd. In de praktijk bestaat veel onduidelijkheid over deze samenloop van maatregelen. De wet zegt hier alleen over dat bij samenloop van een OTS en een jeugdreclasseringsmaatregel, in het plan van aanpak moet worden opgenomen hoe deze verschillende taken van BJZ op elkaar worden afgestemd (artikel 37 Ub Wjz). De wijze waarop dit moet gebeuren laat de wetgever aan BJZ over. Dit betekent dat BJZ hier zelf interne afspraken over moet maken. Worden de maatregelen niet door dezelfde persoon uitgevoerd, dan zal er in elk geval afstemming tussen de gezinsvoogd en de jeugdreclasseringsmedewerker moeten plaatsvinden over de taakverdeling.

5.7 Controlerende taak van de Raad voor de Kinderbescherming

Om te voorkomen dat BJZ teveel een monopoliepositie zou krijgen, vond de Tweede Kamer het bij de totstandkoming van de OTS-wetgeving essentieel dat BJZ gecontroleerd zou kunnen worden door de Raad. Dit wordt wel de controlerende of toetsende taak van de Raad genoemd. Deze taak houdt in dat de Raad moet controleren of de volgende besluiten van BJZ wel in het belang van de betrokken jeugdige zijn:

1. het niet vragen van een verlenging van de

- ondertoezichtstelling (artikel 256 lid 3);
- 2. het niet vragen van een verlenging van de machtiging tot uithuisplaatsing (artikel 262 lid 3);
- 3. het beëindigen van een uithuisplaatsing (artikel 263).

Om deze taak uit te kunnen voeren, moet BJZ de Raad tijdig op de hoogte stellen van dergelijke besluiten. BJZ moet in elk geval het hulpverleningsplan en het evaluatieverslag van de OTS en van de eventuele uithuisplaatsing meesturen. De Raad zal zich in eerste instantie baseren op de informatie van BJZ, maar kan ook een eigen onderzoek instellen. Is de Raad het niet eens met de beslissing van BJZ, dan zal hierover overleg met BJZ plaatsvinden. Blijven zowel de Raad als BJZ bij hun standpunt, dan kan de Raad besluiten zelf een verzoek tot verlenging van de OTS of de machtiging tot uithuisplaatsing in te dienen. Als de kinderrechter een machtiging tot uithuisplaatsing verleent op verzoek van de Raad, is BJZ gedwongen deze uit te voeren, tenzij de Raad ermee akkoord gaat dat deze niet wordt gebruikt (artikel 261 lid 4). BJZ wordt dus verantwoordelijk voor de uitvoering van een rechterlijke beslissing waar BJZ zelf niet achterstaat. BJZ kan dan eventueel in hoger beroep (§ 13.3) of kan een verzoek tot vervanging door een ander Bureau Jeugdzorg indienen (§ 5.8).

De Raad heeft de toetsende taak de afgelopen jaren niet altijd uitgevoerd. Recent zijn afspraken gemaakt tussen de Raad en de bureaus jeugdzorg om deze toetsende taak opnieuw vorm te geven.

5.8 Vervanging door een ander BJZ

Het BJZ dat is belast met de uitvoering van de OTS, kan worden vervangen door een ander BJZ (artikel 254 lid 5). Het verzoek kan bij de kinderrechter worden ingediend door BJZ zelf, door de gezagsouder en de jeugdige vanaf 12 jaar. De Raad is bevoegd het verzoek in te dienen, als BJZ een uithuisplaatsing wil beëindigen en de Raad van oordeel is dat dit onwenselijk is. Wijst de rechter het verzoek tot vervanging van BJZ toe, dan wordt de OTS overgedragen naar een BJZ in een andere provincie.

Op grond van het landelijk geldende Protocol externe overdracht ondertoezichtstelling van de MOgroep moet BJZ in elk geval een verzoek tot vervanging indienen als:

- 1 de jeugdige met de verzorgende ouder(s) met gezag verhuist naar een andere provincie;
- 2 de jeugdige duurzaam in een andere provincie verblijft (in elk geval na meer dan 1,5 jaar), bijvoorbeeld als gevolg van een pleeggezinplaatsing;
- 3 BJZ vindt dat er geen mogelijkheden meer zijn om de OTS uit te voeren, terwijl beëindiging van de OTS onverantwoord is.

Alleen als er in bovengenoemde situaties, gezien het belang van continuïteit van de hulpverlening, ernstige bezwaren tegen (onmiddellijke) overdracht van de

OTS zijn, kan volgens het protocol van overdracht worden afgezien. Dit moet periodiek worden geëvalueerd.

5.9 Uitvoering OTS door een landelijk werkende instelling

Sinds de inwerkingtreding van de Wet op de jeugdzorg in 2005 kan de OTS alleen nog worden uitgevoerd door BJZ en voor alleenstaande minderjarige asielzoekers door NIDOS. De voormalige landelijk werkende gezinsvoogdij-instellingen, zoals de William Schrikker Groep, het Leger des Heils en SGJ, hebben geen wettelijke taak meer ten aanzien van de OTS. Het werd (o.a. vanuit de politiek) echter vooralsnog onwenselijk geacht om deze instellingen op te heffen. Voorlopig geldt daarom een zogenaamde 'mandateringsregeling' tussen de bureaus jeugdzorg en deze landelijk werkende instellingen. Als een gezin binnen de doelgroep van een landelijk werkende instelling valt, kan BJZ besluiten de uitvoering van de OTS op te dragen aan deze instelling. Het is een besluit van BJZ (en dus niet van de Raad of de kinderrechter) en de OTS blijft formeel toegewezen aan BJZ. De landelijk werkende instelling wordt dan verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregel. Als er indicatiebesluiten ter uitvoering van de OTS moeten worden genomen, moet dat nog wel door BJZ worden gedaan.

6 Uitvoering van de OTS

Bij de uitvoering van de OTS heeft BJZ de bevoegdheid om het recht dat ouders hebben om hun kind te verzorgen en op te voeden te beperken, bijvoorbeeld door een schriftelijke aanwijzing te geven. Organisaties die rechten van burgers mogen beperken, zijn bestuursorganen. BJZ is ook een bestuursorgaan bij de uitvoering van de OTS. Bestuursorganen moeten zich bij de uitoefening van de publiekrechtelijke bevoegdheden houden aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). In dit hoofdstuk wordt uitgelegd welke invloed de Awb heeft op de taakuitoefening door BJZ.

6.1 BJZ is belast met openbaar gezag

Voor de uitoefening van de taak in het kader van de OTS heeft BJZ de mogelijkheid gekregen om in te grijpen in het gezinsleven dat ouders en kind samen hebben. De wetgever heeft BJZ een aantal bevoegdheden gegeven die het recht van de ouder om zijn gezag over zijn kind uit te oefenen beperken (bijvoorbeeld door het geven van een aanwijzing of door gebruik te maken van een machtiging tot uithuisplaatsing). Deze bevoegdheden zijn een vorm van ‘gezag’.

Bij dit gezag is er geen sprake van overheveling van een gedeelte van het gezag van de ouders naar BJZ. Ouders behouden immers tijdens een OTS zelf het ouderlijk gezag (zie § 5.2). BJZ krijgt echter een andere vorm van gezag, namelijk zogenaamd ‘openbaar gezag’. Openbaar gezag wil zeggen dat een organisatie op grond van een wettelijke regeling de mogelijkheid heeft om een burger bepaalde rechten te geven of juist te ontnemen. Dit openbaar gezag wordt meestal uitgeoefend door publiekrechtelijke (overheids-) organen.

Voorbeeld. *Meneer Jansen wil zijn huis verbouwen en vraagt hiervoor bij de gemeente een vergunning aan. De gemeente is een overheidsorgaan en heeft de bevoegdheid te beslissen of meneer Jansen wel of geen bouwvergunning krijgt. De gemeente kan iemand dus het recht geven om te gaan verbouwen of weigeren dit recht toe te kennen.*

In bepaalde gevallen kunnen ook particuliere instellingen, zoals BJZ, door de wetgever belast worden met openbaar gezag. Deze instellingen krijgen publiekrechtelijke bevoegdheden en kunnen burgers ‘namens de overheid’ bepaalde rechten toekennen of juist beperken.

Organisaties die openbaar gezag uitoefenen, noemt de wet bestuursorganen.

Bestuursorganen moeten zich bij de uitoefening van de publiekrechtelijke bevoegdheden houden aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht. De Awb regelt wat bestuursorganen bij het nemen van beslissingen wel of niet mogen doen en hoe zij zich ten opzichte van burgers moeten gedragen. De Awb regelt daarnaast hoe burgers, als zij het niet eens zijn met een besluit van een bestuursorgaan, daartegen bezwaar en beroep kunnen instellen. Omdat BJZ belast is met openbaar gezag, is het in het kader van de OTS ook een bestuursorgaan. BJZ moet zich als het beslissingen neemt in het kader van de OTS, naast de regels in het Burgerlijk Wetboek en de Wet op de jeugdzorg, ook houden aan de Awb.

6.2 Betrekken van belanghebbenden

De Awb schrijft voor dat een bestuursorgaan, en dus ook BJZ, personen die ‘belanghebbende’ zijn op bepaalde momenten bij te nemen beslissingen moet betrekken. Een belanghebbende is volgens de Awb ‘degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken’ (artikel 1:2 lid 1 Awb). Wie belanghebbende is in een concrete procedure hangt van de omstandigheden af. In het kader van een OTS zullen in elk geval de jeugdige en zijn ouder(s) met gezag belanghebbende zijn. Maar ook een ouder zonder gezag of een pleegouder, die al geruime tijd voor een kind zorgt, kan een persoonlijk belang hebben bij een bepaalde procedure. Soms bepaalt de wet al wie in elk geval door BJZ betrokken moeten worden bij de besluitvorming. Zo is BJZ verplicht bij de vaststelling van het plan van aanpak de jeugdige, de ouder met gezag en eventuele andere opvoeders/verzorgers te betrekken (§ 5.5). Bij ieder te nemen besluit moet BJZ zich afvragen welke personen door een besluit mede beïnvloed worden en of die personen dermate rechtstreeks betrokken zijn, dat zij als belanghebbenden aan te merken zijn. Doorgaans zullen de richtlijnen die de rechtbank hanteert voor de vaststelling wie belanghebbend zijn bij een procedure bij de kinderrechtter hiervoor een goed uitgangspunt zijn (zie § 13.1.4).

6.3 Algemene beginselen van behoorlijk bestuur
Schriftelijke beslissingen die een bestuursorgaan neemt in het kader van de uitoefening van openbaar gezag

in een concreet geval (dat wil zeggen voor specifieke ouders en hun kind) worden in de Awb 'beschikkingen' genoemd. Als beschikking kunnen bijvoorbeeld de schriftelijke aanwijzing of een schriftelijke beslissing over de (beëindiging) van een uithuisplaatsing worden aangemerkt. Voor beschikkingen gelden specifieke bepalingen, die zijn vastgelegd in de Awb. Daarnaast gelden voor bestuursorganen, en dus ook voor BJZ, bepaalde in de jurisprudentie ontwikkelde bestuursrechtelijke normen, die voor een deel ook zijn vastgelegd in de Awb. Dit zijn de zogenaamde 'algemene beginselen van behoorlijk bestuur' (abbb). Deze abbb stellen regels voor zowel de zorgvuldige voorbereiding, besluitvorming en inrichting van besluiten van bestuursorganen als voor de inhoud van die besluiten. De voor BJZ belangrijkste bepalingen van de Awb en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur worden hieronder kort beschreven.

Landelijk zijn voor de belangrijkste beslissingen die BJZ kan nemen modellen opgesteld. In deze modellen is zoveel mogelijk rekening gehouden met de eisen die de Awb en de abbb stellen.

6.3.1 Normen voor verkeer tussen BJZ en belanghebbenden

Hoofdstuk 2 van de Awb bevat normen voor het contact tussen burgers en bestuursorganen. Voor BJZ is bijvoorbeeld van belang dat bepaald is dat het zonder vooringenomenheid, objectief, moet handelen (eis van onpartijdigheid). Dit hoofdstuk bepaalt verder dat een burger zich mag laten bijstaan of laten vertegenwoordigen (al kan bij ernstige bezwaren in bepaalde gevallen iemand wel worden geweigerd).

Dit betekent dat als een ouder een goede vriend mee wil nemen naar bijvoorbeeld een klachtgesprek BJZ deze vriend in principe toe moet laten. Alleen als er ernstige bezwaren bestaan tegen de aanwezigheid van deze vriend kan BJZ dit weigeren.

Als BJZ stukken ontvangt die voor een ander bestuursorgaan bestemd zijn, heeft BJZ de plicht om die stukken naar dat orgaan door te sturen. Verder heeft de instelling een geheimhoudingsplicht als het gaat om vertrouwelijke stukken.

6.3.2 Zorgvuldige voorbereiding van besluiten (o.a. hoorplicht belanghebbenden)

Als BJZ van plan is om een besluit te nemen, is met name het zorgvuldigheidsbeginsel van groot belang. BJZ heeft op basis daarvan een actieve onderzoeksplicht. Dit houdt in dat BJZ alle kennis die nodig is over de relevante feiten en af te wegen belangen moet verzamelen (artikel 3:2 Awb). Ook hebben belanghebbenden in principe het recht om hun mening over de voorgenomen beslissing te geven. De Awb heeft in bepaalde gevallen dan ook de plicht voor bestuursorganen opgenomen om voordat

het besluit genomen wordt belanghebbenden te horen (artikel 4:7 en 4:8 Awb). Deze plicht om te horen bestaat, als de belanghebbenden naar verwachting bedenkingen zullen hebben tegen de voorgenomen beslissing en de informatie op basis waarvan de beslissing wordt genomen niet van deze belanghebbenden zelf afkomstig is. BJZ neemt vaak beslissingen waar de betrokkenen het niet mee eens zijn en maakt daarbij regelmatig gebruik van informatie van derden (bijvoorbeeld van andere beroepskrachten). BJZ zal belanghebbenden dan ook doorgaans moeten informeren over het voorgenomen besluit en hen in de gelegenheid moeten stellen om hun visie daarop te geven.

Bij het geven van een schriftelijke aanwijzing stuurt BJZ in verband met deze hoorplicht belanghebbenden (ouders en jeugdige) vaak eerst een 'aankondiging'. In deze aankondiging vermeldt BJZ de beslissing al die BJZ van plan is te nemen. Vervolgens krijgen de belanghebbenden een bepaalde periode de tijd om hierop te reageren. Pas daarna neemt BJZ de definitieve beslissing en wordt de schriftelijke aanwijzing verstuurd aan de jeugdige en zijn ouders.

De Awb geeft een aantal uitzonderingen op de hoorplicht. Zo mag van horen worden afgezien in een acute situatie, of als het doel slechts bereikt kan worden als de belanghebbenden niet vooraf geïnformeerd zijn. Ook als de belanghebbenden al voor een eerdere beslissing of bij een ander bestuursorgaan (bijvoorbeeld de Raad) zijn gehoord en de omstandigheden niet zijn gewijzigd, is horen niet verplicht. Ook al biedt de wet de mogelijkheden, BJZ zal in de praktijk – mede vanwege de hulpverleningsrelatie – niet te snel van het horen moeten afzien. Het is belangrijk om als het mogelijk is het gesprek met de ouders en de jeugdige aan te gaan over voorgenomen beslissingen.

6.3.3 De besluitvorming en de inhoud van de beslissing

Bij de besluitvorming is een ander aspect van het zorgvuldigheidsbeginsel, namelijk de zorgvuldige *belangenafweging* van belang. BJZ moet op basis daarvan alle rechtstreeks bij het besluit betrokken belangen afwegen. Het kan daarbij gaan om het belang van bijvoorbeeld de ouders en de pleegouders, maar het belang van het kind zal het zwaarste moeten wegen. Verder is het *evenredigheidsbeginsel* belangrijk. Dit houdt in dat het 'middel' in redelijke verhouding moet staan tot het 'doel'. De gevolgen van een besluit mogen dus niet disproportioneel zwaar zijn in verhouding tot het beoogde effect (artikel 3:4 Awb). Verder moet BJZ op grond van het *materiële rechtszekerheidsbeginsel* zoeken naar de voor de betrokkene minst bezwarende oplossing ('het beginsel van de minste pijn'). Zo zal bijvoorbeeld een volledig contactverbod tussen ouder en

kind niet aan de orde zijn, als met een beperking van het contact hetzelfde doel kan worden bereikt.

Bij het op schrift stellen van een beslissing is het *formele rechtszekerheidsbeginsel* van belang. Dit beginsel brengt mee dat een beschikking duidelijk moet zijn geformuleerd en dat de betekenis ervan niet afhankelijk mag zijn van uitleg door een ander. Dit betekent dat de beschikking geen vage termen mag bevatten en voldoende concreet moet zijn.

De rechtbank Leeuwarden oordeelde in 1998 dat een aanwijzing aan de moeder om 'haar medewerking te verlenen aan contacten met de vader' te ruim was. De contacten waren niet nader gespecificeerd en omschreven, waardoor de gezinsvoogd 'de aanwijzing naar eigen inzicht verder kon invullen'.

Verder moet een beslissing berusten op een deugdelijke motivering (het *motiveringsbeginsel*). Dit betekent dat de feiten moeten kloppen, volledig moeten zijn en juist zijn geïnterpreteerd. Verder moet worden aangegeven op basis van welke wettelijke bepaling(en) de beslissing wordt genomen. Ook moet sprake zijn van een adequate redenering: de conclusie die op basis van de wettelijke bepalingen en feiten wordt getrokken, moet correct en overtuigend zijn (artikel 3:46-3:48 Awb).

6.3.4 Bekendmaking van beschikkingen

Als een bestuursorgaan een beschikking neemt, moet deze aan de belanghebbenden bekend worden gemaakt. Pas nadat dat is gebeurd, treedt het besluit in werking. BJJ moet de belanghebbenden de beschikking uitreiken of toezenden (artikel 3:40 Awb). Als dat niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat de jeugdige is weggelopen of omdat de verblijfplaats van een ouder niet bekend is, dan moet de beschikking 'op een andere geschikte wijze' bekend worden gemaakt (artikel 3:41 Awb).

Het hangt van de omstandigheden af wat in een concreet geval een 'andere geschikte wijze' is. Wellicht is het mogelijk om via een derde, bijvoorbeeld de (pleeg)ouders of familie, een jeugdige te bereiken.

Verder moet BJJ de belanghebbenden erop wijzen op welke wijze zij bezwaar/beroep bij de rechter kunnen aantekenen, als zij het niet eens zijn met de beslissing (artikel 3:45 Awb).

6.4 Bezwaar en beroep tegen besluiten (negatieve lijst)

Als een burger het niet eens is met een beslissing van een bestuursorgaan, heeft deze op grond van de Awb de mogelijkheid om daar eerst bezwaar tegen te maken bij het betreffende bestuursorgaan. Vervolgens kan deze burger beroep instellen bij de bestuursrechter.

Voorbeeld. *Stel dat meneer Jansen van de*

gemeenteambtenaar die de aanvragen afhandelt geen bouwvergunning krijgt. Meneer Jansen kan dan bezwaar maken bij de gemeente, waar een hogere ambtenaar (of een adviescommissie) zijn bezwaar zal behandelen. De gemeente krijgt zo de gelegenheid om eventuele fouten bij de totstandkoming van het besluit van de gemeenteambtenaar te herstellen. Blijft de gemeente bij het eerdere besluit om de aanvraag voor de bouwvergunning af te wijzen, dan kan meneer Jansen beroep instellen bij de bestuursrechter.

Deze bezwaar- en beroepsprocedure geldt ook voor geschillen waar BJJ als bestuursorgaan optreedt, bijvoorbeeld wanneer BJJ een indicatiebesluit heeft genomen. Voor geschillen in het kader van de OTS maakt de wet echter een uitzondering. Beslissingen die BJJ neemt in het kader van de OTS, inclusief indicatiebesluiten, zijn geplaatst op de zogenaamde 'negatieve lijst', een bijlage van de Awb. Tegen besluiten die op deze lijst voorkomen, is geen bezwaar en beroep mogelijk op grond van de Awb. In plaats daarvan is de kinderrechter bevoegd om bepaalde besluiten van BJJ te toetsen. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid van de jeugdige en zijn ouders om bij de kinderrechter in beroep te gaan tegen een schriftelijke aanwijzing. Bij de bespreking van de verschillende bevoegdheden van BJJ in de volgende hoofdstukken, wordt de rechtsbescherming voor cliënten verder behandeld.

Het komt wel eens voor dat een ouder (bijvoorbeeld via zijn advocaat) een brief stuurt aan BJJ, waarin hij zegt bezwaar te maken tegen een beslissing in het kader van de OTS. Het is dan niet voldoende dat BJJ deze ouder meldt dat bezwaar niet mogelijk is. Juridisch is het namelijk zo dat als iemand bezwaar maakt (ook al is dit niet terecht), het wel als een bezwaarschrift moet worden behandeld. BJJ moet het bezwaar officieel niet-ontvankelijk verklaren. Het is daarom belangrijk om altijd de juridische afdeling van BJJ in te schakelen, op het moment dat zo'n brief binnenkomt.

7 Schriftelijke aanwijzing en omgangsregeling

Artikel 258 geeft BJZ de bevoegdheid om in het kader van de OTS een schriftelijke aanwijzing te geven aan de ouder met gezag of de jeugdige. Verder heeft BJZ de mogelijkheid om in het kader van een uithuisplaatsing een omgangsregeling tussen de ouder en de jeugdige vast te stellen. Deze omgangsregeling geldt juridisch ook als een schriftelijke aanwijzing. Daarnaast kan BJZ de kinderrechtster verzoeken een rechterlijke omgangsregeling te wijzigen. Deze bevoegdheden worden hieronder besproken. Verder komt aan de orde wat de betrokkenen kunnen doen als zij het niet eens zijn met de aanwijzing of de omgangsregeling.

7.1 Schriftelijke aanwijzing (artikel 258-260)

7.1.1 Wat is een aanwijzing (artikel 258)?

BJZ is bevoegd om een schriftelijke aanwijzing te geven in het kader van de OTS. Deze aanwijzing is een opdracht tot handelen of nalaten, die betrekking heeft op de verzorging en opvoeding van de jeugdige. Een aanwijzing moet schriftelijk worden vastgelegd. Deze eis is met name in de wet opgenomen vanwege de rechtszekerheid van de betrokkenen. Zij moeten weten waar zij aan toe zijn. Dus als een gezinsvoogd ouders of jeugdige zegt dat zij iets moeten doen of juist iets niet mogen doen, dan moet dit schriftelijk worden vastgelegd.

De rechtbank Rotterdam heeft in 1998 ook een beroep tegen een mondelinge aanwijzing ontvankelijk verklaard. De gezinsvoogd had tegen de jeugdige gezegd dat de bestaande bezoeksregeling met zijn oom en tante beperkt zou worden en dat hij zich daaraan moest houden. Volgens de kinderrechtster was de mondelinge mededeling qua inhoud hetzelfde als een aanwijzing en stond er daarom ook beroep hiertegen open. Het ontbreken van een schriftelijk stuk mocht er volgens deze rechter niet toe leiden dat ouders/jeugdige geen beroep zouden kunnen instellen hiertegen.

Ook het plan van aanpak kan aanwijzingen bevatten. Staan er opdrachten in voor de ouders of de jeugdige om iets te doen (of na te laten) die betrekking hebben op de verzorging en opvoeding, dan zijn dit ook aanwijzingen.

De betrokkenen moeten er dan op gewezen worden dat, als zij het niet eens zijn met die aanwijzingen, zij hiertegen in beroep kunnen.

In het plan van aanpak van de Deltamethode worden bij de voorde jeugdige gewenste ontwikkelingsuitkomsten ook de eisen van de gezinsvoogd vermeld en wie wat moet doen. Het gaat hier niet om vrijblijvende adviezen, maar om opdrachten die de gezinsvoogd geeft. Deze opdrachten aan de jeugdige en zijn ouders kunnen worden opgevat als aanwijzingen. Belangrijk is dat ouders en de jeugdige erop gewezen worden dat zij, als zij het hier niet mee eens zijn, dat zij dit dan kunnen laten toetsen door de kinderrechtster. In de praktijk krijgen ouders, als zij opdrachten uit het plan van aanpak niet opvolgen, meestal daarna per opdracht die zij niet uitvoeren nog een aparte schriftelijke aanwijzing. Hier staat dan onder vermeld dat zij in beroep kunnen bij de kinderrechtster.

7.1.2 Inhoud van de aanwijzing

De wet vult niet verder in in welke gevallen een aanwijzing kan worden gegeven. In de praktijk zijn vele verschillende aanwijzingen mogelijk, afhankelijk van het concrete geval. Ouders kunnen bijvoorbeeld de aanwijzing krijgen hun kind een bepaalde behandeling te laten volgen of om bepaalde huisregels te handhaven. Ook voor het toelaten van contact tussen de jeugdige en een derde (bijvoorbeeld een opa, oma, tante, voormalige pleegouder) kan een aanwijzing worden gegeven. Het is niet mogelijk om een aanwijzing voor een 24-uurs-uithuisplaatsing te geven, omdat daar een machtiging van de kinderrechtster voor nodig is (hoofdstuk 9). Een aanwijzing voor een dagbehandeling, zoals voor een medisch kinderdagverblijf (MKD) of Boddartcentrum is wel mogelijk. Als de aanwijzing gaat over de uitvoering van geïndiceerde zorg, moet er ook een indicatiebesluit van BJZ zijn waaruit blijkt dat de jeugdige is aangewezen op die zorg (hoofdstuk 8). Een aanwijzing moet het doel van de OTS dienen en mag niet in strijd zijn met het recht. Zo kan niet door een aanwijzing een uitspraak van een rechter, bijvoorbeeld met betrekking tot de omgang, opzij worden gezet. Een aanwijzing moet voldoende concreet zijn en kan dus niet zijn: "U moet de adviezen van de gezinsvoogd opvolgen." In de aanwijzing moet omschreven worden om welke adviezen het dan specifiek gaat. Een aanwijzing mag ook geen grondrechten

beperken. Zo kan een aanwijzing niet inhouden dat een jeugdige naar een school op basis van een bepaalde godsdienst of levensovertuiging zou moeten gaan (of juist niet zou mogen gaan). Maar een aanwijzing met de volgende inhoud zou bijvoorbeeld wel kunnen: "U moet er voor zorgen dat uw zoon van 8 jaar iedere dag op tijd op school is."

Ook aan de jeugdige kan een aanwijzing worden gegeven, bijvoorbeeld om een bepaalde behandeling te volgen of de specifieke afspraken die met de gezinsvoogd zijn gemaakt na te leven. Een aanwijzing aan de jeugdige betekent ook altijd een beperking van het gezag van de ouders. Deze aanwijzing moet dan ook altijd met de ouders worden besproken.

Een aanwijzing is een beschikking in de zin van de Awb en moet dan ook aan de vereisten die de Awb daaraan stelt voldoen. Dit betekent o.a. dat de aanwijzing zorgvuldig tot stand moet komen, dat de betrokkenen in principe hun mening over de voorgenomen aanwijzing moeten kunnen geven en dat de aanwijzing goed gemotiveerd moet worden. Zie voor de vereisten op grond van de Awb verder hoofdstuk 6.

7.1.3 Aan wie kan een aanwijzing worden gegeven?

De schriftelijke aanwijzing kan worden gegeven aan de ouder(s) met gezag en de jeugdige. Voor ouders betekent de aanwijzing een beperking van het gezag. Voor de minderjarige is de aanwijzing een vervanging van het ouderlijk gezag. De wet bepaalt expliciet dat de ouder met gezag en de jeugdige de aanwijzingen van BJJ moeten opvolgen.

Soms wil een gezinsvoogd ook aan anderen dan de gezagsouder of het kind een aanwijzing geven. Zo kan het zijn dat BJJ wil dat een ouder zonder gezag of een pleegouder zich houdt aan de afspraken met de gezinsvoogd. Er zijn in het verleden kinderrechtshouders geweest die dergelijke aanwijzingen toestonden, maar er zijn ook anderen die vinden dat dit niet kan. Juridisch lastig hieraan is, is dat BJJ slechts bevoegd is om het ouderlijk gezag te beperken. Alleen de ouder met gezag en de jeugdige zijn wettelijk verplicht om de aanwijzing op te volgen. Voor anderen staat er geen wettelijke sanctie op het niet naleven van de aanwijzing. Ook hebben alleen de gezagsouder en de jeugdige de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen een aanwijzing.

7.1.4 Sancties op het niet opvolgen van de schriftelijke aanwijzing (artikel 269)

De ouder met gezag en de jeugdige hebben, zoals gezegd, de plicht om een aanwijzing op te volgen. Doen zij dit niet, dan kan dit volgens de wet vergaande gevolgen hebben. Het 'in ernstige mate veronachtzamen' van schriftelijke aanwijzingen, is een grond voor ontzetting

uit het gezag. In de praktijk blijkt dit geen reële sanctie. Een ontzetting kan immers nooit zondermeer op het niet-nakomen van een aanwijzing volgen. Daarvoor moet ook altijd worden afgewogen of een ontzetting noodzakelijk is in het belang van de jeugdige. Bovendien kan BJJ niet zelf een ontzettingsverzoek indienen, maar is daarvoor afhankelijk van de Raad (hoofdstuk 12). Gezinsvoogden melden ouders ook nog wel eens dat zij een uithuisplaatsing zullen overwegen als zij de aanwijzing niet zullen opvolgen. Maar ook hier geldt dat een uithuisplaatsing nooit zomaar kan volgen op het niet naleven van een aanwijzing.

Als ouders of de jeugdige zich niet houden aan een aanwijzing, zal dit in de praktijk daarom vaak geen onmiddellijke gevolgen hebben. Maar als ouders (stelselmatig) aanwijzingen naast zich neerleggen, kan dit wel een deel van de onderbouwing vormen voor de gezinsvoogd dat ouders de belangen van hun kind schaden en dat het kind daarom uit huis moet worden geplaatst.

Een knelpunt in de praktijk is verder dat BJJ niet op basis van een aanwijzing tegenover een derde het ouderlijk gezag kan uitoefenen.

Stel dat ouders geen toestemming voor een diagnostisch onderzoek geven. BJJ geeft hier een aanwijzing voor, maar ouders komen deze niet na. BJJ kan dan niet, met de aanwijzing in de hand, zeggen dat BJJ in plaats van de ouders toestemming geeft voor dat onderzoek. Voor het vervangen van toestemming van ouders voor een acute medische behandeling is overigens wel een aparte regeling getroffen (zie § 11.1).

Het feit dat er geen directe sancties staan op niet nakomen van een aanwijzing voor de gezinsvoogd mag overigens geen reden zijn om dan maar geen aanwijzing te geven. Ouders en de jeugdige hebben er recht op om te weten waar zij aan toe zijn. Een gezinsvoogd moet duidelijk maken of een advies aan ouders een vrijblijvende suggestie is of dat de ouders het advies moeten opvolgen. Zijn ouders/jeugdige het niet eens met het advies, maar moeten zij het wel opvolgen, dan moeten zij weten dat zij daartegen bezwaar kunnen maken.

Als ouders of de jeugdige de eisen die genoemd worden in het plan van aanpak niet (willen) nakomen, dan zal de gezinsvoogd hun de aanwijzing moeten geven deze opdrachten uit te voeren. Ook moeten zij erop gewezen worden hoe zij bezwaar hiertegen kunnen maken (zie § 7.3).

7.2 Vaststellen van een omgangsregeling

Ouders en kinderen hebben, in het kader van *family life* (§ 2.2.1), recht op elkaars gezelschap, ook tijdens een kindbeschermsmaatregel. In het belang van het

kind kan het tijdens een OTS nodig zijn om het contact met de ouder(s) te beperken. De wet geeft BJJ de bevoegdheid om tijdens een uithuisplaatsing het contact tussen een ouder en een kind te beperken. Heeft een rechter echter al eerder (bijvoorbeeld in het kader van een echtscheiding) een omgangsregeling vastgesteld, dan kan BJJ deze niet zelf wijzigen maar kan het een verzoek tot wijziging indienen bij de kinderrechter. Beide regelingen worden hieronder besproken.

7.2.1 *Vaststellen omgangsregeling tijdens een uithuisplaatsing (artikel 263a)*

BJJ heeft de bevoegdheid om in het kader van een uithuisplaatsing het contact tussen een ouder met gezag en zijn kind te beperken. De omgangsregeling die BJJ vaststelt, geldt voor de wet als een aanwijzing. Dit betekent dat deze omgangsregeling aan dezelfde eisen moet voldoen die hierboven beschreven staan voor de aanwijzing. Ook kunnen ouders en jeugdige op dezelfde wijze in beroep bij de kinderrechter (§ 7.3). BJJ moet de ouders/jeugdige hierover informeren. Een omgangsregeling moet om die reden altijd in de vorm van een schriftelijke aanwijzing worden vastgelegd en worden gestuurd naar de betrokkenen.

De wet zegt niet hoe ver de beperking van het contact kan gaan. Uit de (internationale) jurisprudentie blijkt dat niet te snel mag worden overgegaan tot het geheel verbieden van het contact. Besluit BJJ hier wel toe, dan moet de reden daarvan in elk geval zorgvuldig worden gemotiveerd.

7.2.2 *Verzoek tot wijziging van een bestaande omgangsregeling (artikel 263b)*

Heeft een rechter al eerder een omgangsregeling vastgesteld (bijvoorbeeld in het kader van een echtscheiding), dan heeft BJJ niet de bevoegdheid deze via een aanwijzing te wijzigen. Als het noodzakelijk is in het kader van de OTS om deze bestaande regeling aan te passen, dan kan BJJ de rechter vragen om wijziging. De rechter kan dan voor de duur van de OTS een nieuwe omgangsregeling vaststellen. Als het noodzakelijk is, kan de rechter de omgang ook helemaal stopzetten.

In tegenstelling tot de omgangsaanwijzing (§ 7.2.1), hoeft het hier niet alleen te gaan om een omgangsregeling tussen een gezagsouder en zijn kind, maar kan het ook gaan om een door de rechter vastgestelde omgangsregeling van bijvoorbeeld een ouder zonder gezag of een grootouder.

Ook deze in het kader van de OTS gewijzigde regeling kan nadien weer worden gewijzigd. De ouder met gezag, degene voor wie de omgangsregeling geldt, de jeugdige vanaf 12 jaar en BJJ kunnen nogmaals verzoeken om wijziging van de regeling, indien:

- de omstandigheden nadien zijn gewijzigd; of

- bij het nemen van de beslissing van onjuiste of onvolledige gegevens is uitgegaan.

Stel dat er geen door de rechter vastgestelde omgangsregeling is, maar ouders wel in onderling overleg een omgangsregeling hebben vastgesteld. De vraag is dan of BJJ deze regeling door middel van een aanwijzing kan beperken of dat dit via de rechter moet. De wet bevat hier geen regeling voor. Als het gaat om omgang van een ouder met gezag met zijn kind, kan BJJ gebruik maken van de aanwijzingsbevoegdheid. Voor andere omgangsregelingen, zou BJJ de kinderrechter kunnen vragen de omgangsregeling te wijzigen overeenkomstig de procedure van artikel 263b (zogenaamde 'analoge toepassing').

7.3 **Wat als ouders het niet eens zijn met de aanwijzing of omgangsregeling?**

Als de ouders met gezag en de jeugdige het niet eens zijn met een schriftelijke aanwijzing, zijn er twee procedures van toepassing:

1. Een verzoek aan de kinderrechter tot vervallenverklaring van de aanwijzing (artikel 259).
2. Een verzoek aan BJJ tot (gedeeltelijke) intrekking van de aanwijzing (artikel 260).

Op grond van de eerste procedure kunnen ouders/jeugdige, als zij het meteen al niet eens zijn met een aanwijzing, daartegen in beroep bij de kinderrechter. De tweede procedure is bedoeld voor de situatie dat jeugdige/ouders zich in eerste instantie neerleggen bij de aanwijzing, maar hier na enige tijd toch bezwaar tegen hebben. Voor de omgangsregeling, die door BJJ in verband met een uithuisplaatsing kan worden vastgesteld (§ 7.2.1), gelden deze procedures ook. Hieronder worden beide procedures besproken.

7.3.1 *Verzoek aan rechter tot vervallenverklaring van aanwijzing (artikel 259)*

Zijn de ouder met gezag of de jeugdige vanaf 12 jaar het niet eens met de aanwijzing, dan kunnen zij de kinderrechter vragen de aanwijzing vervallen te verklaren. Zij moeten dit verzoek indienen binnen twee weken nadat de aanwijzing is verzonden of uitgereikt. Zij hebben hiervoor geen advocaat nodig en kunnen dus zelf het verzoek indienen. De ouders/jeugdige moeten bij hun verzoek de aanwijzing als bijlage bijvoegen.

Dienen ouders/jeugdige het verzoek te laat in, dan wordt het in principe niet-ontvankelijk verklaard (§ 13.1.11). Maar in bijzondere omstandigheden zal het verzoek toch worden behandeld.

Te denken valt aan de situatie dat een ouder vanwege een ziekenhuisopname of een verblijf in het buitenland te laat op de hoogte is van de aanwijzing. Ook als BJJ de betrokkenen niet heeft geïnformeerd over de wijze waarop zij in beroep kunnen tegen de

aanwijzing, kan dit in bepaalde gevallen ertoe leiden dat het verzoek wel ontvankelijk is.

Zolang de procedure bij de rechtbank loopt, blijft de aanwijzing gewoon geldig. Ouders/jeugdige moeten deze dus in die periode ook opvolgen. Zij kunnen de rechter wel vragen de aanwijzing voor de duur van de periode te schorsen.

De kinderrechter kan het verzoek tot vervallenverklaring van een aanwijzing toewijzen of (gedeeltelijk) afwijzen, maar kan de aanwijzing niet vervangen door een andere aanwijzing of deze wijzigen.

Tegen de beslissing van de kinderrechter kan geen hoger beroep worden ingesteld. Als het gaat om een aanwijzing voor een omgangsregeling ligt het anders.

De kinderrechter kan dan de aanwijzing waarin de omgangsregeling is vastgelegd niet alleen bekrachtigen of (geheel of gedeeltelijk) vervallen verklaren, maar kan de aanwijzing ook wijzigen. De kinderrechter kan namelijk een zodanige omgangsregeling vaststellen als hij in het belang van het kind wenselijk acht.

Tegen een beslissing van de kinderrechter m.b.t. de omgang kan wel hoger beroep worden ingesteld.

Voorbeeld. *De gezinsvoogd heeft ouders een aanwijzing gegeven om hun dochter Sabina driemaal per week een ambulante behandeling bij een jeugdzorgaanbieder te laten volgen. De ouders zijn het hier niet mee eens en gaan in beroep. De kinderrechter kan in dat geval de volgende beslissing nemen:*

1. *De kinderrechter kan het verzoek van de ouders toewijzen. Dit betekent dat de aanwijzing vervalt en dat de ouders hun zoon niet naar de behandeling hoeven te laten gaan.*

2. *De kinderrechter kan het verzoek gedeeltelijk toewijzen en bijvoorbeeld bepalen dat driemaal behandeling per week te veel is, maar dat de behandeling wel één keer per week moet plaatsvinden.*

3. *De kinderrechter kan het verzoek van de ouders afwijzen. Dit betekent dat de aanwijzing in stand blijft en dat de ouders Sabina driemaal per week de behandeling moeten laten volgen.*

Stel dat de kinderrechter de behandeling die BJJ nodig vindt niet wenselijk acht, maar vindt dat er dagbehandeling bij een MKD zou moeten plaatsvinden. In dat geval kan de kinderrechter de aanwijzing alleen vervallen verklaren, maar kan daarvoor geen nieuwe aanwijzing (voor de dagbehandeling) in de plaats stellen.

7.3.2 Verzoek aan BJJ tot (gedeeltelijke) intrekking van aanwijzing (artikel 260)

Stel dat ouders in eerste instantie een aanwijzing opvolgen, maar na verloop van tijd vinden dat de

aanwijzing niet langer in het belang van het kind is. Zij brengen een kind bijvoorbeeld naar een MKD, zoals de aanwijzing voorschrijft, maar vinden na verloop van tijd dat het kind daar niet meer thuishoort. In dergelijke situaties kunnen ouders en/of de jeugdige vanaf 12 jaar BJJ verzoeken de aanwijzing (gedeeltelijk) in te trekken. Zij moeten dit verzoek schriftelijk doen. Verder moeten zij aantonen dat er sprake is van 'gewijzigde omstandigheden'. Dit wil zeggen dat zij nieuwe feiten moeten aanvoeren die nog niet bekend waren op het moment dat de aanwijzing werd gegeven en op basis waarvan geconcludeerd kan worden dat de aanwijzing niet langer in het belang van de jeugdige is.

BJJ moet binnen twee weken na ontvangst van het verzoek een schriftelijk besluit nemen. BJJ kan de aanwijzing geheel of gedeeltelijk intrekken of het verzoek afwijzen. De beslissing van BJJ moet voldoen aan de eisen die de Awb daaraan stelt. Zo moeten de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in acht worden genomen en moeten de belanghebbenden in principe worden gehoord naar aanleiding van het verzoek (zie § 6.3).

Wijst BJJ het verzoek tot intrekking van de aanwijzing (gedeeltelijk) af, dan kunnen de ouder met gezag en de jeugdige vanaf 12 jaar tegen die beslissing alsnog in beroep bij de kinderrechter. Hiervoor geldt dezelfde procedure als in § 7.3.1 is beschreven. Dit betekent dat de ouder/jeugdige zelf (zonder een advocaat) in beroep kunnen gaan en dat zij het beroep binnen twee weken nadat de aanwijzing is verzonden of uitgereikt moet indienen bij de kinderrechter. Neemt BJJ niet op tijd (d.w.z. binnen twee weken) een besluit, dan loopt de termijn voor het indienen van het beroep door en eindigt pas twee weken nadat BJJ alsnog een besluit heeft genomen.

Voorbeeld. *BJJ geeft ouders een aanwijzing om hun kind Maarten dagelijks naar een MKD te brengen. Ouders zijn het hier niet mee eens en stellen binnen twee weken beroep in bij de kinderrechter (volgens de procedure in § 7.3.1). De kinderrechter oordeelt dat de aanwijzing terecht is gegeven en wijst het verzoek van de ouders af. De periode daarna brengen de ouders Maarten dagelijks naar het MKD. Op een gegeven moment vinden zij dat het beter gaat met Maarten en hoeft hij volgens hen niet meer naar het MKD. Zij verzoeken BJJ de aanwijzing in te trekken. BJJ heeft intern overleg hierover, informeert bij het MKD en nodigt de ouders uit voor een gesprek. Uiteindelijk besluit BJJ dat Maarten toch naar het MKD moet blijven gaan en wijst om die reden het verzoek van ouders af. Ouders gaan hiertegen in beroep bij de kinderrechter. De kinderrechter geeft ouders op dat moment gelijk en verklaart de aanwijzing op grond van de gewijzigde omstandigheden vervallen. Ouders hoeven Maarten daarna dus niet meer naar het MKD te brengen.*

8 Vaststellen welke zorg nodig is (indicatiebesluit)

BJZ kan in het kader van de OTS vaststellen dat de jeugdige of zijn ouders zijn aangewezen op bepaalde zorg. Dit is de zogenaamde indicatietaak. Besluit BJJ dat een cliënt bepaalde zorg nodig heeft, dan geeft dit indicatiebesluit de cliënt aanspraak (recht) op die zorg. Deze indicatietaak heeft BJJ niet alleen in het kader van de OTS, maar deze geldt voor het gehele BJJ. De indicatieprocedure in het kader van de OTS kijkt wel op bepaalde punten af van de ‘reguliere’ werkwijze. Hieronder wordt de indicatietaak besproken en wordt aangegeven op welke punten een specifieke regeling in het kader van de OTS geldt.

8.1 Om welke vormen van zorg gaat het?

BJZ heeft tot taak te bezien of een cliënt zorg nodig heeft in verband met opgroei-, opvoedings- of psychiatrische problemen. Ook kan BJJ vaststellen dat zorg nodig is in verband met problemen van (stief)ouder/opvoeder, die het onbedreigd opgroeien van een jeugdige belemmeren (artikel 5 Wjz). BJJ legt dit in het zogenaamde indicatiebesluit vast. BJJ moet daarbij vaststellen of de cliënt is aangewezen op:

1. jeugdzorg (waaronder gesloten jeugdzorg), waarop op grond van de Wet op de jeugdzorg aanspraak bestaat;
2. geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (jeugd-GGZ) waarop op grond van de AWBZ of de Zorgverzekeringswet aanspraak bestaat.

De bedoeling van de wetgever is dat op termijn BJJ ook voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking AWBZ-zorg gaat indiceren. Het tijdstip is inmiddels al een aantal keer uitgesteld en het is nog niet duidelijk wanneer deze indicatietaak wordt overgeheveld. Vooralsnog lopen deze indicaties via het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ).

Een cliënt heeft recht op de in het indicatiebesluit genoemde zorg (§ 8.8.1).

Stelt BJJ vast dat een cliënt (bijvoorbeeld door gewijzigde omstandigheden) niet langer is aangewezen op de in het besluit geïndiceerde zorg, dan geldt dat ook als een indicatiebesluit (artikel 6 lid 4 Wjz).

Stel dat BJJ een indicatie heeft afgegeven voor jeugdhulp. Op basis daarvan start er ambulante behandeling. Na een half jaar vindt BJJ, op basis van informatie van de zorgaanbieder, de

ambulante behandeling niet adequaat en blijkt een observatieplaatsing van de jeugdige nodig. De jeugdige heeft echter nog een half jaar recht op jeugdzorg. BJJ moet daarom in een indicatiebesluit vaststellen dat de jeugdige niet langer is aangewezen op deze vorm van zorg.

8.1.1 Indicaties voor jeugdzorg (waaronder gesloten jeugdzorg)

Indicaties voor jeugdzorg kunnen uit drie verschillende vormen bestaan (artikel 2 Ub Wjz):

1. *Jeugdhulp.* Dit is behandeling of begeleiding van een jeugdige in verband met zijn problemen. Ook kan de hulp behandeling of begeleiding van de ouders, stiefouders of opvoeders/verzorgers inhouden om vaardigheden aan te leren zodat zij de problemen van de jeugdige in het gezin het hoofd kunnen bieden. Het indicatiebesluit moet aangeven of de zorg thuis of in een accommodatie van een zorgaanbieder plaatsvindt en of deze hulp individueel dan wel in groepsverband is (artikel 18 Ub Wjz). Verder kent de wet een beperking van het recht op jeugdhulp voor ouders/opvoeders die ‘illegaal’ in Nederland verblijven (dat wil zeggen zonder verblijfsvergunning): zij hebben geen recht op jeugdhulp. Een illegale jeugdige heeft wel recht op jeugdhulp (artikel 7 Ub Wjz). Dit betekent dat alleen op naam van de jeugdige een indicatie kan worden afgegeven.
2. *Verblijf.* Dit is het gedurende 24 uur per dag of een gedeelte daarvan bieden van verblijf aan een jeugdige bij een pleegouder of in een accommodatie van een zorgaanbieder (art. 19 Ub Wjz). Bij verblijf bij een pleegouder gaat het om opvang door een pleegouder die een pleegcontract heeft met een zorgaanbieder die pleegzorg biedt (artikel 22 Wjz) (zie § 9.4.4). De wet stelt dat een ‘illegale’ jeugdige geen aanspraak heeft op verblijf bij een pleegouder. Hier wordt echter een belangrijke uitzondering op gemaakt: als het verblijf in het belang van de ontwikkeling van de jeugdige geboden is, is opvang door een pleegouder wel mogelijk. Dit moet dan wel in het indicatiebesluit gemotiveerd worden.
3. *Observatiediagnostiek.* Dit is het onderzoeken van een jeugdige bij een zorgaanbieder gedurende 24 uur per dag of een deel daarvan voor maximaal zes weken (en zes weken verlenging). Het onderzoek moet er

op gericht zijn om gegevens te verkrijgen die BJJ nodig heeft voor het nemen van een indicatiebesluit. Het indicatiebesluit moet aangeven welke vragen beantwoord moeten worden met het onderzoek (artikel 20 Ub Wjz).

Voor alle drie de vormen van jeugdzorg bepaalt het Uitvoeringsbesluit Wjz op dit moment dat in het indicatiebesluit ook de omvang van de benodigde zorg moet worden aangegeven. Dit wil zeggen dat wordt aangegeven hoeveel uur en dagen de zorg nodig is. De minister heeft het voornemen om de verplichting voor BJJ om deze omvang vast te stellen te laten vervallen. Het wordt dan straks de zorgaanbieder die de omvang van de zorg in overleg met de cliënt gaat bepalen.

8.1.2 Indicaties voor jeugd-GGZ

Indicaties voor jeugd-GGZ kunnen worden afgegeven als de problemen van de jeugdige hun oorzaak (mede) vinden in een psychiatrische aandoening van de jeugdige, waardoor een psychiatrische aanpak noodzakelijk is. Dit is de zogenaamde 'psychiatrische grondslag'. Er kan vanaf 2009 worden geïndiceerd voor de functies persoonlijke verzorging, begeleiding en (voortgezet) verblijf, zoals genoemd in de AWBZ, en geneeskundige zorg en verblijf op grond van de Zorgverzekeringswet.

In het indicatiebesluit moet worden aangegeven voor welke van bovengenoemde functies en voor hoeveel uur ('klasse') wordt geïndiceerd. Voor (voortgezet) verblijf op grond van de AWBZ moet worden geïndiceerd in zogenaamde zorgzwaartepakketten (ZZP's).

8.1.3 Voor een uithuisplaatsing is alleen het indicatiebesluit onvoldoende

In het kader van de OTS is belangrijk dat voor het realiseren van een uithuisplaatsing (voor 24-uur per dag) niet alleen een indicatiebesluit, maar ook een machtiging tot uithuisplaatsing van de kinderrechter vereist is. Dit geldt dus zowel voor een indicatie voor *verblijf* als voor *observatiediagnostiek*. Een indicatiebesluit voor een uithuisplaatsing in het kader van de OTS, treedt pas in werking als er een machtiging van de kinderrechter is en vervalt als die machtiging er niet komt (artikel 3 lid 4 Wjz). Zie hierover hoofdstuk 9 en 10.

8.2 Hoe komt het indicatiebesluit tot stand?

De wet schrijft voor dat er voor het nemen van een indicatiebesluit een ondertekende aanvraag van een cliënt moet zijn, waarin de cliënt aangeeft welke zorg hij wenst. De cliënt en (afhankelijk van zijn leeftijd) de wettelijk vertegenwoordiger moeten instemmen met de aanvraag voor de zorg. In het kader van de OTS is hierop een uitzondering gemaakt. Voor indicatiebesluiten in het kader van de OTS is geen aanvraag van de cliënt vereist.

Het indicatiebesluit is een beschikking in de zin van de Awb en moet dan ook aan de vereisten die de Awb daaraan stelt voldoen. Dit betekent o.a. dat het indicatiebesluit zorgvuldig tot stand moet komen, dat de betrokkenen in principe hun mening over de voorgenomen aanwijzing moeten kunnen geven en dat het besluit goed gemotiveerd moet worden (zie § 6.3). Het ontwerp besluit moet verder ter beoordeling worden voorgelegd aan een gekwalificeerde gedragswetenschapper (artikel 35 Ub Wjz).

Een gekwalificeerde gedragswetenschapper is (artikel 1 onder m Ub Wjz):

- *degene die lid is van het Nederlands Instituut voor Psychologen en is opgenomen in het Register Klinisch Psychologen of het register Kinder- en Jeugdpsychologen en beschikt over de Basisaantekening Psychodiagnostiek van dit instituut;*
- *degene die lid is van de Nederlandse Vereniging van Orthopedagogen en Onderwijskundigen en geregistreerd is als Orthopedagoog-Generalist;*
- *een BIG-geregistreerde gezondheidszorgpsycholoog.*

Wie binnen BJJ uiteindelijk bevoegd is het indicatiebesluit te nemen, hangt af van de interne procedure. Zo kan BJJ besluiten dat het indicatiebesluit moet worden genomen door een multidisciplinair overleg (bijvoorbeeld de indicatiecommissie).

De belanghebbenden horen een afschrift van het indicatiebesluit te ontvangen. Ook de huisarts ontvangt in principe een kopie, maar hiervoor zijn wel de 'normale' privacyregels van toepassing. Dat wil zeggen dat in principe toestemming van de jeugdige en/of zijn wettelijk vertegenwoordiger vereist is, tenzij aan een van de uitzonderingsgronden is voldaan (artikel 28 Ub Wjz en artikel 51 Wjz). Zo kan zonder toestemming van de jeugdige of zijn ouders informatie worden verstrekt, als BJJ vindt dat de medewerking van de huisarts bij de uitvoering van de OTS noodzakelijk is (artikel 51 lid 3 Wjz).

8.3 Wanneer heeft de cliënt recht op een second opinion?

De cliënt heeft in het kader van de indicatieprocedure een beperkt recht op een *second opinion*. Als de cliënt daarom verzoekt, moet BJJ de eventuele testen onderzoeksgegevens van gedragsdeskundig of psychiatrisch onderzoek die gebruikt zijn bij het opstellen van het indicatiebesluit door een onafhankelijke deskundige laten (her)interpreteren en van advies laten voorzien (artikel 36 Ub Wjz). Het gaat dus niet om een nieuw onderzoek (contra-expertise), maar om een herbeoordeling van de al bestaande

onderzoeksgegevens. Ook is de second opinion beperkt tot de gegevens die ook daadwerkelijk worden gebruikt voor het indicatiebesluit. Bovendien wordt de second opinion niet uitgevoerd als dit in strijd is met het belang van de jeugdige. De deskundige die de second opinion uitvoert wordt door BJZ ingeschakeld, maar mag niet werkzaam zijn bij BJZ of betrokken zijn geweest bij behandeling of onderzoek van de cliënt. Binnen 14 dagen nadat deze deskundige advies heeft uitgebracht, moet BJZ een besluit nemen. BJZ is niet verplicht het advies op te volgen, maar moet bij eventuele afwijking van het advies wel de reden daarvan in het besluit vermelden.

Naast het recht op een second opinion in het kader van de indicatieprocedure, hebben ouders de mogelijkheid om in het kader van een gerechtelijke procedure de kinderrechter te verzoeken een contra-expertise uit te laten voeren. Zie hierover § 13.1.7.

8.4 Wat moet er in een indicatiebesluit staan?

Het indicatiebesluit moet op basis van artikel 6 Wjz een beschrijving bevatten van de (dreigende) *problemen* van de cliënt, de ernst en de mogelijke oorzaken daarvan. Ook moet het besluit een beschrijving bevatten van de in verband daarmee *benodigde zorg* en het met die zorg beoogde *doel* van de zorg. Aangegeven moet worden welke *vorm* van zorg (zoals in § 8.1 besproken) aangewezen is.

Verder moet BJZ in het besluit een *advies* geven welke zorgaanbieder de zorg kan verlenen. Ook kan BJZ *vervangende zorg* vermelden, als wordt voorzien dat de benodigde zorg niet tijdig beschikbaar is (artikel 15 Ub Wjz).

Het indicatiebesluit moet de termijn bevatten waarbinnen een aanspraak tot gelding moet zijn gebracht. Dit wordt de *verzilveringstermijn* genoemd. Indien de zorg niet binnen deze termijn is gestart, vervalt de aanspraak op de zorg.

Tot november 2007 was wettelijk bepaald dat deze termijn 13 weken was. Dit betekende dat het indicatiebesluit verviel op het moment dat de zorg nog niet was gestart. In verband met de lange wachtlijsten in de jeugdzorg is op dringend verzoek van de bureaus jeugdzorg deze termijn van 13 weken geschrapt. De wet bepaalt nog wel steeds dat het indicatiebesluit een verzilveringstermijn moet bevatten. Deze termijn is alleen niet meer gelimiteerd aan een bepaald aantal weken. Het is nu aan BJZ om deze termijn vast te stellen.

Ten slotte moet het indicatiebesluit de *geldigheidstermijn* van het besluit vermelden. Dit is de termijn gedurende welke de aanspraak zorg geldt, oftewel hoe lang het indicatiebesluit duurt (zie hierover de volgende paragraaf).

8.5 Hoe lang kan het indicatiebesluit lopen (geldigheidstermijn)?

De geldigheidstermijn van het indicatiebesluit is maximaal één jaar. Na het verstrijken van de geldigheidstermijn, vervalt het recht op jeugdzorg. Dat wil dus zeggen dat de cliënt maximaal één jaar aanspraak op jeugdzorg kan maken. Is daarna nog steeds zorg nodig, dan kan er een nieuw indicatiebesluit worden genomen waarvoor dezelfde eisen gelden als voor het eerste besluit. Er is echter een aantal uitzonderingen op de termijn van één jaar.

Omdat voor niet-rechtmatig in Nederland verblijvende jeugdigen, ook wel 'illegalen' genoemd niet duidelijk is hoelang zij nog in Nederland zullen verblijven, vindt de wetgever het nodig dat BJZ regelmatig de situatie opnieuw beoordeeld. Om die reden geldt een kortere indicatietermijn. Voor deze jeugdigen moet de indicatietermijn 'in overeenstemming met de verwachte duur van het verblijf in Nederland zijn' en mag ten hoogste een half jaar bedragen. Voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen die in de COA-opvang verblijven, geldt ook een indicatietermijn van maximaal zes maanden.

In een aantal gevallen is geen maximum termijn gesteld en kan de indicatie bijvoorbeeld voor een aantal jaren worden afgegeven (artikel 23 Ub Wjz). Er geldt geen maximumtermijn voor:

- verblijf bij een pleegouder, als de jeugdige al langer dan twee jaar bij dezelfde pleegouder verblijft en niet verwacht wordt dat hij terug kan keren naar zijn eigen ouders;
- indicaties voor jeugd-GGZ op grond van de AWBZ of Zorgverzekeringswet, als voldaan is aan twee voorwaarden:
 - de jeugdige heeft een aandoening die maakt dat de jeugdige al langer dan twee jaar dezelfde vorm van jeugd-GGZ hulp heeft gehad; en
 - voorzien wordt dat de jeugdige deze vorm van zorg ook nodig blijft houden.

Maar let op: in het kader van de OTS moeten indicatiebesluiten voor een uithuisplaatsing door de kinderrechter worden goedgekeurd door middel van een machtiging. De wet bepaalt dat indien de duur van de machtiging korter is dan de termijn van het indicatiebesluit, de termijn van het indicatiebesluit gelijk wordt aan de duur van de machtiging (artikel 3 lid 4 Wjz).

Stel: het indicatiebesluit wordt afgegeven voor de duur van een jaar. De kinderrechter geeft op basis daarvan een machtiging af voor 3 maanden. In dat geval geldt het indicatiebesluit ook maar voor 3 maanden en 'vervalt' het voor de overige 9 maanden.

De kinderrechter kan maximaal voor een jaar een machtiging tot uithuisplaatsing afgeven. Het heeft

daarom geen zin om in het kader van een OTS voor uithuisplaatsingen indicatiebesluiten voor langer dan een jaar af te geven. Er zal immers toch op het moment dat de machtiging afloopt een nieuw indicatiebesluit moeten worden opgesteld. Zie over de uithuisplaatsing verder hoofdstuk 9 en 10.

8.6 Spoedeisende situaties

In acute situaties kan een cliënt ook zonder indicatiebesluit een recht op zorg krijgen. Dit is het geval als BJZ oordeelt dat onmiddellijke verlening van jeugdzorg nodig is (artikel 14 Ub Wjz). De aanspraak geldt dan tot het moment waarop BJZ alsnog een besluit neemt, maar loopt maximaal 4 weken. Gaat het om een uithuisplaatsing in het kader van een OTS, dan is wel een machtiging van de kinderrechter vereist (zie § 9.5 en § 10.5).

8.7 Wat als de ouders/jeugdige het niet eens zijn met het indicatiebesluit?

Als de jeugdige of zijn ouders het niet eens zijn met het indicatiebesluit, kunnen zij normaal gesproken op grond van de Awb bezwaar instellen bij BJZ en vervolgens beroep bij de kinderrechter. Voor indicatiebesluiten in het kader van de OTS geldt echter dat deze op de negatieve lijst bij de Awb zijn geplaatst. Dit betekent dat geen bezwaar en beroep mogelijk is. Reden hiervoor is dat in het kader van de OTS er andere rechtsbescherming is voor de jeugdige en zijn ouders.

Een indicatiebesluit geeft een cliënt een recht op zorg, maar verplicht hem niet om de vastgestelde zorg daadwerkelijk te aanvaarden. BJZ kan in het kader van de OTS dus wel zonder instemming van de ouders een besluit nemen, maar kan niet afdwingen dat zij daadwerkelijk het indicatiebesluit gebruiken. Gaat het om ambulante zorg of dagbehandeling waar de jeugdige of de ouder met gezag niet aan willen meewerken, dan kan BJZ in een schriftelijke aanwijzing bepalen dat zij toch moeten meewerken. Zijn zij het hier niet mee eens, dan kunnen zij daartegen in beroep gaan bij de kinderrechter. Op die manier kunnen zij het indicatiebesluit indirect ter toetsing aan de kinderrechter voorleggen (zie hoofdstuk 7). Gaat het om een indicatiebesluit dat strekt tot uithuisplaatsing van de jeugdige, dan wordt het indicatiebesluit altijd aan de rechter voorgelegd. BJZ moet namelijk om dit indicatiebesluit te kunnen uitvoeren, een machtiging tot uithuisplaatsing aan de kinderrechter vragen (zie hoofdstuk 9 en 10).

8.8 Uitvoering van de in het indicatiebesluit aangewezen zorg

8.8.1 Aanspraak (recht) op zorg en de opnameplicht zorgaanbieder

Een indicatiebesluit geeft de cliënt een aanspraak, dat wil zeggen een recht, op de in het besluit genoemde zorg. Betreft de indicatie *jeugdzorg*, dan kan de cliënt zijn aanspraak 'verzilveren' bij een jeugdzorgaanbieder in de regio. In het kader van de OTS zal de gezinsvoogd de cliënt doorgaans aanmelden bij de zorgaanbieder. Betreft de indicatie *jeugd-GGZ*, dan wordt deze uitgevoerd door aanbieders die gefinancierd worden op basis van de AWBZ of via de zorgverzekering op grond van de Zorgverzekeringswet.

De jeugdzorgaanbieders hebben een opnameplicht (artikel 19 Wjz). Dat wil zeggen dat de zorgaanbieder de zorg waar de cliënt recht op heeft moet bieden. De opnameplicht is beperkt tot de zorg die de zorgaanbieder in huis heeft (een zorgaanbieder hoeft niet alle vormen van zorg te kunnen bieden). Bovendien mag de zorgaanbieder de cliënt weigeren als de ontvangen subsidie niet meer voldoende is om de cliënt te helpen (plaatsgebrek).

De provincie (of grootstedelijke regio zoals het stadsgewest Haaglanden) is verantwoordelijk dat de zorg ook daadwerkelijk beschikbaar is in de regio. Voor de beschikbaarheid van jeugd-GGZ is het zorgkantoor verantwoordelijk. Is de juiste zorg niet beschikbaar, dan kan de cliënt naar de provincie of het zorgkantoor stappen om zijn recht op zorg af te dwingen.

Er zijn bijvoorbeeld al rechtszaken gevoerd waarin advocaten namens een jongere een bepaalde (geïndiceerde) behandelplek, waarvoor lange wachtlijsten bestonden, probeerden af te dwingen.

8.8.2 Informatieplicht zorgaanbieders

Voor zowel jeugdzorgaanbieders als GGZ-aanbieders geldt dat zij BJZ moeten informeren over de aanvang en de beëindiging van de zorg. Ook moeten zij BJZ op de hoogte houden van de voortgang van de zorg, verschaffen zij de gegevens die nodig zijn voor de evaluatie van de zorg en werken zij mee aan deze evaluatie (artikel 20 Wjz). Zorgaanbieders moeten verder een hulpverleningsplan opstellen dat is afgeleid van het indicatiebesluit en dat moet aansluiten op het plan van aanpak in het kader van de OTS (artikel 24 Wjz). Zij moeten overleggen met BJZ over de inhoud van het hulpverleningsplan. Zijn er verschillende zorgaanbieders, dan moeten zij samenwerken en vaststellen wie zorgt voor de coördinatie van de totstandkoming van een (gezamenlijk) hulpverleningsplan.

9 Uithuisplaatsing in een open accommodatie

Tijdens de OTS kan het nodig zijn een kind (tijdelijk) uit huis te plaatsen. Nemen ouders hiervoor niet zelf het initiatief, dan kan BJZ een machtiging tot uithuisplaatsing aan de kinderrechter verzoeken. Uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

9.1 Onderscheid vrijwillige plaatsing en plaatsing met machtiging

Als BJZ van mening is dat het voor de onder toezicht gestelde jeugdige noodzakelijk is om uit huis te worden geplaatst, dan heeft BJZ daarvoor altijd een machtiging van de kinderrechter nodig. Deze machtiging is ook vereist als de ouders instemmen met een uithuisplaatsing, die door BJZ is voorgesteld. Hoofddregel is dus dat tijdens een OTS voor een uithuisplaatsing een machtiging van de kinderrechter nodig is. Hier is één uitzondering op: alleen als ouders zelf het initiatief nemen voor een uithuisplaatsing is geen machtiging vereist. Tijdens een OTS kunnen ouders zelf besluiten hun kind uit huis te plaatsen. Voorwaarde is dat BJZ tegen die plaatsing geen bezwaar heeft (artikel 258 lid 3). Dit is een vrijwillige uithuisplaatsing, waarvoor de ouder zelf verantwoordelijkheid neemt en waarvoor dus geen machtiging vereist is. Het zal dan doorgaans gaan om een plaatsing in het netwerk, bijvoorbeeld bij een familielid.

Voor uithuisplaatsingen voor geïndiceerde zorg, zoals bij een zorgaanbieder of een pleegouder, is er wel een indicatiebesluit nodig van BJZ. Omdat het in dat geval gaat om een vrijwillige plaatsing, moet er een aanvraag van de cliënt zijn (§ 8.2). Dit betekent dat de jeugdige vanaf 12 jaar ook moet instemmen met de aanvraag. Gaat de jeugdige niet akkoord, dan zal BJZ alsnog een machtiging aan de kinderrechter moeten verzoeken.

9.2 Het verzoek tot machtiging uithuisplaatsing

9.2.1 Wanneer kan om de machtiging worden verzocht en door wie (artikel 261)?

De kinderrechter kan een machtiging tot uithuisplaatsing afgeven als dit noodzakelijk is:

1. in het belang van de verzorging en opvoeding van de jeugdige; of

2. tot onderzoek van de geestelijke of lichamelijke gesteldheid van de jeugdige (observatieplaatsing).

Dat de uithuisplaatsing ‘noodzakelijk’ moet zijn, betekent dat in beide gevallen moet worden aangetoond waarom toepassing van andere middelen dan een uithuisplaatsing niet (voldoende) doeltreffend is geweest of naar verwachting zal zijn. Ook moet worden aangegeven welk doel precies met de uithuisplaatsing wordt beoogd, zodat de kinderrechter kan beoordelen of die doelen inderdaad niet zonder uithuisplaatsing bereikt kunnen worden.

Het gaat bij een uithuisplaatsing erom dat een jeugdige uit het gezin van de ouder met gezag geplaatst wordt. In het kader van een echtscheidingsprocedure is vaak bepaald dat de hoofdverblijfplaats bij een van de ouders is, terwijl ouders gezamenlijk het gezag hebben. Willen ouders deze hoofdverblijfplaats wijzigen dan kunnen zij (via hun advocaat) hiervoor een gerechtelijke procedure starten. De vraag is of, als de opvoedingssituatie van de verzorgende ouder hiertoe aanleiding geeft, de verblijfplaats van de kinderen ook op verzoek van BJZ met een machtiging van de kinderrechter kan worden gewijzigd. Het gaat dan om een overplaatsing van ene ouder met gezag naar de andere ouder met gezag. Rechters hebben hier in het verleden wisselende uitspraken over gedaan. In 2002 verklaarde de rechtbank Roermond BJZ niet-ontvankelijk in het verzoek tot uithuisplaatsing bij de vader, terwijl de rechtbank Breda in 2006 hiervoor wel een machtiging gaf. De rechtbank Den Haag geeft, zoals blijkt uit recente uitspraken, inmiddels wel machtigingen af voor plaatsing bij de andere ouder met gezag. Uit een uitspraak van het Hof Den Haag uit 2007 valt op te maken dat afgifte van een machtiging voor plaatsing bij de andere gezagsouder mogelijk is, als voldaan is aan de gronden voor een uithuisplaatsing en er dus sprake is van een bedreigende situatie bij de verzorgende ouder.

Machtigingen moeten worden gevraagd als het gaat om uithuisplaatsingen voor dag en nacht (24 uur per dag). Voor dagbehandeling is geen machtiging vereist, maar kan – als ouders niet meewerken – een schriftelijke aanwijzing worden gegeven. Een verzoek tot uithuisplaatsing wordt meestal gedaan door BJZ,

maar ook de Raad en het openbaar ministerie kunnen erom verzoeken. Voor het indienen van het verzoek geldt de verzoekschriftenprocedure, zoals beschreven in hoofdstuk 13.

9.2.2 Wanneer moet een indicatiebesluit worden bijgevoegd?

Als de machtiging nodig is voor een uithuisplaatsing waarvoor een indicatiebesluit van BJZ vereist is, dan moet dit indicatiebesluit worden bijgevoegd bij het verzoek aan de kinderrechter (artikel 261 lid 2). Zoals in § 8.1 is beschreven, geeft BJZ indicaties af voor:

- jeugdzorg op grond van de Wet op de jeugdzorg (d.w.z. jeugdhulp, verblijf of observatiediagnostiek);
- geestelijke gezondheidszorg (GGZ) voor jeugdigen, waarop op grond van de AWBZ of de Zorgverzekeringswet aanspraak bestaat.

Dit betekent dat voor uithuisplaatsingen voor deze beide vormen van zorg een indicatiebesluit moet worden meegestuurd. De vereisten waaraan het indicatiebesluit moet voldoen, zijn beschreven in hoofdstuk 8.

Voor andere uithuisplaatsingen wordt geen indicatiebesluit meegestuurd naar de rechtbank. Het gaat dan om:

- Uithuisplaatsingen voor *niet-geïndiceerde zorg*. Het gaat bijvoorbeeld om een plaatsing op kamers of in een niet-erkend pleeggezin (plaatsing buiten een pleegzorgvoorziening).
- Uithuisplaatsingen voor *andere (niet door BJZ) geïndiceerde zorg*. Het gaat om zorg waarvoor bijvoorbeeld een indicatie van het CIZ nodig is, zoals voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking.
-

In deze gevallen moet in het verzoek worden vermeld voor welke verblijfplaats de machtiging wordt aangevraagd (artikel 261 lid 2).

Voorbeeld. *De onder toezicht gestelde Vincent heeft een psychiatrische stoornis. Hij heeft jeugd-GGZ nodig, te weten verblijf in een AWBZ-voorziening. Voor jeugd-GGZ geeft BJZ een indicatie af. Dit indicatiebesluit moet daarom naar de rechtbank worden gestuurd. Zijn zusje Marloes heeft een (licht) verstandelijke beperking. Ook zij heeft verblijf in een AWBZ-voorziening nodig. Zorg in verband met een (licht) verstandelijke beperking kan alleen door het CIZ worden geïndiceerd. BJZ heeft dit CIZ-besluit nodig om de plaatsing te realiseren, maar hoeft dit besluit niet mee te sturen naar de rechtbank. Eventueel kan het wel naar de rechtbank worden gestuurd ter onderbouwing van het verzoek, maar het zal niet expliciet door de kinderrechter worden getoetst.*

9.2.3 Beoordeling van het verzoek door de kinderrechter

De kinderrechter zal op basis van het verzoekschrift, de overige stukken (zoals rapportage) en hetgeen tijdens de zitting naar voren is gebracht, beoordelen of voldaan is aan de gronden voor een uithuisplaatsing.

Als het gaat om geïndiceerde zorg, dan is het verzoek van BJZ voor de machtiging gericht op effectuering van het bijgevoegde indicatiebesluit (artikel 261 lid 2 Wvz). Of de kinderrechter wel of geen machtiging afgeeft, hangt dan ook af van het indicatiebesluit van BJZ. Kan de kinderrechter zich niet met dit besluit verenigen, dan zal hij geen machtiging afgeven. De kinderrechter kan een machtiging voor kortere, maar niet voor een langere termijn dan de duur van het indicatiebesluit afgeven (zie § 9.3).

De wet bepaalt niet in hoeverre de kinderrechter de mogelijkheid heeft om af te wijken van het indicatiebesluit. De kinderrechter zal geen machtiging kunnen afgeven voor zorg waar niet om is gevraagd. Maar de vraag is of de kinderrechter bijvoorbeeld op basis van een indicatie voor pleegzorg, waarbij de pleegzorgvoorziening een pleeggezin aanwijst, de machtiging kan beperken tot een specifiek pleeggezin. Gerechtelijke procedures zullen hierover steeds meer duidelijkheid geven.

Geeft de kinderrechter geen machtiging tot uithuisplaatsing af, dan kan BJZ tegen deze afwijzende beschikking in hoger beroep bij het Gerechtshof (zie § 13.3).

9.3 Hoe lang loopt de machtiging tot uithuisplaatsing?

De machtiging kan maximaal voor een jaar worden afgegeven en kan steeds voor maximaal een jaar worden verlengd (artikel 262). Een machtiging kan nooit langer lopen dan de duur van de OTS (artikel 262).

Gaat het om door BJZ geïndiceerde zorg, dan zijn de duur van de machtiging en de duur van het indicatiebesluit aan elkaar gekoppeld. Dit betekent dat de kinderrechter geen machtiging kan afgeven die langer duurt dan de geldigheidstermijn van het indicatiebesluit.

Voorbeeld. *Voor illegaal in Nederland verblijvende jeugdigen kan BJZ voor maximaal een half jaar indiceren (§8.5). De machtiging van de kinderrechter kan daarom ook niet langer dan een half jaar duren.*

Omgekeerd is het ook zo dat als de duur van de machtiging korter is dan de termijn van het indicatiebesluit, de termijn van het indicatiebesluit gelijk wordt aan de duur van de machtiging (artikel 3 lid 4 Wvz).

Voorbeeld. *Het indicatiebesluit wordt afgegeven voor de duur van een jaar. De kinderrechter geeft op basis daarvan een machtiging af voor 5 maanden. In dat geval geldt het indicatiebesluit ook maar voor 5*

maanden en ‘vervalt’ het voor de overige 7 maanden (zie ook § 8.5).

9.4 Gebruik van de machtiging tot uithuisplaatsing

Hieronder wordt besproken op welke wijze de machtiging tot uithuisplaatsing, die de kinderrechter heeft afgegeven, door BJZ kan worden gebruikt. Ook wordt besproken waar de jeugdige kan worden geplaatst.

9.4.1 Gebruik van de machtiging binnen drie maanden

Een machtiging moet binnen drie maanden ten uitvoer worden gelegd, oftewel: het kind moet binnen drie maanden uit huis worden geplaatst (artikel 262 lid 3). Gebeurt dit niet, dan vervalt de machtiging. BJZ heeft dan geen wettelijke basis meer om een kind uit huis te plaatsen.

De drie-maanden-termijn is (zoals overigens geldt voor alle wettelijke termijnen) zeer strikt. In 2005 is BJZ Zuid-Holland door de rechtbank Dordrecht veroordeeld tot betaling van schadevergoeding aan een jeugdige die uit huis geplaatst was, nadat de drie-maanden-termijn was verstreken.

Wil BJZ de jeugdige alsnog uit huis plaatsen, dan zal een nieuwe machtiging moeten worden aangevraagd.

Voorbeeld. BJZ krijgt op 1 mei een machtiging tot uithuisplaatsing. Vanwege wachtlijsten bij de zorgaanbieder blijkt dat er pas op 15 augustus een plek voor de jeugdige zal zijn. BJZ kan de machtiging, die vóór 1 augustus moet zijn uitgevoerd, niet meer gebruiken. BJZ moet opnieuw een verzoek tot uithuisplaatsing bij de kinderrechter indienen.

Bij een machtiging tot uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg geldt de drie-maanden-termijn overigens niet (zie § 10.4).

9.4.2 Uithuisplaatsing: automatisch bevel tot afgifte

Als de rechter een machtiging tot uithuisplaatsing afgeeft, wordt automatisch een ‘bevel tot afgifte’ afgegeven. Degene aan wie de jeugdige wordt toevertrouwd op grond van de beschikking heeft het recht te eisen dat het kind aan hem wordt meegegeven.

Dit betekent dat BJZ en (afhankelijk van de beschikking) ook een opnemende voorziening of pleegouders ‘afgifte’ van het kind kunnen eisen.

Zonodig kan de hulp van de ‘sterke arm’ worden ingeschakeld (artikel 812 en 813 Rv). Weigeren ouders bijvoorbeeld hun kind mee te geven aan BJZ, dan kan de assistentie van de politie worden ingeroepen. Met medewerking van de officier van justitie kan de woning van bijvoorbeeld de ouders worden binnengetroten, om zo het kind mee te kunnen nemen.

9.4.3 Verhouding met het indicatiebesluit

Een indicatiebesluit dat strekt tot uithuisplaatsing (verblijf of observatiediagnostiek) treedt pas in werking op het moment dat de machtiging van de kinderrechter wordt verkregen. Geeft de kinderrechter geen machtiging af, dan vervalt het besluit. Geeft de kinderrechter voor een kortere periode een machtiging, dan wordt de geldigheidstermijn van het indicatiebesluit diezelfde (kortere) duur (artikel 3 lid 4 Wjz) (zie § 9.3).

9.4.4 Uitvoering door de jeugdzorgaanbieder, pleegouder of AWBZ-zorgaanbieder

Provinciaal gefinancierde aanbieders van jeugdzorg voeren de uithuisplaatsingen voor jeugdzorg uit. De plichten van deze zorgaanbieders (opname- en informatieplicht) zijn reeds in § 8.8 besproken. Hier wordt volstaan met enige opmerkingen over de uitvoering van zorg door pleegouders.

Als in het indicatiebesluit is vastgelegd dat de zorg moet worden uitgevoerd door pleegouders, dan moeten dit altijd pleegouders zijn die een pleegcontract met een pleegzorgaanbieder hebben (artikel 22 Wjz). Pleegouders worden gescreend door de zorgaanbieder en moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zij ontvangen van de zorgaanbieder een pleegzorgvergoeding voor de verzorging en opvoeding van hun pleegkind (artikel 23 Wjz).

Is sprake van pleegouders die niet zijn aangesloten bij een zorgaanbieder (bijvoorbeeld omdat het contract is opgezegd), dan gaat het om niet-geïndiceerde zorg. Hiervoor is geen indicatiebesluit vereist, maar er moet wel een machtiging worden gevraagd (§ 9.2.2). BJZ dient zich te realiseren dat plaatsen van een kind bij pleegouders buiten een pleegzorgvoorziening om, gezien het ontbreken van de screening en de begeleiding, risico's met zich mee brengt.

Het bijzondere aan een uithuisplaatsing bij pleegouders, is dat pleegouders na verloop van tijd *family life* (gezinsleven) met hun pleegkind kunnen opbouwen (zie § 2.2.1). Dit *family life* geeft pleegouders (op grond van internationale verdragen) bepaalde rechten, waar BJZ rekening mee moet houden in het kader van de OTS. Pleegouders worden door het *family life* namelijk in bepaalde gevallen als belanghebbende aangemerkt (zie § 6.2) en moeten betrokken worden bij belangrijke beslissingen, bijvoorbeeld bij beëindiging van een pleegzorgplaatsing (§ 9.8).

Uithuisplaatsingen voor jeugd-GGZ worden uitgevoerd door zorgaanbieders die op grond van de AWBZ en de Zorgverzekeringswet worden gefinancierd (AWBZ-voorzieningen). Uithuisplaatsingen van door het CIZ geïndiceerde zorg worden ook door deze AWBZ-voorzieningen uitgevoerd.

De rechtspositie van jeugdigen die geplaatst zijn in AWBZ-voorzieningen wordt in § 9.6 besproken.

9.4.5 *Beperking van het contact met ouders tijdens de uithuisplaatsing*

Een ouder met gezag heeft, ook tijdens een OTS, recht op contact met zijn kind (artikel 9 IVRK; artikel 8 EVRM). Tijdens een uithuisplaatsing zal dit niet zomaar mogelijk zijn. Een ouder zal zich bijvoorbeeld moeten houden aan de regels die binnen een instelling hiervoor gelden. Daarnaast heeft BJZ de bevoegdheid om het contact (via de kinderrechter) te beperken. Zie voor de beschrijving van deze procedures § 7.2.

9.4.6 *Overplaatsing van de jeugdige op grond van de afgegeven machtiging*

Is een jeugdige eenmaal uit huis geplaatst op grond van de machtiging van de kinderrechter, dan is BJZ bevoegd om een jeugdige over te plaatsen als dit past binnen de afgegeven machtiging. Er is dan geen nieuwe machtiging van de kinderrechter nodig.

Voorbeeld. *De kinderrechter heeft een machtiging afgegeven op grond van een indicatiebesluit voor ‘verblijf in een accommodatie van een zorgaanbieder’. Is de jeugdige geplaatst op een groep bij jeugdzorgaanbieder X, dan kan BJZ binnen de afgegeven machtiging de jeugdige overplaatsen naar een groep bij jeugdzorgaanbieder Y. Hiervoor is geen nieuwe machtiging van de kinderrechter nodig. Wil BJZ de jeugdige echter overplaatsen naar een pleeggezin, dan is dit niet mogelijk binnen de afgegeven machtiging. Het gaat dan immers om ‘verblijf bij een pleegouder’. BJZ zal dan wel een nieuwe machtiging moeten aanvragen.*

De beslissing om een jeugdige over te plaatsen is een beschikking in de zin van de Awb en moet dan ook aan de vereisten die de Awb daaraan stelt voldoen. Dit betekent o.a. dat de beslissing zorgvuldig tot stand moet komen, dat de betrokkenen in principe hun mening over de voorgenomen aanwijzing moeten kunnen geven en dat de beslissing goed gemotiveerd moet worden (zie § 6.3).

Zijn belanghebbenden het niet eens met het plan van BJZ om een jeugdige over te plaatsen, dan kunnen zij BJZ verzoeken om van de overplaatsing af te zien (zie § 9.9.2).

9.4.7 *Eigen bijdrage jeugdige en ouderbijdrage (melding LBIO)*

Voor uithuisgeplaatste kinderen in de jeugdzorg moeten ouders een ouderbijdrage betalen, die geïnd wordt door het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO) (artikel 69 Wjz en artikel 69 e.v. Ub Wjz). De ouderbijdrage is een vast bedrag, afhankelijk van de leeftijd van de

jeugdige. BJZ moet het LBIO via een standaardformulier informeren over de start en beëindiging van een uithuisplaatsing (artikel 12 Wjz).

Ook een jeugdige moet bij verblijf bij een jeugdzorgaanbieder in bepaalde gevallen een bijdrage betalen aan de zorgaanbieder (artikel 70 Wjz). Deze wordt geïnd door de zorgaanbieder (artikel 74 Wjz).

9.5 **Spiedprocedure voor een machtiging uithuisplaatsing**

Als kinderen acuut uit huis geplaatst moeten worden, kan een versnelde procedure worden doorlopen. Als de behandeling op de zitting in spoedzaken niet kan worden afgewacht zonder onmiddellijk en ernstig gevaar voor de minderjarige, kan de rechter meteen een beschikking afgeven. Het verhoor van de belanghebbenden vindt dan *binnen twee weken* na afgifte van de machtiging plaats (zie § 13.1.13).

Bij een verzoek tot uithuisplaatsing in het kader van een spoedprocedure hoeft nog geen indicatiebesluit te worden bijgevoegd (artikel 261 lid 3). De cliënt heeft zonder indicatiebesluit voor *maximaal vier weken* recht op de door BJZ vastgestelde zorg (artikel 14 Ub Wjz). Moet de uithuisplaatsing voor geïndiceerde zorg na die vier weken door blijven lopen, dan moet BJZ voor het vervolg van de zorg wel een indicatiebesluit voor verblijf of observatiediagnostiek nemen. Doet BJZ dit niet, dan is er na die vier weken geen uithuisplaatsing meer mogelijk (zonder indicatiebesluit is er immers geen recht meer op zorg, zie § 8.8.1).

De combinatie van de twee termijnen, te weten het verhoor van belanghebbenden binnen twee weken en het recht op jeugdzorg in spoedsituaties voor vier weken (§ 8.6), maakt de spoedprocedure in de praktijk lastig.

Voorbeeld. *De kinderrechter geeft op 1 juli een spoedmachtiging af voor 4 weken. Op 10 juli (binnen twee weken) vindt een zitting plaats waar de kinderrechter de belanghebbenden hoort. BJZ vindt dat de uithuisplaatsing ook na vier weken nog moet worden voortgezet en zal hiervoor een indicatiebesluit moeten nemen. Het is handig als BJZ al vóór de zitting een indicatiebesluit aan de rechtbank stuurt. De kinderrechter kan dit besluit dan alvast beoordelen en een machtiging op basis van dit indicatiebesluit afgeven.*

Stel dat het voor BJZ niet mogelijk om al vóór de zitting een indicatiebesluit te nemen, terwijl tijdens de zitting wel blijkt dat de uithuisplaatsing moet worden voortgezet. In dat geval zal de rechtbank in de beschikking opnemen dat de machtiging van kracht blijft, als BJZ achteraf alsnog een indicatiebesluit neemt dat strekt tot uithuisplaatsing (artikel 261 lid 3). BJZ moet dan dus nog wel na de zitting een besluit nemen. Dit besluit moet genomen zijn binnen vier weken, gerekend vanaf 1 juli, maar dit

hoeft niet alsnog naar de kinderrechter te worden gestuurd. Dit besluit moet uiteraard ‘passen’ binnen de afgegeven machtiging. Gaat het in de machtiging bijvoorbeeld om verblijf bij een pleegouder, dan past een indicatiebesluit voor verblijf in een residentiële voorziening hier uiteraard niet binnen. Is volgens BJZ achteraf toch verblijf in een residentiële voorziening geïndiceerd, dan zal BJZ een nieuwe machtiging bij de kinderrechter moeten aanvragen hiervoor.

9.6 Uithuisplaatsing in een AWBZ-voorziening (verhouding met BOPZ)

Voor plaatsing in een AWBZ-voorziening, zoals een psychiatrische instelling of een instelling voor kinderen met een verstandelijke beperking, kan de kinderrechter een machtiging tot uithuisplaatsing afgeven. Hier ligt dan een indicatiebesluit van BJZ voor verblijf in de jeugd-GGZ aan ten grondslag of een indicatiebesluit van het CIZ (voor bijvoorbeeld een verstandelijk beperkte jeugdige). Een plaatsing in deze AWBZ-voorzieningen vraagt bijzondere aandacht. Betekent een machtiging van de kinderrechter normaal gesproken dat een jeugdige tegen zijn wil en die van zijn ouders uit huis geplaatst kan worden; bij een plaatsing in een AWBZ-voorziening ligt dit anders. Een machtiging tot uithuisplaatsing van de kinderrechter is voor een gedwongen opname in een AWBZ-voorziening wettelijk gezien niet voldoende. Dit komt doordat bij deze plaatsingen niet alleen de wetgeving rondom de OTS van toepassing is. Behandeling in deze voorzieningen valt namelijk onder de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo). Gedwongen opname in deze voorzieningen is alleen mogelijk op grond van de Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ).

Volgens de Wgbo en de BOPZ moeten de jeugdige en/of zijn ouders toestemming geven voor de opname in een AWBZ-voorziening.

Op grond van de Wgbo moeten de gezagsouders van een kind onder de 12 jaar toestemming geven voor een vrijwillige opname. Voor jongeren van 12 tot 16 jaar geldt dat zowel zij als de ouders toestemming moeten geven.

Geven de ouders en/of jeugdige geen toestemming die op grond van de Wgbo wel nodig is en is toch een opname nodig, dan is hiervoor een zogenaamde BOPZ-machtiging nodig.

Voor deze gedwongen opname op grond van de BOPZ moet voldaan zijn aan het zogenaamde gevaarscriterium. Dat wil zeggen dat de betrokkene als gevolg van zijn geestelijke stoornis een gevaar voor zichzelf of anderen is en gedwongen opname de enige oplossing is. Deze gedwongen opname vindt plaats op grond van een inbewaringstelling (IBS)

door de burgemeester (voor zeer acute situaties) of op grond van een rechterlijke BOPZ-machtiging. Voor een inbewaringstelling kan contact met de politie of de GGZ worden opgenomen. Een rechterlijke machtiging kan verzocht worden door de officier van justitie.

Een gedwongen opname op grond van een machtiging van de kinderrechter in het kader van de OTS kent de BOPZ niet. Dit betekent dat opname op grond van een machtiging van de kinderrechter volgens het systeem van de BOPZ-wet niet geldt als een gedwongen, maar als een vrijwillige opname. Dit betekent concreet dat een AWBZ-voorziening, ook al ligt er een machtiging van de kinderrechter, een jeugdige niet zal opnemen, als hij en/of zijn ouder(s) niet meewerken aan de opname.

De machtiging met het bijbehorende indicatiebesluit geven de jeugdige dus een *recht* op die zorg, maar op basis van de BOPZ niet de *plicht* om in die instelling te blijven.

Vindt BJZ dat een jongere gedwongen moet worden opgenomen (omdat hij/zijn ouders niet meewerken), dan moet daarvoor de BOPZ-procedure worden gevolgd. BJZ kan niet zelf om een BOPZ-opname verzoeken en moet hiervoor contact opnemen met de officier van justitie.

Er is één uitzondering: is de machtiging afgegeven voor onderzoek naar de geestelijke gesteldheid van de jeugdige, dan geldt de machtiging van de kinderrechter wel als een gedwongen opname en is er geen BOPZ-machtiging vereist (artikel 53 lid 2 onder h BOPZ).

Is er eenmaal een machtiging op grond van de BOPZ, dan hoeft BJZ geen machtiging meer aan de kinderrechter te vragen. De BOPZ-machtiging is in de BOPZ namelijk gelijk gesteld aan een machtiging tot uithuisplaatsing (zie o.a. het door de Wet gesloten jeugdzorg gewijzigde artikel 2 lid 6 BOPZ).

Voorbeeld. *BJZ krijgt op 1 februari een machtiging van de kinderrechter voor verblijf in een voorziening voor jeugd-GGZ voor de duur van een jaar voor een jongen van 16 jaar. In eerste instantie gaat de jongen akkoord met de plaatsing, maar na een paar maanden werkt hij niet meer mee. Na overleg met de GGZ-instelling komt BJZ tot de conclusie dat de jongen een dusdanig gevaar voor zichzelf vormt dat (gedwongen) voortzetting van de opname noodzakelijk is. BJZ neemt contact op met de officier van justitie, die op 20 oktober een BOPZ-machtiging aan de rechter verzoekt. De rechter geeft een BOPZ-machtiging af en de jongen verblijft vanaf dat moment gedwongen in de GGZ-instelling. Na een jaar (op 1 februari) verloopt de machtiging tot uithuisplaatsing van de kinderrechter. BJZ hoeft deze machtiging van de kinderrechter niet te laten verlengen, omdat er nu al een BOPZ-machtiging is.*

9.7 Verlenging van de machtiging uithuisplaatsing

Als duidelijk is dat na het verstrijken van de termijn waarvoor de machtiging is verleend de uithuisplaatsing moet worden voortgezet, dan moet BJZ verlenging van de machtiging aan de kinderrechter vragen (artikel 262).

De wet stelt geen beperkingen aan de verlenging van de uithuisplaatsing. Een uithuisplaatsing kan daardoor jaren duren. Belangrijk is om het doel van de OTS voor ogen te houden: de met gezag belaste ouder moet zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding houden. Als niet meer gewerkt wordt aan thuisplaatsing, zou een OTS met uithuisplaatsing dus eigenlijk niet meer aan de orde moeten zijn. BJZ moet daarom regelmatig afwegen of de uithuisplaatsing op vrijwillige basis kan worden voortgezet of dat wellicht een ontheffing meer op zijn plaats is. Zie voor de criteria voor een ontheffing hoofdstuk 12.

Op het indienen van het verzoek is de verzoekschriftenprocedure, zoals beschreven in § 13.1, van toepassing. Gaat het om geïndiceerde zorg, dan moet een indicatiebesluit worden bijgevoegd waaruit blijkt dat deze zorg nog steeds nodig is. BJZ moet het plan van aanpak en het evaluatieverslag van de uithuisplaatsing meesturen (artikel 265).

Besluit BJZ geen verlengingsverzoek in te dienen, dan moet BJZ de Raad (in verband met de controlerende taak, § 5.7) uiterlijk acht weken voor het verlopen van de machtiging op de hoogte stellen en het evaluatieverslag van de uithuisplaatsing meesturen. Is de Raad het niet eens met de beslissing van BJZ, dan kan de Raad zelf een verlengingsverzoek bij de kinderrechter indienen (artikel 262). In dat geval kan ook zonder indicatiebesluit van BJZ de machtiging worden afgegeven. Wordt de verlenging uitgesproken op verzoek van de Raad, dan is BJZ verplicht deze machtiging uit te voeren, tenzij de Raad ermee instemt dat deze niet wordt gebruikt (artikel 261 lid 4).

9.8 Beëindiging van de uithuisplaatsing

BJZ heeft de bevoegdheid om een uithuisplaatsing te beëindigen, waardoor het kind terug naar huis keert (artikel 263 lid 1).

Een ouder met gezag, een pleegouder en een jeugdige vanaf 12 jaar kunnen BJZ ook verzoeken om de uithuisplaatsing te beëindigen of de duur te bekorten (zie hierover § 9.9.2.).

Bij beëindiging van een uithuisplaatsing door BJZ gaat het wettelijk gezien om een *tussentijdse* beëindiging van de uithuisplaatsing. Dat wil zeggen dat de uithuisplaatsing wordt beëindigd, terwijl de machtiging nog voortduurt.

Besluit BJZ om de uithuisplaatsing te laten eindigen door geen verzoek tot verlenging van de machtiging in te dienen, dan geldt dit wettelijk niet als een 'beëindiging', maar is de in § 9.7 beschreven procedure van toepassing.

Gaat het om geïndiceerde zorg, dan moet BJZ vastleggen dat de cliënt niet langer is aangewezen op geïndiceerde zorg (artikel 6 lid 4 Wvz). Het recht op de geïndiceerde zorg vervalt daarmee (§ 8.1).

Het besluit om de uithuisplaatsing te beëindigen moet zorgvuldig tot stand komen en moet voldoen aan de eisen van de Awb. Dit betekent o.a. dat belanghebbenden moeten worden gehoord over het voorgenomen besluit (zie § 6.3). Verder moet BJZ de Raad (in verband met de controlerende taak, § 5.7) informeren over de beëindiging en het evaluatieverslag van de uithuisplaatsing meesturen (artikel 263 lid 1). Vindt de Raad de beëindiging onwenselijk, dan kan de Raad besluiten om zelf een verzoek tot uithuisplaatsing in te dienen. In dat geval kan de machtiging ook zonder indicatiebesluit van BJZ worden afgegeven.

Hoewel de wet dit niet expliciet vereist, is het belangrijk dat BJZ de Raad al informeert als de uithuisplaatsing nog niet beëindigd is, zodat de Raad nog de tijd heeft om zelf een verzoek tot uithuisplaatsing bij de kinderrechter in te dienen. Zo kan voorkomen worden dat kinderen al weer thuis wonen en vervolgens na een verzoek daartoe van de Raad aan de kinderrechter weer uit huis geplaatst worden.

Gaat het om een machtiging die is afgegeven op verzoek van de Raad, dan kan deze niet zomaar worden beëindigd. Hiervoor is toestemming van de Raad nodig (artikel 261 lid 4).

Zijn belanghebbenden het niet eens met het besluit van BJZ om de uithuisplaatsing te beëindigen, dan kan dit besluit niet ter toetsing aan de rechter worden voorgelegd.

Volgens de toelichting bij de wet hangt dit samen met de bevoegdheid van BJZ: BJZ is bevoegd om de machtiging te verzoeken en vervolgens om te besluiten de machtiging wel of niet (meer) te gebruiken.

Maar er is een andere optie waardoor het besluit van BJZ indirect toch aan de kinderrechter kan worden voorgelegd. De jeugdige vanaf 12 jaar, de gezagsouder en een pleegouder kunnen BJZ namelijk verzoeken om af te zien van een 'krachtens de machtiging toegestane wijziging van de verblijfplaats' (zie hierover § 9.9.2). Hieronder valt ook de thuisplaatsing bij de ouder met gezag. BJZ moet binnen twee weken een beslissing op

dit verzoek nemen. Besluit BJZ het verzoek af te wijzen, oftewel om het kind toch thuis te plaatsen, dan kunnen de betrokkenen daartegen in beroep bij de kinderrechter. Zo kan het beëindigingsbesluit van BJZ dus (indirect) alsnog worden getoetst door de kinderrechter. Het is belangrijk dat BJZ de betrokkenen wijst op de mogelijkheid deze procedure te starten.

Van deze optie wordt met name door pleegouders nog wel eens gebruik gemaakt, omdat de thuisplaatsing een inbreuk op hun *family life* (§ 2.2.1) met het pleegkind kan betekenen.

9.9 Wat kunnen belanghebbenden doen als zij het niet eens zijn met uithuisplaatsing

9.9.1 In hoger beroep tegen de machtiging

Zijn belanghebbenden het niet eens met de machtiging tot uithuisplaatsing, dan kunnen zij daartegen met behulp van een advocaat in hoger beroep bij het Gerechtshof. Ook BJZ kan tegen de beslissing van de kinderrechter tot (gedeeltelijke) afwijzing van de machtiging tot uithuisplaatsing in beroep. De machtiging zoals deze is afgegeven door de kinderrechter kan tijdens de looptijd van het hoger beroep in principe wel gewoon door BJZ worden gebruikt. Zie over hoger beroep § 13.3.

9.9.2 Verzoek aan BJZ m.b.t. de machtiging (beëindiging/afzien van overplaatsing)

Loopt de machtiging al enige tijd, dan kunnen de jeugdige vanaf 12 jaar, de gezagsouder(s) en de pleegouder(s) BJZ verzoeken om wegens 'gewijzigde omstandigheden' (artikel 263 lid 2):

1. de uithuisplaatsing te beëindigen;
2. de duur van de uithuisplaatsing te bekorten;
3. af te zien van een 'krachtens de machtiging toegestane wijziging van de verblijfplaats', waaronder een overplaatsing en ook de thuisplaatsing bij de ouder met gezag valt.

Het gaat in dit derde geval om de situatie dat BJZ van plan is om een jeugdige over te plaatsen (§9.4.6) of thuis te plaatsen (§9.8). Zijn belanghebbenden het met deze overplaatsing of thuisplaatsing niet eens, dan kunnen zij BJZ verzoek om hiervan af te zien. Het moet gaan om een 'krachtens de machtiging toegestane wijziging van de verblijfplaats'. Dat wil zeggen dat de door BJZ voorgenomen overplaatsing van het kind mogelijk is binnen de bestaande machtiging en het bijbehorende indicatiebesluit. Stel dat BJZ een jeugdige van de ene pleegouder naar een andere pleegouder wil overplaatsen. BJZ heeft daarvoor geen nieuwe machtiging nodig, maar kan dit doen binnen de bestaande machtiging die strekt tot 'verblijf bij een pleegouder'. Besluit BJZ tot een dergelijke overplaatsing, dan kunnen bovengenoemde

belanghebbenden een verzoek indienen om af te zien van deze overplaatsing. Ook een thuisplaatsing bij de ouder met gezag valt volgens de wet onder de 'krachtens de machtiging toegestane wijziging van de verblijfplaats'.

Degene die het verzoek doet moet 'gewijzigde omstandigheden' aanvoeren. Dat wil zeggen dat nieuwe omstandigheden moeten worden aangedragen die maken dat de machtiging niet langer gebruikt zou moeten worden. BJZ moet binnen twee weken een beslissing nemen op het verzoek m.b.t. de uithuisplaatsing, waarna voor de betrokkenen beroep openstaat bij de kinderrechter. Voor het beroep gelden dezelfde vereisten en dezelfde procedure als voor een beroep tegen een schriftelijke aanwijzing. Zie voor de procedure daarom § 7.3. De kinderrechter kan beslissen de machtiging (geheel of gedeeltelijk) in te trekken of de duur ervan te bekorten (artikel 263 lid 4). Gaat het om een beroep in verband met een thuisplaatsing, dan heeft de kinderrechter ook de mogelijkheid om de beslissing tot thuisplaatsing te vernietigen.

Dit heeft de Hoge Raad in 2000 geoordeeld naar aanleiding van een zaak die door pleegouders was aangespannen. BJZ was van plan om een kind weer thuis te plaatsen bij de ouder met gezag. Pleegouders hadden BJZ gevraagd om hiervan af te zien. BJZ bleef bij het standpunt dat thuisplaatsing wenselijk was en had het verzoek van de pleegouders afgewezen. De kinderrechter had volgens de Hoge Raad de bevoegdheid om de thuisplaatsingsbeslissing van BJZ te vernietigen, ook al biedt de wet die mogelijkheid niet expliciet. Dit had tot gevolg dat BJZ het kind niet terug naar huis mocht laten gaan.

10 Uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg

De procedure voor machtiging tot plaatsing in een gesloten jeugdzorgvoorziening is niet geregeld in het Burgerlijk Wetboek, maar in de artikelen 29a-29y van de Wet op de jeugdzorg. Deze procedure geldt niet alleen voor ondertoezichtgestelde jeugdigen, maar ook voor jeugdigen die onder voogdij staan en voor jeugdigen in het vrijwillig kader. Hieronder wordt uitsluitend ingegaan op het OTS-kader. Voor de plaatsing in een gesloten voorziening is een specifiek indicatiebesluit en een specifieke rechterlijke machtiging voor gesloten jeugdzorg vereist.

10.1 Wanneer kan een machtiging gesloten jeugdzorg worden verzocht en door wie?

De kinderrechter kan een machtiging voor gesloten jeugdzorg afgeven als naar het oordeel van de kinderrechter (artikel 29b lid 3 Wjz):

1. de jeugdige ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen heeft; en
2. deze ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen zijn ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren; en
3. deze ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen maken dat opnemings- en verblijfsvoorziening noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich aan de zorg die hij nodig heeft zal onttrekken of daaraan door anderen zal worden onttrokken.

Pas als aan deze drie criteria is voldaan, kan de machtiging worden afgegeven. Volgens de wetstoelichting bij dit artikel, gaat het om jongeren die minimaal verblijf nodig hebben, maar voor wie veelal ook jeugdhulp nodig zal zijn. Het criterium dat de angst bestaat dat de jeugdige zich aan de zorg onttrekt of wordt onttrokken noodzaakt tot gedwongen gesloten verblijf. Vaak zal het verblijf ook gericht zijn op het weerbaar maken van de jeugdigen tegen negatieve invloeden van buitenaf (bijvoorbeeld *loverboy*-problematiek).

Het verzoek kan worden ingediend door BJZ of door de Raad (artikel 29d Wjz). Op het indienen van het verzoek is de verzoekschriftenprocedure, zoals beschreven in § 13.1 van toepassing.

10.2 Meesturen indicatiebesluit en onderzoek gedragswetenschapper

BJZ moet bij verzoeken om machtiging tot gesloten

jeugdzorg een indicatiebesluit dat strekt tot verblijf in een accommodatie van een zorgaanbieder toevoegen. Daarnaast moet BJZ verklaren dat is voldaan aan het in de vorige paragraaf beschreven wettelijk criterium voor plaatsing in een gesloten jeugdzorgvoorziening. De verklaring moet de instemming hebben van een gedragswetenschapper, die de jeugdige met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht (artikel 29b lid 5). De gedragswetenschapper moet toetsen of de geslotenheid inderdaad nodig is. De wet vult niet verder in wat 'kort tevoren' inhoudt. Uit de toelichting bij dit artikel blijkt dat het van belang is dat de actualiteitswaarde van het advies hoog is. Dat kan per situatie verschillen. Deze gedragswetenschapper hoeft niet werkzaam te zijn bij BJZ zelf.

De volgende gedragswetenschappers zijn op basis van de *Regeling aanwijzing gedragswetenschappers gesloten jeugdzorg* bevoegd om het onderzoek te doen:

- leden van het NIP die als klinisch psycholoog staan ingeschreven in het BIG-register (specialistenregister);
- leden van het NIP die staan ingeschreven in het register Kinder- en Jeugdpsychologen en beschikken over de Basisaantekening Psychodiagnostiek van dit instituut;
- leden van de NVO die zijn geregistreerd als Orthopedagoog-Generalist;
- degenen die als gezondheidszorgpsycholoog of psychotherapeut staan ingeschreven in het BIG-register.

10.3 Behandeling van het verzoek door de kinderrechter

De kinderrechter kan de machtiging alleen afgeven als er een indicatiebesluit is en de in § 10.2 beschreven verklaring van BJZ, met de instemming van de gedragswetenschapper. Vraagt de Raad om een machtiging voor gesloten jeugdzorg, dan kan de kinderrechter ook zonder indicatiebesluit een machtiging afgeven. Voorwaarde is dan wel dat de Raad verklaart dat aan het wettelijk criterium is voldaan. Ook voor deze verklaring geldt dat deze de instemming moet hebben van een gedragswetenschapper (die voldoet aan de in § 10.2 genoemde kwalificaties), die de jeugdige met het oog daarop kort tevoren heeft onderzocht (artikel 29b lid 6 Wjz).

In afwijking van andere verzoekschriftprocedures (zie § 13.1.8) is de kinderrechter verplicht in elk geval de volgende personen te horen, voordat hij op het verzoek beslist (artikel 29f Wjz):

- de jeugdige (ongeacht zijn leeftijd);
- de ouder(s) met gezag of voogd(en);
- de pleegouder;
- BJZ of de Raad (afhankelijk van wie de verzoeker is).

Alleen als de kinderrechter vaststelt dat de betreffende persoon niet gehoord wil worden, kan de kinderrechter het verhoor achterwege laten. De jeugdige krijgt verder via het Bureau Rechtsbijstandsvoorziening van de rechter altijd een advocaat toegewezen.

10.4 Hoe lang loopt de (verlenging van de) machtiging voor gesloten jeugdzorg?

De machtiging kan maximaal voor een jaar worden afgegeven, maar kan nooit langer duren dan de duur van de OTS (artikel 262). Bovendien kan de machtiging nooit langer duren dan de geldigheidstermijn van het indicatiebesluit.

De machtiging kan vervolgens steeds weer voor maximaal een jaar worden verzocht. Besluit BJZ geen nieuwe machtiging aan te vragen, dan moet de Raad daarover worden geïnformeerd (artikel 29h lid 7 Wjz).

Als BJZ een besluit neemt waarin wordt vastgesteld dat de jeugdige niet langer is aangewezen op gesloten jeugdzorg (§ 8.1), vervalt de machtiging (artikel 29h lid 4 Wjz). BJZ moet de Raad informeren over een dergelijk besluit (artikel 29h lid 7 Wjz).

Voor een machtiging voor gesloten jeugdzorg, geldt in tegenstelling tot machtigingen in open voorzieningen, niet het vereiste dat deze binnen drie maanden tot gelding moet worden gebracht (§ 9.4.1). Een machtiging voor een open voorziening vervalt als deze niet tijdig wordt gebruikt, maar de machtiging voor gesloten jeugdzorg loopt dus gewoon door.

10.5 Spoedeisende situaties

Als de machtiging niet kan worden afgewacht, kan de kinderrechter op verzoek van BJZ of de Raad een voorlopige machtiging verlenen om de jeugdige in een gesloten jeugdzorgvoorziening op te nemen (artikel 29c Wjz). Deze machtiging kan alleen worden afgegeven als aan de volgende criteria is voldaan:

1. onmiddellijke verlening van jeugdzorg is nodig in verband met;
2. ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren óf een ernstig vermoeden daarvan; en
3. die maken dat opneming en verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de benodigde zorg of daaraan door anderen zal worden onttrokken.

Verschil tussen het criterium voor een voorlopige machtiging en een 'gewone' machtiging voor gesloten jeugdzorg is dat de zorg *onmiddellijk* moet worden geboden en dat een *ernstig vermoeden* van ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen voldoende is (artikel 29c lid 2 Wjz).

Er hoeft voor een voorlopige machtiging geen indicatiebesluit te worden overlegd. Wel is, zoals in § 10.2 is beschreven, de verklaring van BJZ dat aan het wettelijk criterium is voldaan alsnog vereist. Ook geldt nog steeds dat een gedragswetenschapper met deze verklaring moet instemmen. Deze gedragswetenschapper moet de jeugdige met het oog daarop kort tevoren hebben onderzocht. Alleen als het onderzoek feitelijk onmogelijk is, kan dit achterwege blijven (artikel 29c lid 4 Wjz).

De voorlopige machtiging geldt voor maximaal vier weken. Binnen die termijn moet dus een (regulier) verzoek om een (definitieve) machtiging zijn ingediend en behandeld. Voor dit verzoek moet BJZ wel een indicatiebesluit. Zodra er een beslissing op dit verzoek om een definitieve machtiging is genomen, vervalt de voorlopige machtiging (artikel 29h lid 5 Wjz).

Bij verzoeken om machtiging tot uithuisplaatsing kan een machtiging in spoedsituaties worden afgegeven zonder dat de belanghebbenden zijn gehoord (§ 9.5). De wet biedt deze mogelijkheid bij machtigingen voor gesloten jeugdzorg (bewust) niet. Het vereiste is, zoals in § 10.3 beschreven, dat de jeugdige (ongeacht zijn leeftijd), de wettelijke vertegenwoordiger, pleegouder en BJZ of Raad moeten worden gehoord (artikel 29f Wjz).

Alleen als de kinderrechter vaststelt dat de betreffende persoon niet gehoord wil worden, kan de kinderrechter het verhoor achterwege laten. Inmiddels kan op grond van jurisprudentie (zoals een uitspraak van het Hof Arnhem in 2008) worden aangenomen dat afgifte van een machtiging zonder voorafgaand verhoor ook mogelijk is, als sprake is van een situatie 'waarin een zodanig onmiddellijk en ernstig gevaar dreigt dat een verhoor van de jeugdige niet kan worden afgewacht'. De jeugdige zal dan alsnog binnen enkele dagen moeten worden gehoord.

BJZ zal moeten aantonen dat van een dergelijke 'ernstige situatie' sprake is. Gedacht kan worden aan de situatie dat een meisje zal onderduiken in een loverboycircuit zodra zij hoort dat zij gesloten geplaatst zal worden.

10.6 Tenuitvoerlegging door de gesloten jeugdzorgaanbieder

10.6.1 Door welke zorgaanbieders kan de machtiging worden uitgevoerd?

De machtiging voor gesloten jeugdzorg kan alleen door de minister aangewezen accommodaties worden uitgevoerd.

De Regeling aanwijzing accommodaties gesloten jeugdzorg bepaalt welke accommodaties door de minister zijn aangewezen als uitvoerders van gesloten jeugdzorg. Het betreft bijvoorbeeld de besloten groep 13- van Horizon, het Hand in Hand project (van Horizon en Harreveld) en Jeugdzorg Extra van Jeugdformaat.

10.6.2 Aanmelding LBIO door BJZ

De zorgaanbieder moet de ouder met gezag (voogd) en BJZ melden als een jeugdige is opgenomen. Als de Raad het verzoek heeft ingediend, moet ook de Raad worden geïnformeerd (artikel 29u Wjz). BJZ moet het LBIO hiervan op de hoogte stellen (artikel 12 Wjz).

10.6.3 Beperkingen en maatregelen voor jeugdigen tijdens het verblijf

De zorgaanbieder die de gesloten jeugdzorg uitvoert, moet huisregels opstellen voor de in de accommodatie opgenomen jeugdigen (artikel 29n Wjz). Daarnaast kunnen in het hulpverleningsplan bepaalde (in de wet genoemde) maatregelen worden opgenomen die de vrijheid van de jeugdige beperken.

Zo bestaat binnen de gesloten jeugdzorg de wettelijke mogelijkheid om te bepalen dat een jeugdige tijdelijk in afzondering wordt geplaatst of tijdelijk wordt overgeplaatst (binnen de accommodatie of naar een andere gesloten jeugdzorgaanbieder). Ook kan bepaald worden dat een jeugdige zich bijvoorbeeld vanaf een bepaald tijdstip alleen nog op zijn kamer mag begeven. Verder is 'vastpakken en vasthouden' toegestaan (artikel 29o Wjz). Hulpverleningsprogramma's en geneeskundige behandelingsmethoden (zoals het toedienen van medicijnen) kunnen in bepaalde gevallen ook tegen de wil van de jeugdige worden toegepast (artikel 29p Wjz). Daarnaast kunnen beperkingen van het brief- en telefoonverkeer, van het gebruik van communicatiemiddelen en van het bezoek worden opgelegd (artikel 29q Wjz). Ook kan de zorgaanbieder onderzoek aan lichaam, kleding en urine doen. Verder kan de kamer van de jeugdige worden onderzocht op verboden voorwerpen en kan de post worden onderzocht (in aanwezigheid van de jeugdige) (artikel 29r Wjz).

Voor al deze maatregelen geldt dat deze moeten worden vastgelegd in het hulpverleningsplan van de betreffende jeugdige. Zij kunnen alleen worden toegepast als dit

noodzakelijk is in verband met het verblijf in de gesloten jeugdzorg. De maatregelen zijn bijvoorbeeld bedoeld om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de jeugdzorg of om te controleren of de jeugdige zich aan de vastgelegde afspraken houdt. De jeugdige en de ouder met gezag moeten instemmen met het hulpverleningsplan, maar dat geldt niet voor bovengenoemde maatregelen die erin zijn opgenomen. Deze moeten wel worden besproken, maar er hoeft geen instemming te zijn. Wel moet een daartoe bevoegde gedragswetenschapper instemmen met deze maatregelen (artikel 29s Wjz). Mochten bepaalde maatregelen, behandelmethoden of controlemiddelen nog niet in het hulpverleningsplan zijn opgenomen, dan kunnen deze voor maximaal zeven dagen toch worden toegepast ter overbrugging van tijdelijke noodsituaties. In die periode moet het hulpverleningsplan worden aangepast. De toepassing van de maatregelen moet binnen 24 uur worden goedgekeurd door een daartoe bevoegde gedragswetenschapper (artikel 29t Wjz). Is de jeugdige het niet eens met de toegepaste maatregelen, dan kan hij gebruik maken van een speciale klachtenregeling (artikel 29w-y Wjz).

Wordt afzondering of overplaatsing toegepast, dan moet de zorgaanbieder dit melden aan BJZ (artikel 29o lid 4 Wjz). Ieder half jaar moet de zorgaanbieder aan BJZ een rapportage zenden over de maatregelen die daadwerkelijk zijn toegepast (artikel 29u Wjz). Als de zorgaanbieder gebruik maakt van hulpverleningsprogramma's of behandelingen tegen de wil van de jeugdige, moet BJZ hierover ook worden geïnformeerd.

10.6.4 Verlof jeugdige

Buiten de mogelijkheden die het hulpverleningsplan biedt om de accommodatie te verlaten (bijvoorbeeld voor het volgen van onderwijs), kan de zorgaanbieder de jeugdige verlof verlenen (artikel 29v Wjz). Voorwaarde is dat het verlof verantwoord is, gelet op de reden waarom de jeugdige in de accommodatie verblijft. Het verlof wordt alleen verleend, als kan worden aangenomen dat de jeugdige de eventuele voorwaarden die aan het verlof zijn verbonden (bijvoorbeeld geen drugs gebruiken) zal naleven. Het verlof moet worden ingetrokken als voortzetting niet langer verantwoord is. Ook kan het worden ingetrokken als de jeugdige zich niet aan de voorwaarden houdt. Een daartoe bevoegde gedragswetenschapper moet met het verlof instemmen.

10.6.5 Schorsing machtiging i.v.m. overplaatsing naar open voorziening

De zorgaanbieder kan de tenuitvoerlegging van de machtiging voor de gesloten jeugdzorg schorsen, als de geslotenheid niet langer nodig is om te voorkomen dat de jeugdige zich aan de zorg die hij nodig heeft zal (laten) onttrekken. De machtiging voor de gesloten plaatsing

blijft wel gewoon bestaan. De zorgaanbieder kan de schorsing weer intrekken, als blijkt dat de jeugdige een ‘terugval’ heeft en het gevaar van onttrekking toch weer bestaat (artikel 29h lid 6 Wjz).

Loopt tijdens de schorsing de machtiging af, dan zal BJZ – als de mogelijkheid tot terugplaatsing moet worden open gehouden – een nieuwe machtiging moeten verzoeken. Het is dan ter beoordeling aan de kinderrechter of de gesloten machtiging nog wel op zijn plaats is.

De zorgaanbieder moet BJZ en de Raad informeren over een besluit tot schorsing en tot intrekking (artikel 29h lid 7 Wjz). Maar mocht BJZ of de Raad het hiermee niet eens zijn, dan is niet geregeld dat zij daar (juridisch) actie tegen kunnen ondernemen.

10.7 Plaatsing op grond van gesloten machtiging in justitiële jeugdinrichting

De wet bevat twee regelingen, op basis waarvan een jongere met een machtiging tot gesloten jeugdzorg toch kan worden geplaatst in een justitiële jeugdinrichting, die eigenlijk alleen nog maar voor strafrechtelijk veroordeelde jongeren bedoeld is.

10.7.1 Afronding opleiding/behandeling na strafrechtelijke veroordeling

De rechter kan, op verzoek van BJZ of de Raad, bepalen dat de machtiging tot gesloten plaatsing niet door een gesloten jeugdzorgaanbieder, maar door een justitiële jeugdinrichting wordt uitgevoerd (artikel 29k lid 2 Wjz). Dit geldt alleen voor situaties waarin de jeugdige, in het kader van een strafrechtelijke veroordeling, gestart is met een opleiding of behandeling in een justitiële jeugdinrichting en deze wil afmaken. De rechter kan de tenuitvoerlegging in een justitiële jeugdinrichting alleen bepalen als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. de jeugdige is 12 jaar of ouder; en
2. de jeugdige is op het tijdstip waarop de machtiging wordt verleend op basis van een strafrechtelijke veroordeling opgenomen in een justitiële jeugdinrichting; en
3. de jeugdige, en de wettelijk vertegenwoordiger als de jeugdige nog geen 16 jaar is, stemt (stemmen) in met de plaatsing in de justitiële jeugdinrichting; en
4. de tenuitvoerlegging in de justitiële jeugdinrichting vindt plaats voor de termijn die nodig is om de behandeling/opleiding af te ronden.

10.7.2 Overgangsregeling in verband met capaciteitstekort

De capaciteit van de gesloten jeugdzorg wordt geleidelijk opgebouwd. Dit betekent dat er tot 2010 een tekort aan plaatsen bij gesloten jeugdzorgvoorzieningen is. De jeugdige heeft tot 2010 om die reden nog geen recht op jeugdzorg bij een gesloten jeugdzorgvoorziening. Het

kan daarom voorkomen dat jeugdigen tot die tijd met een machtiging gesloten jeugdzorg alsnog in een justitiële jeugdinrichting worden geplaatst (artikel VII van de Wet gesloten jeugdzorg).

In eerste instantie kon dit alleen met instemming van de jeugdige en de wettelijk vertegenwoordiger. Omdat dit vereiste tot gevolg kon hebben dat een jeugdige, die toestemming weigerde, lang op een behandeling in een jeugdzorgvoorziening moest wachten, is deze regel bij reparatiewet per mei 2008 vervallen.

Bij gebrek aan plaatsen in een gesloten jeugdzorgvoorziening, moet de keuze tussen plaatsing in gesloten jeugdzorg of in een JJI op individuele gronden (zoals kwetsbaarheid van de jeugdige) worden gemaakt. Afspraken over de wijze waarop dit gebeurt, zijn vastgelegd in het *Plaatsingsprotocol jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdzorg*, dat is opgesteld door de staatssecretaris van justitie en de MOgroep.

10.8 Beëindiging van de uithuisplaatsing in de gesloten jeugdzorg

Wil BJZ de uithuisplaatsing in de gesloten jeugdzorg tussentijds beëindigen, dan geldt hiervoor dezelfde procedure als voor beëindiging van een plaatsing in een open voorziening. Zie hierover § 9.8.

10.9 Wat kunnen belanghebbenden als zij het niet eens zijn met de uithuisplaatsing?

Tegen een uithuisplaatsing voor gesloten jeugdzorg hebben belanghebbenden dezelfde rechtsmiddelen als tegen een uithuisplaatsing in een open voorziening. Dit betekent dat zij (net als BJZ) hoger beroep kunnen instellen bij het Gerechtshof. Daarnaast kunnen zij een verzoek aan BJZ doen om de uithuisplaatsing te beëindigen, de duur ervan te bekorten of af te zien van een wijziging van de verblijfplaats van de jeugdige. Zie hierover § 9.9.

11 Vervangende toestemming medische behandeling en paspoort

BJZ kan in twee gevallen aan de kinderrechter vervangende toestemming vragen als ouders toestemming weigeren. Het gaat om vervangende toestemming voor een medische behandeling van de jeugdige en om vervangende toestemming voor afgifte van een paspoort of identiteitskaart. Beide regelingen worden hieronder besproken.

11.1 Vervangende toestemming voor medische behandeling

Op medische behandeling van jeugdigen, zoals het uitvoeren van een operatie, is de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo) van toepassing. Deze wet bepaalt dat voor medische ingrepen bij minderjarigen in bepaalde gevallen toestemming nodig is van de wettelijk vertegenwoordiger. Geven ouders deze toestemming niet, dan kan deze in bepaalde gevallen door de kinderrechter worden vervangen.

11.1.1 Toestemmingsvereisten op grond van de Wgbo

De toestemming voor medische behandeling op grond van de Wgbo is afhankelijk van de leeftijd van de jeugdige:

- Bij jeugdigen tot 12 jaar is toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger(s) vereist.
- Bij jeugdigen van 12 tot 16 jaar is toestemming nodig van zowel de jeugdige als zijn wettelijk vertegenwoordiger(s). De behandeling kan zonder toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger(s) worden uitgevoerd als:
 - de behandeling kennelijk nodig is om ernstig nadeel bij de jeugdige te voorkomen; of
 - de wettelijk vertegenwoordiger(s) toestemming weigert te geven en de jeugdige de behandeling weloverwogen blijft wensen.
- Bij jeugdigen vanaf 16 jaar is alleen toestemming van de jeugdige vereist.
- Bij jeugdigen die niet in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen is toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger(s) vereist.

11.1.2 Vervangende toestemming voor jeugdigen tot 12 jaar

Zoals uit de vorige paragraaf blijkt, kan voor medische behandeling van jeugdigen vanaf 12 jaar (als de jeugdige dit wil) voorbij worden gegaan aan de toestemming van de ouders met gezag. Voor minderjarigen onder de

12 jaar kan dit niet. De wet bevat daarom in het kader van de ondertoezichtstelling de mogelijkheid voor BJZ om aan de kinderrechter vervangende toestemming te verzoeken, als ouders weigeren toestemming te geven voor behandeling van hun kind (artikel 264). Het moet dan gaan om een medische behandeling die nodig is om *ernstig gevaar* voor de gezondheid van de jeugdige te voorkomen.

Wanneer sprake is van 'ernstig gevaar' is in het algemeen moeilijk te zeggen. De wetgever licht dit ook niet verder toe. BJZ zal (op basis van medische verklaringen) moeten toelichten wat de gevolgen voor de gezondheid van de jeugdige zijn als de voorgenomen medische behandeling achterwege blijft. Het kan gaan om acute, eenmalige medische ingrepen, maar ook om een medische behandeling die in een bepaalde periode bij herhaling moet plaatsvinden. Is geen sprake van 'ernstig gevaar', dan heeft BJZ geen mogelijkheid om vervangende toestemming voor de behandeling aan de kinderrechter te vragen.

BJZ dient hiervoor een verzoekschrift in bij de kinderrechter (zie voor de procedure § 13.1). Zijn BJZ of de andere belanghebbenden het niet eens met de beslissing van de kinderrechter, dan is hoger beroep mogelijk (zie hoofdstuk 13.3).

11.1.3 Wat als jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen?

De regeling van artikel 264 bevat (helaas) geen mogelijkheid om vervangende toestemming te vragen als de jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen en de wettelijk vertegenwoordigers toestemming weigeren. Het gaat dan bijvoorbeeld om jeugdigen met een verstandelijke beperking. De enige mogelijkheid voor BJZ is in dat geval om de kinderrechter te verzoeken vervangende toestemming overeenkomstig artikel 264 te geven (via 'analoge toepassing').

Van deze analoge toepassing is in 2002 en in 2008 door de kinderrechter in Den Haag al eens gebruik gemaakt. In de zaak uit 2008 betrof het een jongen van 13 jaar die een kwaadaardige tumor in zijn arm had. Zijn moeder weigerde verdere behandeling, aangezien zij een alternatieve behandeling voorstond. Hoewel de jongen aanvankelijk wel toestemming voor de behandeling gaf, trok hij deze later weer in.

Volgens de kinderrechter kon de jongen niet in staat worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen. De kinderrechter verleende met analoge toepassing van artikel 264 vervangende toestemming voor de medische behandeling. De jongen werd vervolgens geopereerd.

Kinderen zonder geldige verblijfsstatus in Nederland ('illegale kinderen') zullen over het algemeen zeer moeilijk een paspoort kunnen krijgen. Bovendien brengt reizen naar het buitenland het risico mee dat zij (vanwege hun illegale verblijf) Nederland bij grenscontroles niet meer binnenkomen.

11.2 Vervangende toestemming voor afgifte van paspoort/identiteitskaart

11.2.1 Procedure voor kinderen met de Nederlandse nationaliteit

Voor de aanvraag van een paspoort voor een jeugdige is een toestemmingsverklaring nodig van de wettelijk vertegenwoordiger(s). Weigeren de ouder(s) met gezag of de voogd deze toestemming te geven, dan kan BJZ in het kader van de OTS de kinderrechter om vervangende toestemming verzoeken (artikel 36 Paspoortwet). Dit geldt alleen voor paspoorten voor jeugdigen tot 16 jaar. Vanaf 16 jaar moet de jongere namelijk zelf de rechter om vervangende toestemming vragen als zijn ouders toestemming weigeren (artikel 34 lid 3 Paspoortwet).

De aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart kan een jeugdige al vanaf 12 jaar zelf doen. Daarvoor heeft hij geen toestemming van zijn ouders/voogd nodig. Als ouders voor jeugdigen onder de 12 jaar toestemming weigeren voor de aanvraag van een identiteitskaart, kan BJZ vervangende toestemming aan de kinderrechter vragen.

Vaak wordt vervangende toestemming gevraagd voor kinderen die in een pleeggezin verblijven en met het pleeggezin naar het buitenland op vakantie willen. Naast het paspoort moet voor bepaalde landen ook een visum aangevraagd worden. Ook is het belangrijk dat pleegouders, als daar bijvoorbeeld bij de douane om gevraagd wordt, kunnen aantonen dat zij gerechtigd zijn om met het betreffende kind op vakantie te gaan.

11.2.2 Procedure voor kinderen met een niet-Nederlandse nationaliteit

De regeling voor het vragen van vervangende toestemming geldt alleen voor jeugdigen met de Nederlandse nationaliteit. Voor kinderen met een andere nationaliteit moeten reisdocumenten worden aangevraagd volgens de regels van het betreffende land. Deze reisdocumenten moeten via de ambassade van het land van herkomst worden aangevraagd.

Het is belangrijk om daarbij eerst na te gaan of dit geen gevaar kan opleveren, bijvoorbeeld in het geval het kind gevlucht is uit het vaderland. Soms is het mogelijk om een vreemdelingenpaspoort aan te vragen. Ook is het soms mogelijk om een noodpaspoort te verkrijgen via de zogenaamde laissez-passer-regeling.

12 Verderstrekkende maatregelen: ontheffing of ontzetting

De uiterste kindbeschermingsmaatregel is de mogelijkheid om ouder(s) of de voogd het gezag geheel te ontnemen. Dit kan door middel van een ontheffing of een ontzetting van de ouders uit het gezag. De grond voor het opleggen van deze maatregelen is verschillend: bij ontzetting is sprake van verwijtbaar gedrag van de ouders, terwijl dit bij ontheffing niet het geval is. BJZ is wettelijk verplicht om in het kader van de OTS regelmatig af te wegen of een ontheffing van de ouders nodig is (artikel 45 Uitvoeringsbesluit Wjz). Is dit het geval, dan moet BJZ de Raad daarvan in kennis stellen. Hieronder worden de criteria en de gevolgen van de ontheffing en ontzetting besproken. Ook komen de (beperkte) mogelijkheden tot herstel in het gezag na een ontheffing of ontzetting aan de orde.

12.1 Ontheffing

12.1.1 Wanneer kan een ontheffing worden uitgesproken?

De rechter kan een ontheffing uitspreken op grond van ongeschiktheid of onmacht van de ouder om de plicht om zijn kind te verzorgen of op te voeden op zich te nemen (artikel 266). De ontheffing moet in het belang van het kind zijn. Een ontheffing kan in principe alleen worden uitgesproken, als de ouder zich daar niet tegen verzet (artikel 268 lid 1). Hier is een aantal uitzonderingen op. De ontheffing kan, ondanks verzet van de ouder, in de volgende situaties worden uitgesproken:

1. Na een ondertoezichtstelling van minimaal zes maanden, waarna blijkt dat de OTS onvoldoende is om de ernstige bedreiging in de ontwikkeling van de jeugdige weg te nemen.
De Hoge Raad heeft al in 1953 geoordeeld dat de ouder wel een reële mogelijkheid moet hebben gehad om zich te 'bewijzen'. De tijd dat een kind elders heeft gewoond telt daarom voor de termijn van zes maanden niet mee.
2. Na een uithuisplaatsing in het kader van de OTS van meer dan 1,5 jaar, als blijkt dat deze onvoldoende is om de ernstige bedreiging in de ontwikkeling van de jeugdige weg te nemen.
3. Na ontzetting van de ene ouder en een ontheffing van de andere ouder nodig is om de kinderen aan de

invloed van de ontzette ouder te onttrekken.

4. Als de geestvermogens van de ouder zodanig gestoord zijn dat hij niet in staat is zijn wil te verklaren.
5. Als sprake is van een pleeggezinplaatsing van meer dan één jaar (anders dan tijdens een OTS of voorlopige voogdij), waarbij terugkeer van het kind naar zijn eigen ouders ernstig nadeel voor hem oplevert.

Van deze situatie zal sprake zijn als pleegouders een geslaagd beroep hebben gedaan op hun zogenaamde 'blokkaderecht'. Dat wil zeggen dat de ouders na een vrijwillige plaatsing bij pleegouders van meer dan een jaar hun kind weer thuis willen laten wonen en pleegouders hiervoor geen toestemming geven. Ouders kunnen dan de rechter vragen om dit blokkaderecht van pleegouders te doorbreken. Wijst de rechter dit verzoek van ouders af, dan kan vervolgens een verzoek tot ontheffing van ouders worden gedaan.

Wordt de ontheffing uitgesproken, dan geldt deze voor onbepaalde tijd en eindigt deze op het moment dat de jeugdige meerderjarig (18 jaar) wordt. Wel bestaat de mogelijkheid tot herstel in het gezag (§ 12.4). Belanghebbenden en de Raad kunnen binnen drie maanden in hoger beroep tegen de beslissing van de kinderrechter.

12.1.2 Wie kunnen een ontheffing verzoeken?

Alleen de Raad en het Openbaar Ministerie zijn bevoegd een ontheffingsverzoek in te dienen. Wel hebben pleegouders de mogelijkheid om een ontheffing te verzoeken na een geslaagd beroep op het blokkaderecht (artikel 267 lid 2). Ouders kunnen niet zelf een verzoek doen tot ontheffing uit het gezag, maar moeten dit altijd via de Raad of het OM doen. De vrees van de wetgever was destijds dat ouders zich al te gemakkelijk zouden kunnen ontdoen van hun ouderlijke plichten. Ook BJZ kan zelf geen verzoek tot ontheffing aan de kinderrechter doen. Vindt BJZ een ontheffing wenselijk, dan kan BJZ de Raad of het OM verzoeken een onderzoek te doen naar de wenselijkheid van de verderstrekkende maatregel. De uiteindelijke beslissing om al dan niet een verzoek tot ontheffing in te dienen bij de kinderrechter ligt in handen van de Raad of het OM.

Dat de weg via het OM soms de moeite waard is, blijkt uit een zaak waarin het AJL (destijds de

gezinsvoogdij-instelling van het Leger des Heils) de Raad had verzocht een ontheffingsverzoek in te dienen en de Raad dit weigerde. Deze zaak is in 2002 aan de Raad van State voorgelegd. De Raad van State oordeelde dat er niet bestuursrechtelijk geprocedeerd kan worden tegen de beslissing van de Raad om geen ontheffingsverzoek aan de rechter te doen. Vervolgens heeft het AJL het OM benaderd, die wel een verzoek tot ontheffing heeft ingediend. De kinderrechter heeft dit verzoek uiteindelijk toegewezen en de ouders ontheven uit het gezag.

12.1.3 De ontheffing in de praktijk (jurisprudentie)

In de praktijk blijkt niet altijd duidelijk wanneer een verzoek tot ontheffing kans van slagen heeft. BJJ vindt soms dat de Raad te terughoudend is met het indienen van verzoeken tot ontheffing bij de kinderrechter. De Raad zegt op zijn beurt dat dit komt omdat ontheffingsverzoeken regelmatig worden afgewezen door de kinderrechter. Dit heeft onder andere te maken met eerdere uitspraken van de Hoge Raad. De hoofdlijn van de Hoge Raad was jarenlang dat er geen gedwongen ontheffing mogelijk was zolang ouders (volledig) instemden met de uithuisplaatsing van hun kind. De OTS kon dan doorlopen.

Zo oordeelde de Hoge Raad in 1997 dat het Hof de ontheffing van een vader die veroordeeld was tot negen jaar gevangenisstraf vanwege doodslag van de moeder van de kinderen (die geen contact meer met vader wilden) terecht had afgewezen. Reden voor dit oordeel was dat het Hof had vastgesteld dat de vader nadrukkelijk en bij herhaling had verklaard de kinderen in het pleeggezin te zullen laten en er voldoende vertrouwen was dat hij zich daaraan zou houden. Op deze uitspraak is, mede in verband met het recht op family life van deze kinderen met hun pleegouders, veel kritiek gekomen.

De Hoge Raad lijkt inmiddels enigszins op het eerder ingenomen standpunt terug te komen. Uit recentere uitspraken van de Hoge Raad blijkt dat een verzoek tot (gedwongen) ontheffing toch kan worden toegewezen, ook al stemt de ouder in met de uithuisplaatsing. Belangrijk is dan wel dat de rechter zijn beslissing uitvoerig motiveert.

Zo oordeelde de Hoge Raad in 2000 dat het Hof Den Bosch terecht had geoordeeld dat in dat specifieke geval vergaande eisen moesten worden gesteld aan de bereidheid van de ouders om het kind in het pleeggezin te laten. Het kind was namelijk al kort na de geboorte in het pleeggezin geplaatst en ongestoorde voortzetting van de hechting in het pleeggezin was in het belang van het kind. De ontheffing werd in dat geval, ondanks de medewerking van de ouders, uitgesproken.

12.2 Ontzetting

12.2.1 Wanneer kan een ontzetting worden uitgesproken?

De ontzetting wordt van oudsher gezien als de 'meest onterende maatregel', omdat op grond van de wet sprake moet zijn van verwijtbaar gedrag van de ouder. De ontzetting komt in de praktijk niet vaak voor (minder dan 1 procent van het totale aantal maatregelverzoeken).

In eerste instantie had de ontzetting zelfs tot gevolg dat de ontzette ouder werd uitgesloten van actief en passief kiesrecht, maar deze regeling is in 1983 afgeschaft.

De ontzetting kan alleen worden uitgesproken als deze in het belang van het kind noodzakelijk is. De ouder kan ontzet worden op een van onderstaande gronden (artikel 269):

1. misbruik van het gezag of grove verwaarlozing van de verzorging/opvoeding;
2. slecht levensgedrag;
3. een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling wegens een met of tegen de minderjarige gepleegd delict;
4. een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling tot een vrijheidsstraf van twee jaar of meer;
5. het in ernstige mate veronachtzamen van aanwijzingen van de gezinsvoogd; of
6. gegronde vrees voor het terugeisen of terugnemen van een pleegkind.

Niet alleen een ouder, maar ook een voogd kan worden ontzet. Voor ontzetting uit de voogdij geldt nog een aantal specifieke gronden (artikel 327). Zo kan een voogd ontzet worden als hij niet in staat is tot een behoorlijke uitoefening van de voogdij of failliet is. Ook als een voogd procedeert tegen de minderjarige of niet over de beginseltoestemming beschikt die nodig is voor opname van een buitenlands pleegkind kan deze ontzet worden. Als BJJ de voogdij uitoefent, kan BJJ in bepaalde gevallen worden ontzet, zoals bij misbruik van bevoegdheid, verwaarlozing van de taak, bij faillissement of wanneer BJJ een proces tegen de minderjarige start (artikel 328).

12.2.2 Wie kan om een ontzetting verzoeken?

De ontzetting kan worden verzocht door de andere ouder, een van de bloed- of aanverwanten van de kinderen tot en met de vierde graad, de Raad en het Openbaar Ministerie (artikel 270). Wordt de ontzetting gevraagd in verband met de vrees dat ouders hun kind terugeisen of terugnemen uit het pleeggezin, dan kan dit verzoek ook door pleegouders worden ingediend.

12.3 Gevolgen van ontneming van het gezag

Wordt beide ouders (of voogden) het gezag ontnomen, dan zal de rechtbank een ander met de voogdij moeten

belasten. Iedereen die bevoegd is de voogdij uit te oefenen, kan de rechtbank vragen hem met de voogdij te belasten (artikel 275). In de praktijk wordt na een ontheffing of ontzetting vrijwel altijd BJZ tot voogd benoemd (artikel 302). Soms wordt de voogdij na ontheffing of ontzetting aan pleegouders toegewezen.

Wordt een van de ouders ontheven of ontzet, dan heeft in het geval van gezamenlijk gezag de andere ouder daarna alleen het gezag. Wordt de ouder die alleen het gezag heeft ontheven, dan heeft de andere ouder (zonder gezag) de mogelijkheid een verzoek in te dienen met het gezag te worden belast (artikel 274).

Deze andere ouder heeft voorrang boven eventuele andere personen die de voogdij wensen uit te oefenen. Het verzoek van deze ouder wordt alleen afgewezen als duidelijk is dat toewijzing in strijd met de belangen van het kind is.

Ook als de ouder met een nieuwe partner het gezag uitoefent, dan krijgt bij ontheffing/ontzetting van deze ouder de andere ouder (zonder gezag) de mogelijkheid een verzoek in te dienen om met het gezag te worden belast.

12.4 Herstel in het gezag na ontheffing/ontzetting

De ontheffing of ontzetting is voor onbepaalde tijd, maar is niet onherroepelijk. Een ontheven of ontzette ouder kan de rechtbank vragen hem in het gezag te herstellen. Ook de Raad kan dit verzoeken (artikel 277 en 278). De rechtbank wijst het verzoek alleen toe als de rechtbank ervan overtuigd is dat het kind weer aan de ouder mag worden toevertrouwd. Het zal van de omstandigheden van het geval afhangen of een verzoek tot herstel enige kans van slagen heeft.

Zowel de Raad als de ouder(s) kunnen eerst vragen om een zogenoemd 'proefherstel'. Dit betekent dat de rechtbank de behandeling van het verzoek tot herstel in het gezag voor maximaal zes maanden aanhoudt. In die periode verblijft het kind dan tijdelijk bij de te herstellen ouder. Het verloop van het proefherstel zal van invloed zijn op de beslissing van de rechter over het herstel in het gezag. Gaat het tijdens de proeftijd niet goed, dan kan de rechtbank deze proefperiode op ieder moment beëindigen.

13 Procesrecht

Op de verzoeken die BJZ bij de rechtbank indient, zoals een verzoek tot verlenging van een OTS of een uithuisplaatsing, zijn de regels van de verzoekschriftprocedure van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) van toepassing. Naast de algemene procedureregels gelden specifieke regels voor zaken die minderjarigen betreffen (artikel 808-813 Rv). Deze regels hebben de rechtbanken en de gerechtshoven verder uitgewerkt in procesreglementen. Een zaak begint normaal gesproken in de rechtbank bij de kinderrechter en in bepaalde gevallen bij de rechter in kort geding. Als een van de partijen het oneens is met de uitspraak, kan hoger beroep worden ingesteld bij het Gerechtshof en ten slotte kan een cassatieberoep worden gedaan bij de Hoge Raad. In dit hoofdstuk worden deze procedures besproken.

13.1 De procedure bij de kinderrechter van de rechtbank

13.1.1 Welke rechtbank is bevoegd?

Er zijn 19 rechtbanken, die de bevoegdheid hebben om in een specifieke regio in Nederland (het arrondissement) recht te spreken. Voor OTS-zaken geldt dat de rechter van de juridische woonplaats van de jeugdige bevoegd is (artikel 265 Rv; artikel 12 BW). De juridische woonplaats van een jeugdige is de woonplaats van de ouder met gezag. Als ouders gezamenlijk het gezag hebben en niet dezelfde woonplaats hebben (bijvoorbeeld na echtscheiding), geldt als woonplaats voor de jeugdige de woonplaats van de ouder bij wie hij feitelijk verblijft of als laatste heeft verbleven. Wonen de ouders van de jeugdige niet in Nederland, dan is de rechter van het werkelijke verblijf van de jeugdige bevoegd. Steeds als BJZ een nieuw verzoek indient bij de rechtbank, moet worden vastgesteld welke rechtbank op dat moment bevoegd is.

Voorbeeld. Coen van 14 jaar woont sinds een jaar in een pleeggezin in Deventer. Zijn moeder, bij wie hij woonde voordat hij naar het pleeggezin ging, woont in Den Haag. Zijn vader woont in Groningen. Omdat Coen als laatste bij zijn moeder woonde, is de woonplaats van Coen wettelijk gezien in Den Haag. De bevoegde rechter is dan ook de rechtbank van Den Haag. Stel dat moeder tijdens de OTS verhuist naar Den Bosch. Als BJZ dan een verlengingsverzoek voor

de OTS moet indienen, is niet langer de rechtbank Den Haag maar de rechtbank Den Bosch bevoegd.

13.1.2 Het indienen van het verzoekschrift

Om verzoeken te kunnen indienen, heb je normaal gesproken een advocaat nodig. Ook moet je een bepaald bedrag, de zogenaamde griffierechten, betalen als je een zaak aanhangig maakt bij de rechtbank. Maar voor BJZ is hierop een uitzondering gemaakt. BJZ kan verzoeken indienen zonder advocaat en hoeft geen griffierechten te betalen (artikel 265 lid 4).

BJZ moet verzoekschriften, met de bijbehorende bijlagen, schriftelijk indienen bij de griffie.

De griffie is het secretariaat van de rechtbank. De griffie verzorgt onder meer de registratie van zaken, correspondentie, de afwerking van uitspraken en verstrekt inlichtingen aan betrokkenen.

BJZ moet kopieën van het verzoekschrift voor alle belanghebbenden en eventuele advocaten meesturen. Een verlengingsverzoek moet uiterlijk tijdens de achtste week vóór het einde van de geldigheidsduur van de lopende beschikking worden ingediend (artikel 2 procesreglement civiel jeugdrecht).

Als een verzoek is gedaan, heeft iedere belanghebbende het recht een verweerschrift in te dienen. Dit kan tot de aanvang van de behandeling ter zitting (artikel 282 Rv). In het verweerschrift kan de belanghebbende zijn visie op het verzoekschrift weergeven.

13.1.3 De inhoud van het verzoekschrift en de bijlagen (rapportage)

Het verzoekschrift moet een duidelijke omschrijving van het verzoek bevatten en de gronden waarop het berust (artikel 278 Rv). Uit de gronden moet blijken waarom het verzoek volgens BJZ zou moeten worden toegewezen.

Niet alle informatie hoeft in het verzoekschrift zelf te worden opgenomen. Er kan ook worden verwezen naar rapportage die als bijlage wordt toegevoegd.

Ook moet het verzoekschrift de namen en adressen van de belanghebbenden bevatten (zie § 13.1.4).

Over de adresgegevens van belanghebbenden zegt het Procesreglement Civiel Jeugdrecht m.b.t. verzoeken van BJZ dat 'zo mogelijk' een uittreksel van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) wordt meegestuurd, dat gedateerd en gewaarmerkt is en niet ouder is dan drie maanden.

Verder moeten afschriften van relevante eerdere procedures worden bijgevoegd, zoals de laatste beschikking van de OTS en de laatste machtiging tot uithuisplaatsing. Met het verzoekschrift moet ook het zogenaamde ‘bijzonderhedenformulier’ worden meegestuurd (bijlage bij het *Procesreglement Civiel Jeugdrecht*). Op dit formulier geeft BJZ bijzonderheden aan over de zitting, bijvoorbeeld of belanghebbenden gescheiden moeten worden opgeroepen en of er extra tijd voor de behandeling moet worden uitgetrokken. Ook moet BJZ altijd het meest recente plan van aanpak en verslag van het verloop van de OTS (evaluatie) meezenden (artikel 265 lid 1). Dit geldt niet alleen als BJZ zelf een verzoek doet, maar ook als een ouder in beroep gaat tegen bijvoorbeeld een schriftelijke aanwijzing. BJZ moet ook een afschrift van het plan van aanpak en de evaluatie aan de Raad zenden (artikel 265 lid 3). De bureaus jeugdzorg hebben voor de meest voorkomende verzoeken gezamenlijke, landelijke modellen opgesteld, die voldoen aan bovengenoemde wettelijke eisen.

13.1.4 Belanghebbenden

In het familieprocesrecht is het begrip ‘belanghebbende’ van belang. Belanghebbenden hebben bepaalde rechten in deze procedures. Een belanghebbende is een procespartij. Zo kan een belanghebbende een verweerschrift indienen en ook hoger beroep instellen tegen de uitspraak van de kinderrechter. Onder belanghebbende verstaat de wet: ‘degene op wiens rechten of verplichtingen de zaak rechtstreeks betrekking heeft’ (artikel 798 Rv). Belanghebbenden worden voor de zitting opgeroepen en ontvangen een afschrift van het verzoekschrift en de bijlagen (artikel 800 Rv). Ook ontvangen belanghebbenden een kopie van de uitspraak.

Het is aan de rechtbank, en dus niet aan BJZ, om te bepalen wie belanghebbende is in een concrete zaak. De rechtbank merkt in het kader van de OTS in elk geval de volgende personen aan als belanghebbende (artikel 2.3 procesreglement civiel jeugdrecht):

- de juridische ouder(s) met gezag (zie hoofdstuk 3);
- de juridische ouder(s) zonder gezag, tenzij geen sprake meer is van *family life* (§ 2.2.1);
Doorgaans wordt aangenomen dat geen sprake meer is van family life, als de ouder zonder gezag gedurende een periode van vijf jaar of meer geen contact heeft gehad met de minderjarige of het gezin waartoe de minderjarige behoort.
- de stiefouder, dat wil zeggen degene die met een juridische ouder is getrouwd of een geregistreerd partnerschap heeft, maar alleen:
 - zolang deze met de verzorgende ouder samenleeft; én
 - de minderjarige tot zijn gezin behoort.

- de biologische vader, indien sprake is van *family life* met de minderjarige;
Als de biologische vader bekend is, moet de kinderrechter altijd worden geïnformeerd over zijn bestaan. De kinderrechter besluit deze man wel of niet op te roepen. Of sprake is van family life hangt van de specifieke omstandigheden. Het enkele biologische ouderschap is onvoldoende om family life aan te nemen. Het hangt van bijkomende omstandigheden af of er sprake van is, zoals de aard van de relatie van de vader en de moeder voor de geboorte en de omstandigheden voor of na de geboorte. Een als ‘gezinsleven’ aangemerkte band kan door latere gebeurtenissen ook weer worden verbroken.
- de perspectief biedende pleegouder of de pleegouder die de minderjarige een jaar of langer verzorgt of opvoedt.

De belanghebbendenlijst bij het verzoekschrift van BJZ hoort in elk geval bovengenoemde personen te bevatten. Als BJZ vindt dat iemand, in afwijking van bovenstaande lijst, niet of juist wel als belanghebbende moet worden aangemerkt, kan BJZ dit aangeven. BJZ moet duidelijk motiveren waarom hier sprake van is. De rechter kan dan besluiten deze persoon wel of niet op te roepen.

Personen die via via op de hoogte zijn dat een bepaald verzoek bij de kinderrechter wordt behandeld en vinden dat zij belanghebbende zijn, kunnen ook zelf de rechter benaderen met het verzoek te worden opgeroepen.

13.1.5 Informanten (anderen van wie de verklaring van belang kan zijn)

Naast belanghebbenden kunnen er ook anderen zijn van wie een verklaring in verband met de beoordeling van het verzoek van belang is. Te denken valt aan familieleden, een groepsleider van een instelling waar een jeugdige verblijft of degene die de jeugdige heeft onderzocht. Deze personen kunnen in het verzoekschrift worden genoemd. De kinderrechter kan besluiten deze personen op te roepen en te horen (artikel 800 lid 2 Rv). Een informant mag tijdens de zitting alleen antwoord geven op aan hem gestelde vragen. Hij is, in tegenstelling tot een belanghebbende, geen procespartij en mag bijvoorbeeld geen verweerschrift indienen of in hoger beroep gaan tegen de uitspraak. Een informant ontvangt ook geen verzoekschrift met bijlagen, maar wordt uitsluitend opgeroepen voor de zitting.

13.1.6 Recht op inzage en afschrift van de processtukken

Normaal gesproken hebben alle belanghebbenden recht op inzage in en afschrift van de processtukken. Voor zaken die minderjarigen betreffen, waaronder OTS-

zaken, geldt een afwijkende regeling voor bepaalde processtukken (artikel 811 Rv). Het gaat om:

1. stukken van de Raad (uitgezonderd het verzoekschrift);
2. stukken van het Openbaar Ministerie; en
3. van op verzoek van de rechter door deskundigen ingebrachte stukken.

Voor deze stukken geldt dat alleen de volgende personen recht op inzage/afschrift hebben:

- degene(n) die het verzoek hebben ingediend;
- de juridische ouders met of zonder gezag;
- de pleegouders die een nauwe persoonlijke betrekking met het kind hebben;
- de minderjarige vanaf 12 jaar.

De rechter kan inzage/afschrift weigeren aan bovengenoemde personen in het kader van de Wet Openbaarheid Bestuur, indien:

- het belang bij inzage/afschrift niet opweegt tegen het privacyrecht van een ander; of
- dit ter voorkoming van een onevenredige bevoordeling/benadeling van de bij de zaak betrokken personen of derden nodig is.

Er wordt vanuit gegaan dat de advocaat, ook als aan bepaalde belanghebbenden inzage wordt geweigerd, altijd alle stukken ontvangt.

De grondregel is namelijk dat geen recht kan worden gedaan op geheime, alleen bij de rechter bekende, stukken. De advocaat moet er dan voor zorgen dat zijn cliënt geen inzage krijgt in de betreffende stukken.

De hierboven beschreven regeling geldt formeel niet voor rapportage van BJZ. Het komt voor dat de rechter geen inzage geeft in bepaalde stukken van BJZ overeenkomstig artikel 811 Rv (zogenaamde ‘analoge toepassing’). Als BJZ het onwenselijk vindt dat bepaalde belanghebbenden kennis nemen van de rapportage van BJZ, kan BJZ in het verzoekschrift vragen om analoge toepassing van deze regeling. Het is aan de rechter om te oordelen of dit verzoek wordt gehonoreerd of niet.

13.1.7 Verzoek om een contra-expertise

Ouders kunnen tijdens de procedure de rechter verzoeken een contra-expertise te mogen inbrengen. Het gaat dan om een door ouders zelf ingeschakelde en betaalde deskundige (artikel 810a Rv). Voor OTS-zaken geldt daarnaast een aanvullende regeling. In deze zaken kan de rechter zelf, op verzoek van de ouders, een deskundige inschakelen voor een contra-expertise. Er is dan sprake van een deskundige die wordt betaald door het Rijk, al kan in bepaalde gevallen ouders een vergoeding worden gevraagd. De rechter is niet verplicht om een contrarapportage toe te staan of een verzoek om een contra-expertise in te willigen. Voorwaarde is dat het te overhandigen rapport of het te verrichten onderzoek

mede tot een beslissing in de zaak kan leiden en het belang van het kind zich daar niet tegen verzet.

Voorkomen moet bijvoorbeeld worden dat er nodeloze herhaling van onderzoek plaatsvindt. Zo zal een second opinion, op basis van uit eerder onderzoek beschikbare informatie, door een rechter eerder worden toegewezen dan een geheel nieuw psychologisch onderzoek (dat voor een jeugdige een grotere belasting is).

13.1.8 De zitting bij de kinderrechter

In OTS-zaken wordt de zaak behandeld door de kinderrechter (artikel 808 Rv). Een zaak wordt normaal gesproken behandeld door een enkelvoudige kamer, dat wil zeggen één kinderrechter. Is de kinderrechter van oordeel dat de zaak door meerdere rechters moet worden beoordeeld, dan kan hij de zaak verwijzen naar de meervoudige kamer en oordelen drie rechters erover. De zaak wordt in principe behandeld tijdens een zitting. De griffier roept de betrokkenen schriftelijk op voor deze zitting. BJZ en de belanghebbenden (§ 13.1.4) krijgen tijdens de zitting de gelegenheid een reactie op het verzoek en de overige stukken te geven. Ook jeugdigen vanaf 12 jaar worden opgeroepen voor de zitting (zie § 13.1.9). Is een tolk nodig voor een van de belanghebbenden, dan moet BJZ, als BJZ het verzoek heeft ingediend, hiervoor zorgdragen. Verder hoort de kinderrechter eventuele informanten (§ 13.1.5). Normaal gesproken zijn zittingen van rechters openbaar, maar zittingen in personen- en familierechtzaken, waaronder OTS-zittingen, zijn achter gesloten deuren (artikel 803 Rv). De informatie die tijdens de zitting wordt uitgewisseld is geheim en mag niet met anderen die niet aanwezig waren worden gedeeld (artikel 29 Rv).

Als de kinderrechter van oordeel is dat het nodig is om de zitting op een later tijdstip voort te zetten, houdt de kinderrechter de verdere behandeling aan en bepaalt een nieuwe datum. Een van de partijen kan dan bijvoorbeeld verplicht worden om nadere informatie aan te leveren (artikel 22 Rv). Van hetgeen besproken is tijdens de zitting wordt een proces-verbaal opgemaakt of een tussenbeschikking.

Bij verlengingsverzoeken voor een OTS of uithuisplaatsing vindt niet altijd een zitting plaats. De griffie vraagt bij deze verzoeken zowel aan BJZ als aan de andere belanghebbenden of zij behandeling tijdens een zitting willen door middel van de zogenaamde ‘meldbrief’. Laten de belanghebbenden weten hiervan af te zien of reageren zij niet binnen twee weken, dan wordt er geen zitting gepland. De kinderrechter neemt dan op basis van de schriftelijke stukken een beslissing, tenzij de kinderrechter het zelf toch nodig acht dat er alsnog een zitting wordt gepland (artikel 6.1 procesreglement civiel jeugdrecht).

13.1.9 Horen van jeugdigen

Jongeren vanaf 12 jaar hebben het recht te worden gehoord door de kinderrechter (artikel 809 Rv en artikel 7 procesreglement civiel jeugdrecht). De kinderrechter kan ook besluiten om een jeugdige onder de 12 jaar te horen.

Een kind onder de 12 jaar kan bijvoorbeeld zelf een kort briefje sturen naar de kinderrechter, waarin hij aangeeft te willen worden gehoord. Of de gezinsvoogd kan dat namens de jeugdige aangeven. Het is aan de rechter om te beslissen of hij het kind onder de 12 jaar hoort.

De kinderrechter hoort jeugdigen in principe zonder dat de andere belanghebbenden, zoals de ouders en de gezinsvoogd daarbij aanwezig zijn. Heeft de jeugdige een advocaat, dan mag die wel bij het verhoor zijn. De griffier maakt werkaantekeningen van het verhoor. De kinderrechter meldt tijdens het verhoor van de andere belanghebbenden niet wat het kind heeft gezegd, tenzij het kind heeft aangegeven daar geen bezwaar tegen te hebben en de kinderrechter het van belang vindt dat het wordt vermeld.

De kinderrechter kan er van afzien een jeugdige te horen als het gaat om een zaak van 'kennelijk ondergeschikt belang'. Wanneer daar sprake van is, wordt aan de rechter overgelaten. Ook kan het horen achterwege blijven in spoedeisende situaties (§ 13.1.13).

13.1.10 Advies van de Raad voor de Kinderbescherming

De kinderrechter heeft de mogelijkheid om in alle zaken die minderjarigen betreffen, dus ook in OTS-zaken, de Raad op te roepen voor verhoor (artikel 810 Rv). Als de rechter met het oog op de belangen van de minderjarige dit noodzakelijk vindt, kan de rechter de Raad dus om advies vragen. De rechter kan de Raad op elk moment in de procedure oproepen. Daarnaast kan de Raad op eigen initiatief zijn mening schriftelijk kenbaar maken of op de zitting verschijnen. De Raad ontvangt om die reden van de griffie een afschrift van alle verzoekschriften die minderjarigen betreffen. Bij verzoeken voor een eerste ondertoezichtstelling, die niet door de Raad maar door een andere belanghebbende (zoals een ouder) wordt ingediend, moet de Raad altijd door de rechter worden gehoord.

13.1.11 Beoordelen van het verzoek door de kinderrechter

Voordat de kinderrechter een verzoek inhoudelijk behandelt, zal hij eerst de ontvankelijkheid beoordelen. Dit betekent dat hij moet beoordelen of het een verzoek is dat door de kinderrechter moet worden behandeld en of het bij de rechtbank in de juiste regio is aangebracht. Ook moet hij beoordelen of degene die het verzoek heeft ingediend (bijvoorbeeld een ouder of BJZ) wel bevoegd was op grond van de wet om het verzoek te doen. Is

een verzoek niet-ontvankelijk, dan wordt het verzoek afgewezen.

Is het verzoek ontvankelijk, dan toetst de kinderrechter vervolgens of de onderbouwing van het verzoek toewijzing van het verzoek rechtvaardigt. De kinderrechter toetst of voldaan is aan alle elementen die de wettelijke grond bevat (zoals de grond van de ondertoezichtstelling of van de uithuisplaatsing). De kinderrechter is 'lijdelijk', dat wil zeggen dat hij uitsluitend een oordeel kan geven over hetgeen partijen zelf aandragen.

Nu is het wel zo dat een rechter in een verzoekschriftenprocedure ook zelf onderzoek zal doen naar de juistheid van hetgeen gesteld wordt, ook als dat niet meteen wordt weersproken door de andere partij. Toch is het van groot belang dat BJZ alle argumenten aandraagt die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van het verzoek.

13.1.12 De uitspraak (beschikking)

Na de behandeling van het verzoek komt de kinderrechter tot een uitspraak. Een uitspraak van een rechter in een verzoekschriftenprocedure heet een beschikking. De kinderrechter kan meteen mondeling uitspraak doen aan het einde van een zitting, waarna de schriftelijke beschikking later volgt. Ook kan de kinderrechter bepalen dat hij binnen twee weken uitspraak doet. In uitzonderlijke situaties kan de kinderrechter een langere termijn bepalen (artikel 8 procesreglement civiel jeugdrecht).

Bij zaken waarin er (op grond van de meldbriefprocedure) geen zitting is geweest, wordt in elk geval voor het einde van de lopende ondertoezichtstelling of machtiging uithuisplaatsing uitspraak gedaan.

De griffie stuurt BJZ, de belanghebbenden en de Raad een afschrift van de beschikking.

In geval van een machtiging uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg, bepaalt de wet expliciet dat in elk geval de volgende personen een afschrift van de beschikking krijgen (artikel 29g Wjz):

- de jeugdige vanaf 12 jaar;
- de ouder(s) met gezag of de voogd(en);
- de pleegouder(s);
- BJZ;
- de Raad voor de Kinderbescherming.

13.1.13 De procedure in spoedzaken

In spoedeisende situaties, bijvoorbeeld als kinderen acuut uit huis geplaatst moeten worden, kan een versnelde procedure worden doorlopen (artikel 800 lid 3 en 809 lid 3 Rv). Deze procedure geldt voor verzoeken tot VOTS, voorlopige voogdij of tot machtiging uithuisplaatsing. Als in spoedzaken de behandeling op de zitting niet kan worden afgewacht zonder onmiddellijk en ernstig

gevaar voor de minderjarige, kan de rechter meteen een beschikking afgeven.

Verzoeken moeten in principe schriftelijk worden gedaan binnen de openingstijden van de griffie. In zeer spoedeisende zaken kan het verzoek eerst mondeling worden gedaan en later schriftelijk worden bevestigd. Buiten kantooruren kan BJZ telefonisch contact opnemen met de piketdienst van de rechtbank. De dienstdoende kinderrechter kan het verzoek telefonisch toe- of afwijzen. De volgende dag moet het verzoek alsnog schriftelijk worden gedaan.

Binnen twee weken moet de zaak alsnog op zitting worden behandeld en krijgen alle belanghebbenden de gelegenheid om hun mening erover te geven (artikel 2.7 e.v. procesreglement civiel jeugdrecht).

Voor afgifte van een machtiging tot plaatsing in gesloten jeugdzorg geldt een aparte procedure, die in § 10.5 is besproken.

13.1.14 Tenuitvoerlegging van de uitspraak

Normaal gesproken mag een uitspraak van een rechter pas worden uitgevoerd, als er geen hoger beroep meer mogelijk is. Dit zou bijvoorbeeld bij een OTS met een uithuisplaatsing betekenen dat de uithuisplaatsing pas daadwerkelijk zou kunnen worden uitgevoerd na de beroepstermijn van drie maanden (of nog langer als er beroep is ingesteld). Omdat dit onwenselijk is, is het mogelijk om een beschikking 'uitvoerbaar bij voorraad' te verklaren. Dit wil zeggen dat hoger beroep de beschikking niet schorst, zodat deze meteen kan worden uitgevoerd. Wel kan in hoger beroep de beschikking uiteraard nog worden vernietigd.

De rechter kan een beschikking alleen uitvoerbaar bij voorraad verklaren als daarom is verzocht. In de modelverzoekschriften van BJZ is dit verzoek om die reden standaard opgenomen.

Uitzondering is de machtiging tot uithuisplaatsing in gesloten jeugdzorg. Deze beschikking is wel standaard uitvoerbaar bij voorraad. BJZ hoeft dit dus niet apart te verzoeken (artikel 29h lid 1 Wjz).

Geeft de rechter een machtiging tot uithuisplaatsing af, dan is dit automatisch een 'bevel tot afgifte'. Dit betekent dat BJZ kan eisen dat de jeugdige wordt meegegeven (artikel 812 en 813 Rv). Zie hierover § 9.4.2.

13.2 Kort geding

Soms wordt BJZ geconfronteerd met een kort geding. Dit is een versnelde procedure van de rechtbank voor zaken met een zogenaamd 'spoedeisend belang'. De oproep voor een kort geding gaat via een dagvaarding, waarin bepaald is wanneer partijen voor de rechtbank moeten verschijnen.

Een zitting voor een kort geding vindt altijd op zeer korte termijn plaats (vaak nog dezelfde week) en wordt

behandeld door de president van de rechtbank (ook wel de 'voorzieningenrechter' genoemd). Partijen lichten tijdens de zitting mondeling hun standpunt toe en de president neemt snel een beslissing, soms nog dezelfde dag. Formeel is dit een voorlopige uitspraak. Hierna kunnen de partijen alsnog naar de rechtbank voor de zogenaamde 'bodempcedure', maar dat komt weinig voor. Meestal leggen partijen zich bij de uitspraak in kort geding neer. Tegen de uitspraak in kort geding kunnen partijen binnen vier weken in hoger beroep bij het gerechtshof. Tegen de uitspraak van het gerechtshof kunnen partijen in cassatie bij de Hoge Raad.

Vanwege de afwijkende procedures die in kort geding gelden, is het belangrijk om altijd de juridische afdeling van BJZ in te schakelen bij een kort geding.

13.3 In hoger beroep bij het Gerechtshof

Als BJZ of een van de belanghebbenden het niet eens zijn met een uitspraak van de kinderrechter, kunnen zij het gerechtshof verzoeken deze uitspraak te herzien. Het Hof behandelt de zaak opnieuw en betreft daarbij ook nieuwe feiten. Er zijn vijf gerechtshoven: in Den Bosch, Arnhem, Den Haag, Amsterdam en Leeuwarden. Een rechter bij het Hof heet een raadsheer. OTS-zaken worden door het Hof behandeld door een meervoudige kamer, dat wil zeggen door drie raadsheren.

Als hoger beroep wordt ingesteld, mag de beschikking van de kinderrechter zolang het beroep loopt niet worden uitgevoerd, tenzij de beschikking uitvoerbaar bij voorraad is verklaard (§ 13.1.14). Hoger beroep moet worden ingediend binnen drie maanden na de dag waarop de kinderrechter uitspraak heeft gedaan. Er is geen hoger beroep mogelijk tegen (artikel 807 Rv):

- de beslissing tot vervanging van BJZ voor een ander BJZ;
- de beslissing tot voorlopige OTS (overigens wel tegen een eventuele uithuisplaatsing die gelijktijdig met de VOTS is verzocht);
- de beslissing op een verzoek een aanwijzing vervallen te verklaren c.q. in te trekken, met uitzondering van de beslissing tot vaststelling van een omgangsregeling in het kader van een uithuisplaatsing.

Voor het procederen in hoger beroep hebben ouders, de jeugdige en andere belanghebbenden een advocaat nodig (zowel voor het zelf in hoger beroep gaan als voor het indienen van een verweerschrift). Een jeugdige kan bovendien niet zelfstandig in hoger beroep. Hij moet zich laten vertegenwoordigen door zijn wettelijk vertegenwoordiger (ouder met gezag/voogd), die namens hem in beroep gaat.

Stel dat de ouders niet namens het kind in beroep willen gaan, dan kan er een bijzondere curator worden benoemd. De bijzondere curator is een

persoon die door de kantonrechter benoemd wordt om de belangen van het kind te behartigen. In de praktijk wordt vaak een advocaat als bijzondere curator benoemd. De kantonrechter kan zowel op verzoek van een belanghebbende (zonder advocaat) als ambtshalve besluiten een bijzondere curator aan te wijzen. Een jeugdige kan formeel niet zelf als verzoeker optreden voor de benoeming van een bijzondere curator, maar kan wel via een informele brief of telefoongesprek proberen de rechter te bewegen een ambtshalve beslissing te nemen.

Voor plaatsingen in gesloten jeugdzorg is een uitzondering gemaakt. Jeugdigen die in staat worden geacht tot een redelijke waardering van hun belangen (zowel van onder als boven de 12 jaar) kunnen zelfstandig in hoger beroep als zij het niets eens zijn met de gesloten machtiging. Zij moeten dat wel met behulp van hun advocaat doen (die zij automatisch toegewezen krijgen).

BJZ kan zonder advocaat in hoger beroep en heeft ook voor het indienen van verweerschriften geen advocaat nodig.

Omdat in hoger beroep vaak juridische punten van belang zijn, is de afspraak dat de juridische afdeling van BJZ altijd betrokken wordt bij een hoger beroep. Wil BJZ zelf in hoger beroep, dan zullen de juristen ondersteunen bij de indiening van het beroepschrift. Gaan ouders of andere belanghebbenden in beroep, dan wordt een verweerschrift opgesteld.

13.4 In cassatie bij de Hoge Raad

De Hoge Raad is het hoogste rechtscollege van Nederland en behandelt hoger beroepszaken tegen uitspraken van lagere rechters. De Hoge Raad oordeelt in cassatie niet meer over de feiten van de zaak, maar oordeelt alleen over de juistheid van de toepassing van de wet- en regelgeving. Om te kunnen procederen bij de Hoge Raad is een speciale cassatieadvocaat nodig. De Hoge Raad kan een cassatieberoep verwerpen of de beslissing van het lagere rechtscollege vernietigen. Als de Hoge Raad een beslissing vernietigt, neemt de Hoge Raad zelf een nieuwe beslissing of verwijst de zaak terug naar een andere lagere rechter die dan uitspraak moet doen.

Literatuurlijst

J.E. Doek, 'De maatregelen van kinderscherming', in P. Vlaardingbroek & F.G.A. ten Siethoff (red.), *Jeugdrecht en jeugdhulpverleningsrecht*, 's-Gravenhage: Elsevier Juridisch (losbl.).

J.E. Doek, 'Personen- en familierecht, titel 14', in S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer (losbl.).

M.R. Bruning & J. Kok (red.), *Herziening kinderschermingsmaatregelen. Commentaren op het voorontwerp van wet. FJR-congresbundel*, Deventer: Kluwer 2008.

L. Janssen, *Jeugdrecht begrepen*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2008

L. Janssen & A.N. Bosschaart, *Juridische aspecten van de kindergeneeskunde en de jeugdgezondheidszorg*, Utrecht: Forum Educatief/Adviesbureau Van Montfoort 2007

J. Jonkers e.a., *De ondertoezichtstelling. Juridische handleiding voor de uitvoeringspraktijk*, Utrecht: Vedio 1996

W. Konijnenbelt & R.M. van Male, *Hoofdstukken van bestuursrecht*, Den Haag: Elsevier 2005

Van Montfoort & Slot e.a., *Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij. De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling (versie 2)*, Utrecht: MOgroep april 2008.

Procesreglement Civiel Jeugdrecht, laatstelijk gewijzigd per 1 oktober 2007 (te vinden op www.rechtspraak.nl)

Procesreglement verzoekschriftprocedures familie zaken gerechtshoven, 2008 (te vinden op www.rechtspraak.nl)

Gebruikte jurisprudentie

ABRvS 30 januari 2002, FJR 2002, p. 214-215 (besluit Raad geen ontheffing te vragen is geen Awb-besluit)

HR 9 april 1953, NJ 1953, 416 (ontheffing na OTS van zes maanden)

HR 25 april 1997, NJ 1997, 596, m.nt. J. de Boer (geen ontheffing bij instemming ouder met uithuisplaatsing)

HR 7 april 2000, NJ 2000, 563 m.nt. J. de Boer (ontheffing ondanks instemming ouder met uithuisplaatsing)

HR 3 november 2000, NJ 2000, 418, m.nt. J. de Boer (kinderrechter kan thuisplaatsings- beslissing BJZ vernietigen)

HR 13 april 2001, NJ 2002, 4 en 13 april 2001, NJ 2002, 5, m.nt. J. de Boer (omgangs-OTS)

HR 21 maart 2008, LJN: BC0261 (kort geding moeder om medewerking BJZ aan door rechter vastgestelde omgangsregeling af te dwingen)

Hof Arnhem 20 februari 2008, LJN: BC6063 (gesloten plaatsing zonder voorafgaand verhoor)

Hof 's-Gravenhage 11 juli 2007, LJN: BA9862 (uithuisplaatsing ouder met gezag)

Rb. Assen 27 augustus 1996, FJR 1996, p. 211 (geen aanwijzing voor uithuisplaatsing)

Rb. Assen 15 september 1998, zaaknr. 20402 (aanwijzing voldoende concreet)

Rb. Breda 29 november 2006, zaaknr. 165856 (uithuisplaatsing ouder met gezag)

Rb. Dordrecht 8 september 2005, zaaknr. 166582 (veroordeling van BJZ tot schadevergoeding

i.v.m. plaatsing jeugdige na verstrijken drie-maanden-termijn)

Rb. 's-Gravenhage 13 november 2007, zaaknr. 298317 (uithuisplaatsing ouder met gezag)

Rb. 's-Gravenhage 8 april 2008, LJN: BC9143 (vervangende toestemming medische behandeling i.v.m. niet in staat tot redelijke waardering belangen terzake)

Rb. 's-Gravenhage 4 juli 2008, zaaknr. 314324 (uithuisplaatsing ouder met gezag)

Rb. Haarlem 7 december 2007, zaaknr. BB 9628 (aanspraak specifieke behandelplek afgewezen)

Rb. Leeuwarden 14 december 1998, FJR 1999, p. 144 (aanwijzing te ruim)

Rb. Den Haag 24 december 2002, zaaknr. 192509/02-2181 (vervangende toestemming medische behandeling; jeugdige niet in staat tot redelijke waardering van zijn belangen)

Rb. Roermond 19 december 2002, FJR 2004, 24 (afwijzing uithuisplaatsing ouder met gezag)

Rb. Rotterdam 18 december 1998, FJR 1999, p. 141 (mondelinge aanwijzing)

Rb. Utrecht 7 mei 2003, FJR 2004, p. 120 (ontheffing op verzoek van het OM)
Rb. Zwolle 4 april 2007, zaaknr. BA 2599 (provincie veroordeeld om wachtlijstplaatsing bij
buitenregionale zorgaanbieder te regelen).

Kamerstukken Eerste en Tweede Kamer

Kamerstukken I/II, 1992/93, 23 003 (herziening van de OTS)

Kamerstukken I/II, 2001/04, 28 168 (Wet op de jeugdzorg)

Kamerstukken I/II, 2005/07, 30 644 (gesloten jeugdzorg)

Kamerstukken I/II, 2007/08, 31 373 (reparatiewet gesloten jeugdzorg)

Ontwerp-wetsvoorstel herziening van de maatregelen van kindbescherming 20/11/2007 (te vinden: www.jeugdengazin.nl/nieuwsberichten/2007/voorstel-toezicht-op-kinderen.asp)

Bijlage: Wettelijke OTS-bepalingen in Boek 1 Burgerlijk Wetboek

Titel 14, afdeling 4, Ondertoezichtstelling van minderjarigen

Artikel 254 (ondertoezichtstelling)

1. Indien een minderjarige zodanig opgroeit, dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd, en andere middelen ter afwending van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen, kan de kinderrechter hem onder toezicht stellen van een stichting als bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg.
2. De kinderrechter kan een in het eerste lid bedoelde minderjarige door of voor wie een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd als bedoeld in artikel 28 van de Vreemdelingenwet 2000 is ingediend en die in verband daarmee in een opvangcentrum als bedoeld in artikel 1, onder d, van de Wet Centraal Orgaan opvang asielzoekers verblijft, onder toezicht stellen van een daartoe door Onze Minister van Justitie aanvaarde rechtspersoon.
3. Onze Minister van Justitie kan voorwaarden stellen bij of voorschriften verbinden aan de aanvaarding, bedoeld in het tweede lid, en de rechtspersoon voor een bepaalde tijd aanvaarden.
4. De kinderrechter kan een minderjarige onder toezicht stellen op verzoek van een ouder, een ander die de minderjarige als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt, de raad voor de kinderbescherming, of het openbaar ministerie.
5. Op verzoek van de stichting, dan wel op verzoek van de met het gezag belaste ouder of de minderjarige van twaalf jaren of ouder, kan de kinderrechter de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, die het toezicht heeft, vervangen door een zodanige stichting in een andere provincie. De raad voor de kinderbescherming is bevoegd het in de vorige volzin bedoelde verzoek in te dienen, indien de raad van oordeel blijft dat de uithuisplaatsing niet op de voet van artikel 263, eerste lid, dient te worden beëindigd. Indien ten tijde van een verlenging van de duur van de ondertoezichtstelling niet meer wordt voldaan aan de eisen voor benoembaarheid, bedoeld in het tweede lid, vervangt de kinderrechter ambtshalve de door Onze Minister van Justitie aanvaarde rechtspersoon door een stichting als bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, tenzij voortzetting van de taken door bedoelde rechtspersoon hem om reden van

continuïteit noodzakelijk voorkomt.

6. Op een rechtspersoon als bedoeld in het tweede lid, zijn de bepalingen van de afdelingen 4 en 5 alsmede artikel 326 van overeenkomstige toepassing. In geval van vervanging op de voet van het vijfde lid van de in het tweede lid bedoelde rechtspersoon, wordt de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg in de provincie waar de desbetreffende minderjarige duurzaam verblijft benoemd.

Artikel 255 (voorlopige ondertoezichtstelling)

De kinderrechter kan hangende het onderzoek de minderjarige voorlopig onder toezicht stellen indien dit dringend en onverwijld noodzakelijk is. Hij bepaalt de duur van dit voorlopige toezicht op ten hoogste drie maanden en kan de beslissing te allen tijde herroepen.

Artikel 256 (duur en verlenging ondertoezichtstelling)

1. De kinderrechter bepaalt de duur van de ondertoezichtstelling op ten hoogste een jaar.
2. De kinderrechter kan de duur telkens voor ten hoogste een jaar verlengen. Hij kan dit doen op verzoek van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, een ouder, een ander die de minderjarige als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt, de raad voor de kinderbescherming of het openbaar ministerie.
3. Indien de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg niet overgaat tot een verzoek tot verlenging doet zij hiervan zo spoedig mogelijk en onder overlegging van een verslag van het verloop van de ondertoezichtstelling mededeling aan de raad voor de kinderbescherming.
4. De kinderrechter kan de ondertoezichtstelling opheffen indien de grond daarvoor niet langer bestaat. Hij kan dit doen op verzoek van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, de met het gezag belaste ouder of de minderjarige van twaalf jaren of ouder.

Artikel 257 (doel van de ondertoezichtstelling)

1. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg houdt toezicht op de minderjarige en zorgt dat aan de minderjarige en de met het gezag belaste ouder hulp en steun worden geboden teneinde de bedreiging van de zedelijke of geestelijke

belangen of de gezondheid van de minderjarige af te wenden.

2. Deze hulp en steun zijn erop gericht de met het gezag belaste ouder de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding zoveel mogelijk te doen behouden. Bij algemene maatregel van bestuur, op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, kunnen regels worden gesteld omtrent de aard en de omvang van de hulp en steun.
3. Indien het leeftijds- en ontwikkelingsniveau van de minderjarige en diens bekwaamheid en behoefte zelfstandig te handelen en zijn leven naar eigen inzicht in te richten daartoe noodzaken, zijn de hulp en steun, meer dan op het vergroten van de mogelijkheden van de ouders om hun kind te verzorgen en op te voeden, gericht op het vergroten van de zelfstandigheid van de minderjarige.
4. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg bevordert de gezinsband tussen de met het gezag belaste ouder en de minderjarige.

Artikel 258 (schriftelijke aanwijzing)

1. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg kan ter uitvoering van haar taak schriftelijk aanwijzingen geven betreffende de verzorging en opvoeding van de minderjarige.
2. De met het gezag belaste ouder en de minderjarige dienen deze aanwijzingen op te volgen.
3. Plaatsing van de minderjarige gedurende dag en nacht buiten het gezin geschiedt, behoudens in de gevallen dat de met het gezag belaste ouder daartoe zonder bezwaar van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg overgaat, alleen krachtens artikel 261.

Artikel 259 (beroep tegen schriftelijke aanwijzing)

1. Op verzoek van de met het gezag belaste ouder of de minderjarige van twaalf jaren of ouder kan de kinderrechter een aanwijzing geheel of gedeeltelijk vervallen verklaren. Het verzoek heeft geen schorsende kracht, tenzij de kinderrechter het tegendeel bepaalt.
2. Bij de indiening van het verzoek wordt de beslissing van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg overgelegd.
3. De termijn voor het indienen van het verzoek bij de kinderrechter bedraagt twee weken en vangt aan met ingang van de dag na die waarop de beslissing is toegezonden of uitgereikt.
4. Ten aanzien van een na afloop van de termijn ingediend verzoek blijft niet-ontvankelijkverklaring op grond daarvan achterwege indien de verzoeker redelijkerwijs niet geoordeeld kan worden in verzuim te zijn geweest.

Artikel 260 (verzoek aanwijzing in te trekken)

1. De met het gezag belaste ouder en de minderjarige van twaalf jaren of ouder kunnen de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg verzoeken een aanwijzing wegens gewijzigde omstandigheden geheel of gedeeltelijk in te trekken.
2. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg geeft een schriftelijke beslissing binnen twee weken na ontvangst van het verzoek.
3. Artikel 259 is van overeenkomstige toepassing.
4. Het niet of niet tijdig nemen van een beslissing door de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg wordt voor de toepassing van deze bepaling gelijkgesteld met afwijzing van het verzoek. De termijn voor het indienen van het verzoek bij de kinderrechter loopt in dat geval door zolang de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg niet heeft beslist en eindigt, indien de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg alsnog beslist, twee weken daarna.

Artikel 261 (machtiging tot uithuisplaatsing)

1. Indien dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige of tot onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid, kan de kinderrechter de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg op haar verzoek machtigen de minderjarige gedurende dag en nacht uit huis te plaatsen. De machtiging kan eveneens worden verleend op verzoek van de raad voor de kinderbescherming of van het openbaar ministerie.
2. Indien de uithuisplaatsing betrekking heeft op zorg als bedoeld in artikel 5, tweede lid, van de Wet op de jeugdzorg, is het verzoek gericht op effectuering van het besluit, bedoeld in artikel 6, eerste lid, van die wet. Dit besluit wordt bij het verzoek overgelegd. Indien de uithuisplaatsing geen betrekking heeft op zorg als bedoeld in artikel 5, tweede lid, van de Wet op de jeugdzorg, wordt bij het verzoek vermeld voor welke verblijfplaats de machtiging wordt gevraagd.
3. In afwijking van de eerste volzin van het tweede lid kan in de gevallen, omschreven in de regels, gesteld krachtens artikel 3, vijfde lid, van de Wet op de jeugdzorg en van artikel 9b, tweede lid, van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten een machtiging tot uithuisplaatsing worden verleend zonder een daartoe strekkend besluit. De machtiging tot uithuisplaatsing geldt in dat geval totdat een besluit als bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Wet op de jeugdzorg is genomen. De kinderrechter kan bepalen dat de machtiging tot uithuisplaatsing van kracht blijft indien het besluit, bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Wet op de jeugdzorg strekt tot

uithuisplaatsing.

4. De kinderrechter kan eveneens een machtiging tot uithuisplaatsing verlenen zonder dat daarbij een besluit als bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Wet op de jeugdzorg wordt overgelegd, indien het verzoek daartoe wordt gedaan door de raad voor de kinderbescherming en de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van die wet geen besluit strekkend tot uithuisplaatsing neemt. In deze gevallen wordt bij het verzoek vermeld voor welke verblijfplaats de machtiging wordt gevraagd. Indien de kinderrechter de machtiging verleent, is de stichting gehouden deze ten uitvoer te leggen, tenzij de raad met niet-tenuitvoerlegging instemt.
5. Voor opneming en verblijf als bedoeld in artikel 29b, eerste lid, of 29c, eerste lid, van de Wet op de jeugdzorg is geen machtiging als bedoeld in het eerste lid vereist, doch een machtiging als bedoeld in genoemde artikelleden. Deze machtiging geldt voor de toepassing van de artikelen 258, derde lid, 268, tweede lid, 269, eerste lid, onder d, en 327, eerste lid, onder g, als een machtiging als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 262 (duur en verlenging machtiging tot uithuisplaatsing)

1. De kinderrechter bepaalt de duur van de machtiging tot uithuisplaatsing op ten hoogste een jaar. Op verzoek van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg of van de raad voor de kinderbescherming kan hij de duur telkens met ten hoogste een jaar verlengen.
2. Indien de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg niet overgaat tot een verzoek tot verlenging, doet zij hiervan zo spoedig mogelijk en onder overlegging van een verslag van het verloop van de uithuisplaatsing mededeling aan de raad voor de kinderbescherming.
3. Een machtiging vervalt, indien deze gedurende drie maanden niet ten uitvoer is gelegd.

Artikel 263 (beëindiging uithuisplaatsing)

1. Een uithuisplaatsing kan worden beëindigd door de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg, doet hiervan zo spoedig mogelijk en onder overlegging van een verslag van het verloop van de uithuisplaatsing mededeling aan de raad voor de kinderbescherming.
2. De met het gezag belaste ouder, een ander die de minderjarige als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt en de minderjarige van twaalf jaren of ouder kunnen wegens gewijzigde omstandigheden de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg verzoeken:
 - a. de uithuisplaatsing te beëindigen;
 - b. de duur ervan te bekorten;
 - c. af te zien van een krachtens de machtiging toegestane wijziging van de verblijfplaats van de minderjarige. Onder wijziging van de verblijfplaats wordt mede verstaan de plaatsing van de minderjarige bij de ouder die het gezag heeft.

3. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg geeft een schriftelijke beslissing binnen twee weken na ontvangst van het verzoek.
4. Op verzoek van de in het tweede lid genoemde personen kan de kinderrechter de machtiging geheel of gedeeltelijk intrekken of de duur ervan bekorten. Artikel 259, eerste lid, tweede volzin, tweede, derde en vierde lid, alsmede artikel 260, vierde lid, zijn van toepassing.

Artikel 263a (beperking contact tijdens uithuisplaatsing)

1. Voor zover noodzakelijk met het oog op het doel van de uithuisplaatsing van een minderjarige als bedoeld in artikel 261, kan de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg voor de duur van de uithuisplaatsing de contacten tussen de met het gezag belaste ouder en het kind beperken.
2. De beslissing van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg geldt als een aanwijzing. Artikel 259 en artikel 260 zijn van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de kinderrechter een zodanige regeling kan vaststellen als hem in het belang van het kind wenselijk voorkomt.

Artikel 263b (wijziging omgangsregeling)

1. Voor de duur van de maatregel kan de kinderrechter op verzoek van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg een rechterlijke beslissing tot vaststelling van een regeling inzake de uitoefening van het omgangsrecht wijzigen voor zover dat noodzakelijk is met het oog op het doel van de ondertoezichtstelling.
2. Op het verzoek van de met het gezag belaste ouder, de omgangsgerechtigde, de minderjarige van twaalf jaren of ouder en de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg kan de kinderrechter de in het eerste lid genoemde beslissing wijzigen op grond dat nadien de omstandigheden zijn gewijzigd, of dat bij het nemen van de beslissing van onjuiste of onvolledige gegevens is uitgegaan.
3. Zodra de ondertoezichtstelling is geëindigd, geldt een ingevolge deze bepaling vastgestelde regeling als een regeling bedoeld in artikel 377a dan wel 377f.

Artikel 264 (medische behandeling)

Indien een medische behandeling van een minderjarige

jonger dan twaalf jaren noodzakelijk is om ernstig gevaar voor diens gezondheid te voorkomen en de ouder die het gezag heeft zijn toestemming daarvoor weigert, kan deze toestemming op verzoek van de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg worden vervangen door die van de kinderrechter.

Artikel 265 (wijze van indiening verzoekschrift)

1. Verzoeken op grond van artikel 254, vijfde lid, en de artikelen 256-264 moeten schriftelijk worden gedaan. Voor zover zij zich tot de kinderrechter richten, kunnen zij worden ingediend zonder procureur.
2. De stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg die een verzoek indient of wordt opgeroepen, zendt bij het verzoekschrift of onverwijld na de oproep, het plan, bedoeld in artikel 13, derde lid, van de Wet op de jeugdzorg en een verslag van het verloop van de ondertoezichtstelling aan de kinderrechter.
3. Het plan en het verslag, bedoeld in het tweede lid, worden eveneens gezonden aan de raad voor de kindbescherming.
4. De verzoeken die de stichting, bedoeld in artikel 1, onder f, van de Wet op de jeugdzorg ter uitvoering van haar taak tot de rechter richt, kunnen worden ingediend zonder procureur en worden kosteloos behandeld; de grossen, afschriften en uittreksels, die zij tot dat doel aanvraagt, worden haar door de griffiers vrij van alle kosten uitgereikt.

Trefwoordenregister

A

aanspraak op jeugdzorg
 afdwingen - 38
 illegale jeugdige 35
 verzilveren - 38
 Adoptieverdrag 14
 afsluitrapportage 25
 Algemene beginselen van behoorlijk bestuur 27
 Algemene wet bestuursrecht 9, 13, 27

B

bekendmaking besluit BJZ 29
 belanghebbende
 begrip - 58
 definitie - 27
 hoorplicht 28
 horen door kinderrechter 59
 bevoegdheid rechtbank 57
 bijzondere curator 61
 bijzonderhedenformulier 58
 blokkaderecht pleegouders 53
 BOPZ 43
 Burgerlijk Wetboek 13

C

cassatie bij Hoge Raad 62
 Centrale Autoriteit 14
 contra-expertise 59

E

erkenning van een kind 17
 evaluatierapportage 25
 evenredigheidsbeginsel 28
 EVRM 11, 14, 42

F

family life 14, 32, 41, 45, 54, 58

G

gesloten jeugdzorg, uithuisplaatsing
 beoordeling kinderrechter 47
 beperkende maatregelen 49
 duur 48
 gedragswetenschapper, instemming - 47
 horen belanghebbenden 48
 indicatiebesluit - 47
 justitiële jeugdinrichting 50
 rechtsgrond - 47
 schorsing machtiging 49
 spoedprocedure 48
 verlenging 48
 verlof 49
 verzoekers - 47
 zorgaanbieders 49
 gezinsvoogd
 aanwijzen - 24
 juridische positie 24
 griffie van de rechtbank 57
 grond van de OTS 21

H

hoger beroep 61

I

identiteitskaart, vervangende toestemming 52
 illegaal verblijf 14
 indicatiebesluit
 bezwaar en beroep tegen - 38
 geldigheidstermijn 37
 illegale jeugdige 35, 37
 inhoud - 37
 jeugd-GGZ, indicatie voor - 35
 jeugdhulp, indicatie voor 35
 jeugdzorg, indicatie voor 35
 licht verstandelijk gehandicapten 35
 observatiediagnostiek, indicatie voor - 35
 psychiatrische grondslag 36
 spoedeisende zorg 38
 verblijf, indicatie voor - 35
 verzilveringstermijn 37
 IVRK 14, 42

J

jeugdreclassering, samenloop OTS met - 25
 jurisprudentie 14

K

Kinderbeschermingsverdrag 14
 Kinderontvoeringsverdrag 14

L

landelijk werkende instelling 26
 LBIO 42, 49

M

medische behandeling
 toestemming voor - 51
 vervangende toestemming - 51
 Wgbo 51
 meervoudige kamer 59
 meldbrief kinderrechter 59
 motiveringsbeginsel 29

N

negatieve lijst Awb 29

O

omgangs-OTS 21
 omgangsregeling
 beperking omgang 33
 wijziging rechterlijke - 33
 ondertoezichtstelling
 bevoegdheden (middelen) BJJ 24
 doel 23
 duur 21
 opdracht BJJ 23
 opheffing 22
 verlenging 22
 verlenging, afzien van 22
 verzoekers 21
 voorlopige ondertoezichtstelling 22
 ontheffing
 herstel in gezag na - 55
 rechtsgrond - 53
 verzoekers 53
 voogd, benoeming 54
 ontvankelijkheid 60
 ontzetting
 herstel in gezag na - 55
 rechtsgrond - 54
 verzoekers 54

voogd, benoeming 54
 ouder, juridische
 juridischeadoptieouder 17
 juridischejuridische moeder 17
 juridischejuridische vader 17
 juridischeverwekker 18
 ouderlijk gezag 18

P

paspoort, vervangende toestemming 52
 plan van aanpak 24
 pleegouder 41
 belanghebbende 41
 family life 41
 pleegcontract 41
 pleegouders 11, 12, 14, 19, 28, 41, 45, 52, 53, 54, 59
 pleegcontract 35
 pleegoudervoogdregeling 19

R

Raad voor de Kinderbescherming
 controlerende (toetsende) taak 25
 rechtszekerheidsbeginsel 28

S

schriftelijke aanwijzing 31
 beroep tegen - 33
 geïndiceerde zorg in - 31
 inhoud - 31
 mondelinge aanwijzing 31
 omgangsregeling in - 33
 plan van aanpak met - 31
 sancties niet opvolgen - 32
 verzoek om intrekking - 34
 verzoek om vervallenverklaring - 33
 second opinion 36

U

uithuisplaatsing 39
 AWBZ-voorziening 43
 beëindiging van - 44
 beoordeling kinderrechter 40
 bevel tot afgifte 41
 contactbeperking 42
 duur 40
 indicatiebesluit bij - 40
 overplaatsing 42
 rechtsgrond machtiging - 39
 spoedprocedure 42
 verlenging 40, 44
 verlenging, afzien van - 44

vervaltermijn 41
 verzoek afzien van beëindiging 45
 verzoek afzien van overplaatsing 45
 verzoek bekorting duur 45
 verzoekers machtiging 39
 verzoek tot beëindiging - 45
 vrijwillige plaatsing 39
 uitspraak kinderrechter 60
 Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg 13

V

verblijfsstatus 15
 verblijfsvergunning 14
 vervanging door ander BJZ 26
 verweerschrift 57, 58, 61, 62
 verzoekschrift
 belanghebbenden in - 58
 indienen - 57
 informanten in - 58
 inhoud - 57
 inzagerecht 58
 inzage weigeren 59
 ontvankelijkheid - 60
 spoedprocedure 60
 voogdij 19
 vreemdelingenrecht 14

W

Wet op de jeugdzorg 13
 wettelijk vertegenwoordiger 18

Z

zitting kinderrechter 59
 hoorrecht jeugdige 60
 horen belanghebbenden 59
 horen Raad 60
 zorgaanbieder
 informatieplicht - 38
 opnameplicht - 38
 zorgvuldigheidsbeginsel 28

Houttuinlaan 4 • 3447 GM Woerden
Tel. (0348) 481 200
www.vanmontfoort.nl